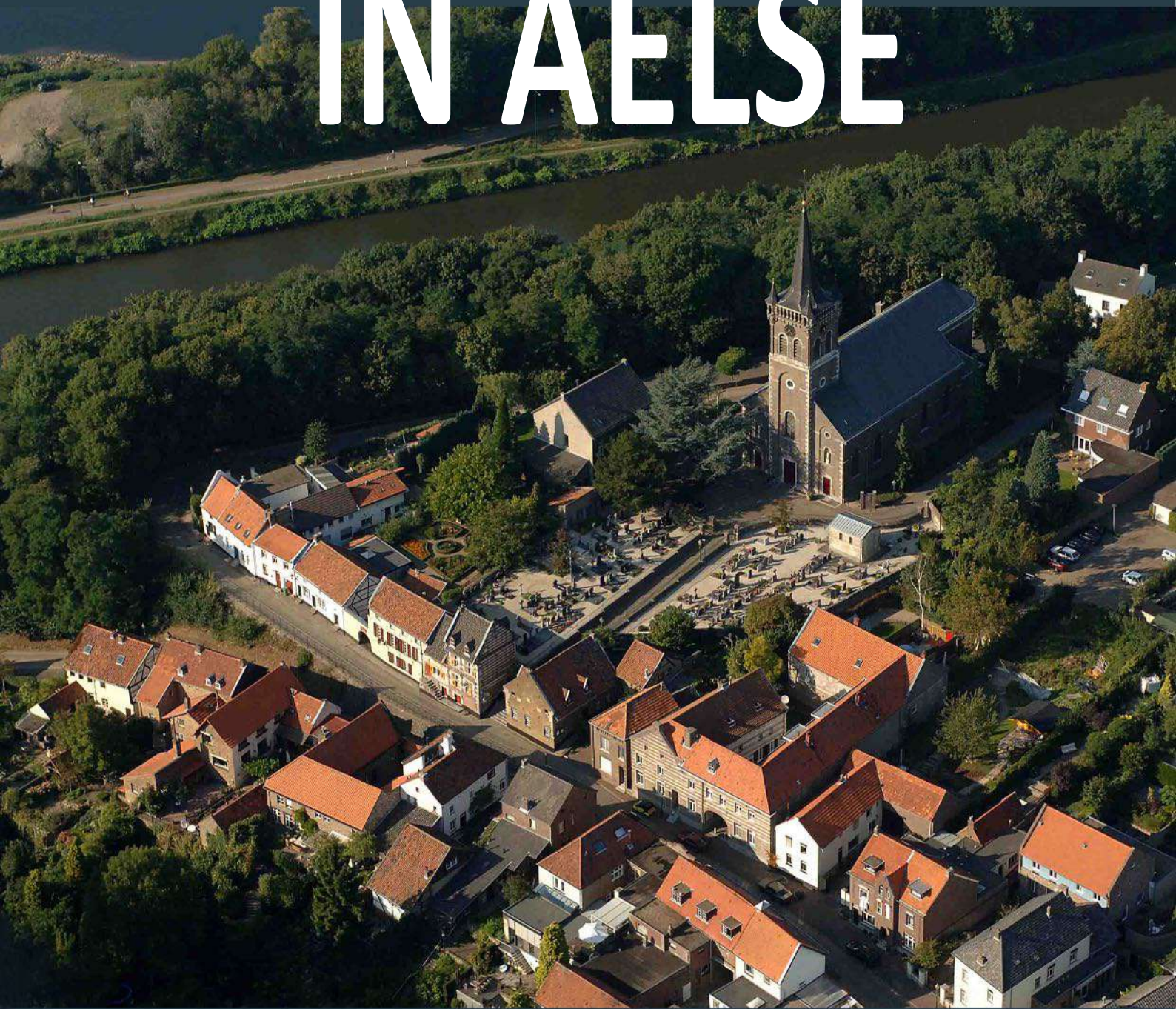

TRAMPELE IN AELSE

JO COBBEN

Trampele in Aelse

Gesjreeve door Jo Cobben

Jo van Sjef van An óét de Hei

Mjèrt 2022

Voorwoord

Deze verhalenbundel is geschreven tijdens de corona-pandemie in de jaren 2020 en 2021 onder de titel: **Trampele in Aelse in de corona-tiét.**

Met de medewerking van het bestuur van de Stichting Streekmuseum Elsloo werden deze verhalen gepubliceerd op de website van genoemde stichting. Hiervoor mijn welgemeende dank.

Als verwoed verdediger van ons geliefd Elsloos dialect zijn de verhalen geschreven in 't Aelser plat. Voor uitleg van de schrijfwijze en de klank van de woorden verwijs ik naar het woordenboek van het Elsloos dialect met de titel **De Platte Aelsenaer**, dat nog beschikbaar is in Streekmuseum Elsloo.

Op de pagina's 8 en 9 van dit woordenboek vindt U aanwijzingen over de schrijfwijze en de klank van de Elsloose woorden, o.a. het gebruik van de GG in verschillende woorden. Op de pagina's 409 tot 429 is een lijst opgenomen waar U de betekenis van de Elsloose dialectwoorden kunt terugvinden.

In de verhalen probeer ik een inkijk te geven in de leefwijze van de Elsloose bevolking in de jaren 1944 tot 1950. Dit gezien en beleefd door de bril van een jongen in de leeftijd tussen 6 en 12 jaar.

Tijdens het samenstellen van de teksten kwam ik steeds meer tot de conclusie dat deze jaren voor mij tot de mooiste van mijn leven behoren.

Hoe meer ik in het verleden dook, hoe meer ik mij begon te herinneren van deze tijd. De dingen zijn niet mooier of slechter vastgelegd dan ik ze heb beleefd.

Wat dat betreft zijn deze verhalen uitwisselbaar met de leefwijze in elk ander willekeurig dorp in Zuid- Limburg in die tijd.

Voor de gebruikte foto's wil ik mijn dank uitspreken aan: Nationaal Archief fotografie, Regionaal Archief Nijmegen, Streekmuseum Elsloo, collectie Jean Jennen, collectie Harie Rouvroye, bakkerij Rob Janssen, fam. Sjefke Janssen, fam. Hanssen, Guus Smeets, Eindhoven in Beeld, Librarians, Hans en Nancy Janssen en iedereen die we per ongeluk vergeten zijn.

De mooie luchtfoto van Elsloo op de cover is van Bert Ramakers, bedankt daarvoor!

Een extra woord van dank aan Guus Peters die diverse foto's en plattegronden ter beschikking heeft gesteld ter illustratie van de verhalen.

Gelukkig wilde Wim Knoben zijn vakmanschap ook na z'n pensioen nog eens ter beschikking stellen. Hartelijke dank voor de eindcontrole en het printklaar maken van het boek.

Grote dank gaat ook uit naar Wim Hanssen, o.a. webmaster van het Streekmuseum Elsloo. Hij heeft de lay-out van de verhalen en het zoeken van foto's voor zijn rekening genomen.

DEIL 1

De zón sjeen, haos géíne wénjt, min luuj op de waeg, dus effe dróét.

De jèste dae ich taengekaom waor Sjang van Bella óét de Gats. Hae begoos te snootere euver zíéne moostem. Dat 't vääol te drwêg waor en de wénjt óét de verkjêrde hook kaom. Mèr z'n junkerkes en grafiaote stónge waal al sjwan in de bleuj. De dikke bwanne zaote aevel hardstikke ónger de meelje. Ouch mós 'r nog de slaaikrwatte gaeje en aaftrêkke. Es ich zin houw koos ich mich 'ne póes witte króétnaegel bie häöm gaon haole. Wie 'r ouch nog euver de moutheuvele begoos, houw ich m'n túút waal vol en zag dat ich géíne tíéd mjè houw. Ich heef aaf en leep de Vjèstraot in en wier de Knup op.

Foto: Catsop - De Knup

Wie ich dao zwa leep mós ich weer trukdénke aan m'ne pap. Op 'ne daag waor 'r wortele aan 't óétdoon. Aan d'n angere kénjt van de ligusterhëG stóng 'ne man te kíéke nao de pap. Op e gegaeve moomënt vraog dae man aan de pap wíe 'r aan zwa 'n lang en dikke wortele kaom. Este mèr deep genóg zjès, kriegste van éíges dikke en lang wortele, zaet de pap. E jaor laater hink daezêlfde man euver de hëG en zaet dat z'n wortele neet zeen óétgekómme. Wie deep hóbste dan gezjèjt, vraog m'ne pap. Ich dènk 'ne centemaeter of 10 zaet dae man. Dan weit ich ouch neet watste verkjèrt höbs gedaon, zaet de pap.

M'ne pap géít wier mit kalk zjèje in z'ne moostem. Waoveur is dat, vraog dae man. Ich gwaij gêt cemènt zaet de pap. Dan valle de speer paor neet óm Wie dae man êffe laater ewêg waor, begoos de pap te lache. Dae haet neet veur niks de bíenaam van häörepaert, zag 'r taenge mich. Ich wis óngertösje al datste wortele hwagóét 1 centemaeter deep mós zjèje en de kalk goot waor veur de grónjt. Mèr dit êffe tösjedor

In éin van de wéije op de Knup leepe get bjèste en rénjer. Zwa te zeen waar éin van die bjèste speelich. Wie ich dao zwa stóng , kaom, of de duuvel daomit speelde, Hubaer van d'n haole Pie aangefits. Hae stapde aaf en zag dat 'r kaom kíeke wie 't mit de maus bjèste waar. De dúur stóng te trampele van óngedöljt, zag 'r lachentaere. Ouch mós 'r nog get gaon doon aan de krauwepwèt. Ich leep wíer de Knup op.

Rêchs van mich laog Aelse te baaje in de zón. De klokke van de ouw Kirk lóede veur 'ne dwaaje. Baove op de Knup waar e maedje 'ne jóng aan 't aaftrèkke. Ich zag ze goojedaag en leep wier.

Door 't Sjièkkendaal leep ich Katsep in. Naeve 't hóés woo Bokke Ljèn en Kwab d'n Uul gehóest houwe, waore e paar man aan 'n ouwer hóés aan 't wirke. Éine van die mansluuj zaot baove op de vees zich éin segret te rouke. Wie ich vroeg of ze nog vāöl te doon houwe, begoos éine van die tsjwè te lache.

Aan deeze kraom kumpste nwats óétgewirk, zag 'r. Veer mótte de kraom van ónger pës baove euvernuuts pljèstere. Ouch de kaanjel laek wie 'n zeef en dao zal nog waal mjè te doon zeen. Mèr ich mót nóé'nao de tènjtarts want ich verrèk van de píen aan 'ne ougstènjt. 't Kan aevel ouch 'ne baktènjt zeen. Dat wéít ich neet zeeker. Zeeker wéít ich waal dat 't mich 'ne houp knabbe géít koste.

Ich leep wíer 't Ermstervèljt in en kaom géíne mjè taenge. Zwa zeet geer waal datste ouch in de coronatiéd nog get kèns belaeve.

DEIL 2

Wie ich e paar daag geleeje de Gaeversdellewaeg aftrampelde, veel mich in, dat ich al jaore neet mjè op de Hoos waar gewaes. Dus ging ich de Hoos op langs de koostal van Claose. Pès dao waar de waeg getart. Daonao neet mjè.

Nao 'ne maeter of víéftig koos ich kónkledeere dat dao de lèste 60, 70 jaor noch niks verangert waar. De hoofslaag kooste nog good zeen en dao laoge 'ne smaer grwatte en kleiner klauwe. Dao waore ouch genóg kóéle. Mit 'ne fits móste híe neet kómme. Dan leepste grwatte kans óm 'ne kepotte bènjt te krióge.

In de graaf stónge 'ne rómfel kollebloome, die ich al jaore neet mjè gezeen houw. Jaomergenóg zaog ich géin kaorebloome. Vreuger mós me die rwai kollebloome, die blauw kaorebloome en distele óét de têrf króéwe. Anges brach de têrf neet genóg op. Geer ként 't geluuive of neet, mèt 't krejoelde dao waal van de bíeje en hómmele.

Foto: Nationaal Archief / Harry Pot / Anefo

Wie ich dao zwa leep mós ich aan de tíed dènke wie ich mit de pap de Hei in mós óm mit te huije. In de Hei houw de mem 'n grous. Die woor gebrúúk óm 'ne wéntjerveurraad veur de keu aan te lèGGe. De pap wirkde waal vööl helder es ich. Ich leep mèt get mit de raek of de gaffel te klwatte.

Taenge 'n oer of drie kaom dan de mem mit de smouwere mit rauw sjénk, fluitekjès of gekaok spek. De pap kreeg ouch nog 'ne tuit tjè en ich e flesjke limmenaat.

Ouch kreeg ich ummer get babbelaere. Méistes waore dat spekskes of stökskes kristekook. Ouch kreeg ich waal èns zeut hout. Mjè saorte babbelaere waore dóe neet. Es ich dan zwa in m'n blwatte pens op m'ne rök in t hui laog, lóésterde ich nao de ljèwerikke. Die rotzêk zaogste haos nwats. Die deege allein mèr kwettere en sjettere. Dat gelóét höb ich zeker al 40 jaor neet mjè gehwèrt.

Ouch mós ich trukdaenke aan dae tíéd wie de kénjer hunne tíéd ómkreege. De jónges laoge ummer mit e man of 4, 5 bíjéín. Ze waore dan aan 't knobbele of aan 't bökskespréng. Ouch deege veer waal doppe of uuve. Bíé dat uuve móste allezelaeve good oplètte. Dao waore van die batjes die dat speelke good kóste en dich 'ne pwat kooste óéttrèkke. Dat wil zëGGe datste alle uuve aan die raekele verloor. Voetballe deege veer ouch. Dao waore wéije genóg in dae tíéd.

Foto: Nationaal Archief / Willem van de Poll

De maedjes deege anger speelkes. Dat verstéit zich. Die waore aan 't hénke, tuike spréng of prikke. Ich höb in dae tíéd ummer mit verwónjering staon te kíéke es e maedje mit 4 of 5 bëlkesl waor aan 't prikke. Die deege ouch waal strikke en de gans hènjigge deege ouch krosjeere.

Wie ich get laater op 't kirmestrein leep, zaog ich e stök of 3 streng van a jaor of 13, 14 op 'n bank rónjt-hange. Eíne waor zich aan 't begaaije aan e pêkske keukskes, d'n angere vermeubelde 'n túút chips en de driede drónk zich e blikke Cola.

Nóé maog geer keeze welke kénjer gelökkiger waore. Nóé hange ze allein mèr achter hunne kompjóéter, hunne x-box en wéít ich wat noch mjè. En ouch Netflix, Videoland en gaot zwa mer wíer. Gröpkes van e stök of 5, 6 kénjer zúúste gaaróét neet mjè.

Ich wéít zeeker dat de méíste kénjer 70 jaor geleeje gelökkiger waore.

Foto: Nationaal Archief / Orbis Photo

DEIL 3

Foto boven: Tussen de “Vogelbuurt” en “Üt Kruudje” (Aronskelk) loopt nu een voetpad welk nog een deel van het tracé van de oude veldweg volgt.

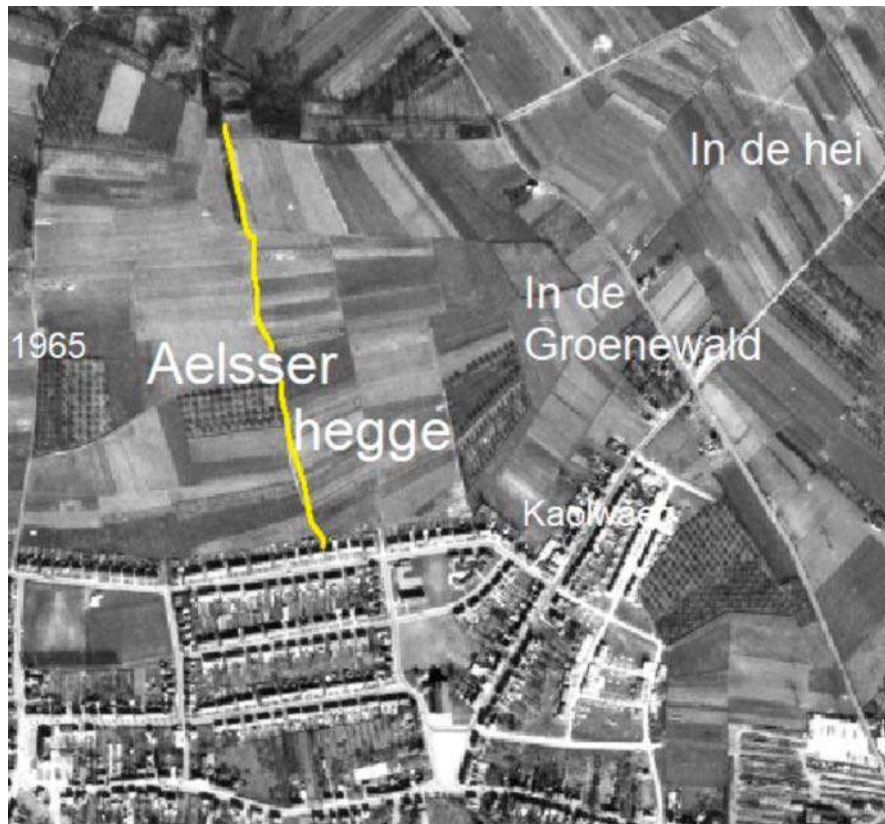
Hieronder: rechtsboven het huidige Dorine Verschureplein. De AelserhëGGe (ooit de landweer) was een veldweg die volgde ongeveer de huidige Bandkeramiekersstraat en Heiveldstraat en liep door tot in het Meldert.

Dees waek trampelde ich ouch nog 'ne kjër door de Drie Kóéle. Dat leet mich óngerens weer trukdénke aan de tíed dat ich mit de Mem mós gaon mëlke in de AelserhëGGe. Ich waor dóe e jaor of 9.

Zwa taenge 'n oer of zeve 's aoves leep ich mit de Mem nao de AelserhëGGe. De Mem hou dao 'n wei gepach van Sjaak van Doorke {fam. Hendriks} óét 't dörp. De AelserhëGGe laoge toendertíéd tösje La Famille en de Driekóéle.

Veer leepe dan euver 'ne veljtwæg mit e kerke mit 2 raajer. Op dat kerke stinge 2 mëlktuite, 2 driepwêt en 'n zîe. Geer ként 't geluive of neet. Mèr dat kerke houw al raajer mit lochbènj. Veur dae tíéd waor dat al get apaarts.

Ich mó't waal drop wíeze dat dat waegske eigelik dae naam neet maogde hóbbe. Dao leepe 2 karrespäör door de veljer. Dao tösje in leep dan de hoofslaag. Dat waor alles. Dat waegske verbónj de Steinderwaeg mit de Driekóélewaeg.

Op dae waeg sjrókste dich avantoe kepot es obbéns, op 'ne maeter of 10 veur dich, 'ne gróp van e stók of zeeve petríeze opvlwaage. Ouch zaote dao get fezante, mèr die maakde géi laeve. Kníen en haaze zaogste haos nwats. Die zaote tösje 't kaore, terf, haaver of gaes. Maís houwe ze in dae tíéd nog neet.

Mèr good en waal. Es veer waore aangekómme, pakde ich 'ne driepwat, krwap ónger 'n koo, en begoos te mëlke. Onger dat mëlke kreegste allezelaeve de start van die koo óm d'n warre. De koo gebrúúkte häöre start óm de vleege eweg te jaage. Omdat ich nog neet zwa'n sterke vinger houw, mós de Mem ummer "naomëlke". Ich kreeg de koo neet gans laeg. Ich hób mich ouch allezelaeve verwónjert dat de koo stil bleef staon es 'ne snótslemmel wie ich aan häör daeme waor aan 't trèkke. Hóuste d'n tob haos vol, dan zatste de zîe op 'n tuit, en sjóddeste de mëlke door de zîe. Dan bleeve de vleege en anger óngesiever achter in de zîe. Es de keu gemólke waore, ginge veer weer heives.

Méistes woor 1 tuit 't 's mörges aan de straot gezat. Die woor dan opgehaold en nao de fótsj gebrach. Ich mótt waal bekénne dat ich neet eedere aovent hoofde mit te gaon. Mèr mit m'n Mem höb ich allezelaeve good kénne opsjeete. Ouch wie ich al e stök ouwer waor. Dat waor 'n vrouw óét dóézende.

In de wéntjer stónge de keu in de stal en mós ich de stal óétméste. Dat waor mich e zwaor wirkske. Dat mós meistes gebäöre veur ich nao de kirk ging. Dus veur 7 óére 's mörges. Zwa wie gezag stónge de keu 's wéntjers bènne. Dan móste die waal gevoort waere. Méistes kreege ze gemaale krwatte. Die krwatte laoge in de krwatte-kelder. Die woore méistes door míéne pap in 'n mènjel nao baove gehaolt. Dan móste ze in 't krwatte-mesjién gemaale waere. Dat waor weer éin van de wirkskes die ich mós doon. Es de krwatte gemaale waore, woore ze in de krub bié de keu gewait.

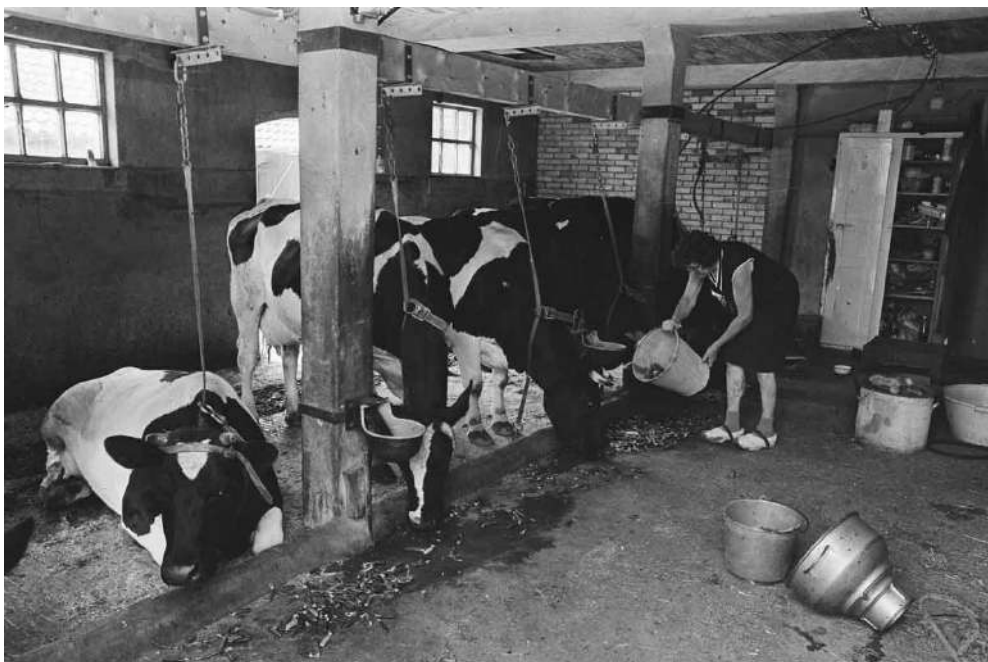

Foto: Nationaal Archief / Hans Peters / Anefo

Es lèste zal ich uch vertèlle wie ich drachter kaom wat gebäörde es 'n koo nao d'n dúúr mós. Op 'ne middig, zwa taenge 2 óére, pakde de pap 'n koo en zag dat 'r nao de Hei mós. Ich wol mitgaon. Mèr dae vogel ging neet op. Ich maogde neet mit. Zwa gemaekelik leet ich mich aevel neet aafsjeepe. Ich leep door de veljer achter míéne pap aan en zörgde de veur dat 'r mich neet in de smieze kreeg. Wie 'r bié dae boer in de Hei kaom, zaog ich wat gebäörde mit 'n koo die nao d'n dúúr mós. Vööl laater kaom ich pas drachter wie de bessem in de steel zaot en wat richtig gebäörde.

Allewel wéite de kénjer van 4 of 5 jaor al wat dae dúúr dao deeg. Veer zulle mèr zèGGe dat de tíéje verangere.

DEIL 4

Wíe ich éin van dees daag langs 't Brikkewerk trampelde mós ich obbéns aan míene sjwaltíed dénke. Dat is intösje 75 jaor geleeje. Kénste dich eigelik neet veurstélle, mèr 't is zwa. Wat waor dat toch, achteraf gezeen, éine sjwanne tíed veur ós kénjer. Ich zal perbeere uch te verdutsje wíe dat in dae tíed ging.

Meístes, neet allezelaeve, woor ich óm 'n óer of zës óét bët gehaold. Dan mós ich get wirkskes rónjt de kraom doon. De hinne, aenje of gáuze voore, eier óétrape. Soms ouch al éine stal óétmëste, de verkeskaetel klaor maake en gaot zwa mèr door.

Daonao woor de neuchtere gebraoke. Dan kaom de pan op taofel mit spek en ei. Ich kreeg dan 1 ei mit 2 bräödjës. En dan woor ouch nog gesop mit zwart brwat. Wëk goof 't door de waek neet. Dao waore mèr 3 saorte brwat. Zwart brwat, wëk en op hwag daag nog krëntewëk.

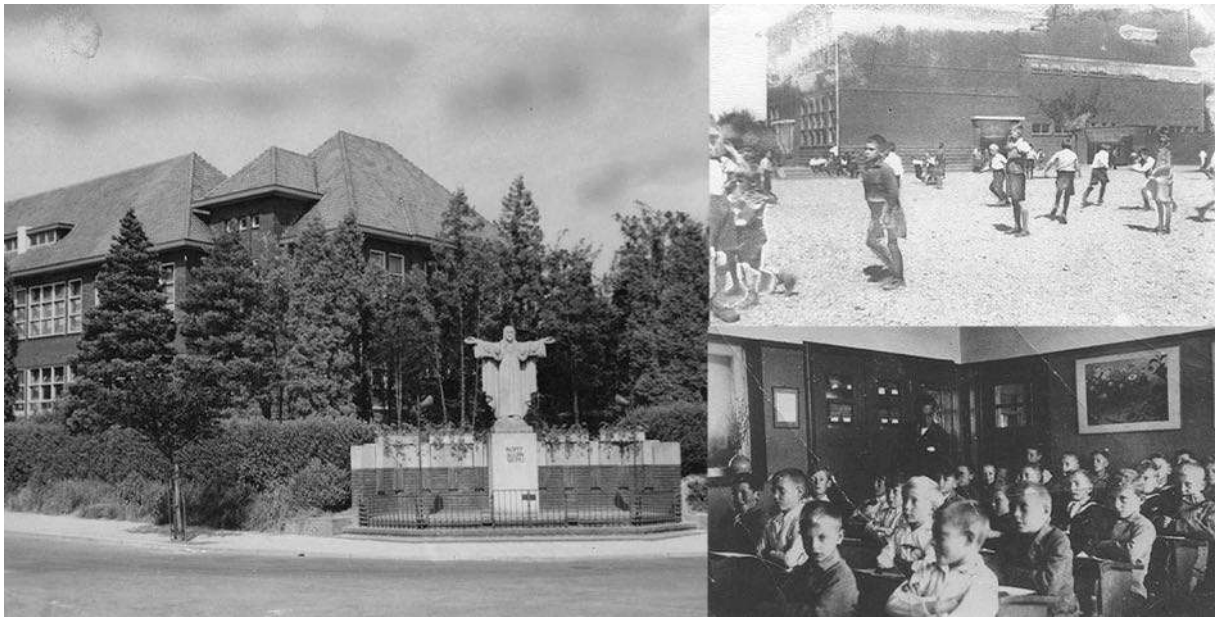

Foto: St. Augustinusschool in Elsloo

Taenge 7 óere leep ich dan mit de jónges óét de ómtrëk, 'ne gróp van óm en óm de 6, 7 man, nao de óuw kirk. Dat waor 'n klein hauf óer loupe. De Mës begoos óm hauf ach. De méister of de juffrouw sjreef dan op waeme in de kirk waor. Dat tëlde mit veur díen punt "Godsdienst" op 't rapport.

Nao de Mës trampelde veer dan op ós aelfendaartigste nao de sjwal bíe 't Heilighart beeld. In dae tíed zaote de jónges en de maedjes neet bíejéin. Ich mein dat de sjwal taenge hauf näöge begoos. Es de bel ging, leepe veer sjwan achteréin nao de klas. Omdat de méiste jónges klómpe drooge, maakde dat nogal get remptemp.

Es d'n éin of angere te laat kaom, kreeg 'r straof. Kaomste dëk te laat dan móste op d'n kneeje gaon zitte veur 't bord. Mit 'ne stek in d'n 2 hènj baove d'ne kop.

Mót geer èns perbeere óm dat 5 menuute vol te houwe. Intösje perbeerde de méister dich get bíe te brénge. Onder de speeltíed woore allezelaeve get spelkes gedaon.

Bökskesprénge waor eín van die speelkes die veer 't leefste deege. Dan stinge 4 of 5 jónges achterein. De jèste gebuk mit z'n hènj taenge de móer mit z'n béin óéteréin. De 2e gebuk achter de jèste mit z'ne kop tösje de bein van de jèste. En zwa wíer. Dan sprónge de anger 4 of 5 jónges euver de rōGGe. De jónges die gebuk stónge, ginge waal éns door de kneeje van 't gewich. Dan waor 't lache. Daonao woor getóésj en móste angere gebuk gaon staon. Nao de speeltíed ginge veer weer nao de klas pès 12 óere. Daonao héives veur de middig.

'sMiddes waore de lèsse van 2 pès 4 óere. Op waeg nao de sjwal woor dan méistes geknubbelt of gevoetbalt. Veer houwe plaats genóg want toendertiéd waore mèr 3 of 4 autoos in Aelse. Alléin waor 't lestig óm op tíed in de sjwal te kómme. De bös van de EBAD kaom óm kwart veur sjwè langs. Waor die te laat, dan waore veer ouch te laat op de sjwal. Dat versteit zich.

Foto: Nationaal Archief / Cas Oorthuys / Anefo

Ich kén mich ouch nog veur de géis haole dat veer vlak nao de aorlog bie de gymnastieklës honkbal, dus Amerikaans baseball, speelde. Dat houwe ós de Amerikanen geljert in d'n aorlog. Dan wees méister Wouters, bíenaam "de mënt", 4 jónges aan die dan letterlik veur paol móste staon. Dat waore dan de 4 hónken. De "slagman" kreeg dan van de méister 'n klein plèngske. Daomit mós 'r dan e saortemént tennisbelke de speelplaats op hóuwe. Raakde hae dat belke goot en koos 'r langs de 4 pãöl loupe veur de bal truk waor op de plaats woo 'r gehóuwe houw, dan houw hae 1 punt. Dao kreege veer waal 'n uurke mit óm.

Ich mó't uch waal nog effe óéteréinlëgge wie die speelplaats óét zaog. Die waor neet getard en dao laoge ouch géin plavúuze of teegels. Nei en nog èns nei. Dao laog dikke keezel. Dus hel loupe op dae keezel ging dich neet goot aaf. Voetballe waor trouwes ouch verbaaje.

Ich mó't aevel ouch nog mêlje dat de veljtwachter, de pap van Harie Rouvroye zjèlliger, reigelmaotig op de sjwal kaom. Dan houw ein of anger batje weer get óétgespwak. Dan houw 'r, es 'r aan de keese, de próéme of de merketons houw gezaete, 't breer neet tóegedaon. Dan leepe de keu of anger bjèste door 't veljt of 't dörp. Of d'n éín of angere houw de tankeldraad doorgesneeje, of anger strabatse óétgehaolt. De veljtwachter hoofde dan mèr z'ne gómmeslóék te laote zeen, dan houw 'r ós weer e tíédje de praam op de naas gezat.

Ich wil uch neet wíer lestig valle, mèr geer zeet dat de sjwal 75 jaor geleeje hjèl get anges waor wíe vandaag de daag.

DEIL 5

Wie ich éin van dees daag door Katsep trampelde, ginge míen gedanke weer truk nao de wéntjertíed es míene pap hóésslachtinge ging doon. Dat waor altied tösje begin november en lës mjèrt.

Ich maogde mit tóere waal èns mit gaon. Dan mós ich van de mam 'n liefke êkstraa aantrèkke. Die waore allezelaeve gestrik van de wol die de mem gespónne houw op häöre spéndrik. Dat deeg die allezelaeve in de wéntjer. Nóé mót ich debíé vertèlle dat die liefkes jeukde dat 't verrèkde. Mèr good en waal.

Good ingepak ging ich dan mit de pap nao 't jèste adres woo 'r e vërke mós slachte. Waor dat bíé 'ne partekeleer dan waor dat gemaekelik. Dao hoofde de pap neet nao 't good vërke te zeuke.

Bíe 'ne boer, woo méistes mjè vërke in 'ne stal zaote, mós 'r 't gooje vénje. Dat waor dan 't vërke dat al laevendig gekäört waor door de käörméister. Dan waor 't waal lêstig óm 't good vërke te vénje.

De stel in dae tíed houwe géin lampe. Dus in d'n duustere mós 'r dan 't good vërke vénje. Hae ging de stal in mit 'n zeil van óngevjèr 'ne maeter of 5. Dan begoos allezelaeve 'ne houp remtemp veur 'r 't good vërke gevónje houw. Waor dat gelök, dan kaom 'r nao bóéte en houw 't vërke 't zeil óm 'ne achterpwat. Hae maakde dan 't zeil vas aan 'n sjarneer van de deur. Hae mós dan ouch nog kónterleere of 't vërke neet breustich waor. Waor 't breustich dan maogde dat vërke neet geslach waere.

Wat is breustich? De kat is grauw, d'n hónjt is luipsj, 't vërke is breustich, de koo is speelich. Allemaol gesnap?

Vlak nao de aorlog houw de pap nog géi sjeetapperaat. Dan woor 't vërke laevendig de kael doorgesneeje. Hae mós dan hulp höbbe van zeeker tsjwè sterke mansluu. Om te beginne trókke ze 't vërke óm en ginge mit z'n drieje drop zitte. Dan sneej de pap 't vërke de kael door en begoos 't vërke te blooje. Dat blood houwe de luu nwèndig óm pannas of bloodwoos te maake.

Dat blood woor dan door éíne opgevange in 'ne kómp. Waor de kómp vol dan woor 'r ómgèsjöt in 'ne top. Degeene dae 't blood opving, mós aevel mit éí hènjt in d'n top blíéve reure. Anges woor t blood stíéf en koos 't neet mjè gebruik waere.

Ongertösje sneej de pap mit tóere nog 'ns in de kael van 't vërke en pómpde hae mit 'ne veurpwat. Dan bleef 't blood good loupe. Waor 't vërke óétgebloodj dan kooste de mansluuj vertrèkke.

Om de haore van 't vërke aaf te krióge, kooste 't branne of breuje. Branne deege ze mit kaore-strwè dat inein gebónje waor in bösselkes van óngevjèr 6 of 7 centemaeter doorsneeje. Dat woor dan in branjd gestaoke en daomit woore dan de haore verbrand.

Breuje deege ze mit kaokend waater dat euver 't vërke woor gesjöt. Dan kooste de haore mit e sjerp mets aafsjaere.

Míene pap haet nwats vërke gebrand. Hae haet allezelaeve gezag dat 't vleisj 'ne bíesmaak kreeg van 't branne.

Dus waar 't vêrke óétgeblood, dan begoos de pap heit waater euver 't vêrke te sjódde. Daonao begoos 't sjaere. Hae gaof mich dan ouch e mets en zag altíéd : van dich aaf sjaere en neet op dich aan. Dan kénste dich neet in d'n vinger sniéje. Waor éíne kènjt van 't vêrke gesjaore, dan woor 't ómgedrèjt. Mit en mit sjódde de pap obbenuuts héít waater euver 't vêrke.

Foto: de vader van Jo Cobben slacht een varken bij Lor Schepers (voorgrond) op Stationsstraat 28 te Elsloo.

't "graof" sjaere deeg de pap mit 'n saortemènt häöreke. Dus 't "naosjaere" gebäörde mit e mets. Aan dat häöreke waar aan éíne kènjt 'ne haok. Daomit maogde ich dan de "sjoon" van 't vêrke óéttrèkke. Die "sjoon"waore de naegel aan de pwet van 't vêrke. Ich mós dan allezelaeve helle óm die óét te trèkke. Lökde dat neet, dan zag de pap dat ich nog get mjè bräödjes mós aete.

Waore alle haore aafgesjaore, dan woor 't vêrke op z'ne rök op de slachlödder gelag. Ich mó't waal nog debíe vertélle dat ouch genóg koud waater gebrúúk woor óm 't vêrke good aaf te speule en zuuver te houwe. Geer kén't uch dan ouch veurstélle datste verrékdés van de kou hénj.

Good. De pap houw 't vêrke dus gesjaore op z'ne rök op de slachlödder liGGe. Dat waor 'n epaarte lödder woovan de veurlëste spraot aan beitskëntje óétstwak. De pap maakde nóe 't jëste de achilleszeen van de 2 achterpwê't los. Dao móste 't vêrke mit ophange aan de lödder.

Daonao sneej 'r 't vêrke vanaaf 't votlaok pës tösje de veurpwê't aoep. Dan sjuufde hae éin achilleszeen euver 'n spraot van de lödder. De 2e achterpwat waor neet zwa gemaekelik vas te maake. Dóe mós 't vêrke gans ótéén dúuje. Waor dat gelök, dan woor de lödder mit 't vêrke rechop taenge 'n móer gezat.

De pap zag dan waal taenge de luu dat ze de lödder op 'n plaats móste zette woo de kat of d'n hónjt neet d'r aan kós kómme. Ouch maogde ze 't vêrke neet bënne zette want dao waor 't te wêrm. 't Vleisj mós 24 óere aafsterve.

Nóe sneej 'r de dêrm, de laever, de lónge en de anger óngerdéile los. Hae pakde 't gans zootje in z'n êrm en lag 't op 'n taofel. Dan pakde hae z'n bíel en heef de kop van 't vêrke middedoor. Hae gweej e paar töp koud waater euver 't vêrke en maakde 't good zuuver. Hae maakde 't vaerevê't los en vouwde dat sjwan aoep op 't vêrke. Ouch sneej 'r de peezerik los en gaof dae aan éine dae stóng te kíeke. "Hang dae mèn in 'ne boum veur de veugel. Die löste dat waal", zag 'r debíe.

Ich kreeg allezelaeve de blaos van 't vêrke. Die woor 'ne daag of veer gedrwêg. Daonao woor ze opgeblaoze en ginge veer demit voetballe. Es veer gelök houwe, ging ze 'n uurke mit veur ze kepot waor. Wat wilste anges. Voetballe deege veer vlak nao de aorlog mit ós klómpe. De blaos woor veur d'n aorlog nog gebrúuk veur de fóékepot. Daegene dae neet wê't wat 'nefóékepot is, kén't dat in de Platte Aelsenaer vénje.

Nóe begoos de pap mit de gedêrms die op de taofel laoge. Hae sneej de lónge, de milt en de gal van 't gedêrms aaf, gweej 't op de grónjt en zag dat ze dat móste óngergraave. De laever, 't hart, de maag en neere sneej 'r los en hing dat mit 'ne vleisjhaok aan de lödder bíe 't vêrke. Die mós de käärméister höbbe es 'r vandaag of mörge kaom kääre. De méiste luu houwe de dêrm nwèdig veur woos te maake. Hae gaof aan wie ze de dêrm móste zuuver maake.

Meistal drónk de pap nóe 'n tas kofe, zeukde z'n gesjèr bíejéin en maakde 'n aafspraak wíenjè hae trukkaom óm te stökkere. Ouch roukde hae zich 'n segret. In dae tíed roukde haos eederein. Dan stapde hae op z'ne fits en voor nao de volgende klénjt.

Foto: Kinderen met een foekepot (rommelpot in 't Nederlands)
Met dank aan Gemeentenuws Groesbeek.

's-Angerendaags ging 'r dan truk óm te stökkere. Hae begoos dan de kortelëtte te hóuwe, haolde de knaok óét de sjénke, sneej de zíeje spek in zwa 'n stökkere wie de luu dat wouwe höbbe. Luu die 'ne paekelbak in de kelder houwe, deege 't vleisj dao-in. Dat vleisj mós dan 6 waeke drin blíeve liGGe. De pap kónterleerde allezelaeve of de paekel good waor. Waor de paekel neet sterk genóg dan houwste kans dat de vleege op 't vléísj kaome. En dan ging 't speel aan de gang. Dan kós 't gebäöre dat nao 'n waek of 6 de maaje op en in 't vleisj zaote.

Luu die géíne paekelbak houwe, maakde 't vleisj in glaazer in. Ouch waarsjúuwde hae de luu allezelaeve dat ze 't vleisj ummer in 'n kössteek móste doon, es ze 't ginge drwêgge. Deegste dat neet, dan houwste kans dat dan ouch maaje in 't vleisj kaome.

Zwa gaof 'r ouch raad wíe de luu pannas, bloodwoos, laeverwoos en zwa móste maake. Alles bíejein, slachte en stökkere, dóerde óngevjèr tsjwè en 'n hauf óer. Hae bääorde veur dat werk dan 5 gölje.

Houpelik höb geer weer get geljêrt euver dae gooje ouwe tíed.

DEIL 6

Wíe ich veurige waek nog 'ne kjèr baove op de Berg sting en euver de baenjt en 't Belsj oétkeek, mós ich mit vööl spas trukdénke aan 'ne daag rónjt 1947-1948. Dae daag zal ich van ze laevesdaag nwats mjè vergaete.

Geer wèt óngertösje dat de Mem 'n klein bóérderieke houw. Om de bjèste aan de vraet te houwe, mós ze 'ne smaer lènjer en wéíje pachte. Zwa houw ze aan de euverkènjt van de Kenaal, richting Gäöl, e stök díék van Ríékswaaterstaot gepach. Dat woor gebrúúk om te húije.

Foto: De Maas

Op 'ne gooje daag, in de sjwal-fekans in Augustus, mós ich gans alléin gaon húije op dat stók díék. De daag veurhaer houw noonk Sjang en noonk Haarie mit de zich en de mjèzjaesel 't graas aafgedaon. Ich maogde de vèsjgaert ouch mitnumme. Mich woor gezag dat ich eeder óngerhauf óer 't graas mós ómdrèje. De res van de tíéd maogde ich dan vèsje.

Op dae gezadde daag houw ich mich achter in de moostem e dwêske maaje bíjéín gezeuk. Die houwe veer genóg ómdat de Pap allezelaeve 'ne kepotte vèsj in de moostem houw liGGe. Ouch houw ich mich bíe de mès pool get peerlinke gevange. Op vandaag zeen die neet mjè zwa dik wíe toendertíéd.

Om 'n oer of ach vertrók ich te voet mit m'n vèsjgaert en de húijgaffel. De Mem houw mich 'ne búúl smouwene gesmaert en 'n flêsj waater gereid gezat. Lichelik haet ze mich ouch noch get babbelaere mit gegaeve. Mèr dat wéít ich neet mjè zwa zeeker. Ouch kreeg ich 2 knebkes óm de vaerman te betaale. Wie ich aan de Kenaal kaom, haet mich de vaader van de renner Sjefke Janssen euvergezat mit 'ne roeibwat. Geer wèt dat de brök in d'n oorlog waar opgeblaoze. Ich mótt waal zèGGe dat ich neet mjè zeeker wéít of in dae tíéd de Hjer Janssen vaerman waar.

Mèr good en waal. Ich leep op míen aelfendaartigste nao 't stök woo ze gemjèjt houwe. Ich drèjde 't graas veur de jèste kjèr en steelde dóe m'n vèsjgaerd inéín en begoos te vèsje.

Ich zaog, van mien plaats woo ich zaot, de kirkklok. Ich begoos mit peerlinke op judde en gäövies te vèsje. Wooróm mit peerlinke en neet mit de maaj. Dat zal ich uch 'ns effe good óéteréínlèGGe. Es de peerlinke get laank in de zon liGGe, gaon ze jèl gauw kepot en beginne dan ouch nog óngeluifelik te stinke. De judde die ich vóng gweej ich drek truk in de Kenaal. Dat zeen vèsjkes die mjè steekele höbbe es get anges. Dat zeen ech vies deerkes. De gäövies zat ich in 't laefnèt wat ich bíe mich houw.

Foto: Streekmuseum Elsloo

Taenge de middig houw ich 't graas al tsjwè of drie kjère gedrèjt. Wier waor 't gans rastig. Sjeep kaome zwa good es neet door de Kenaal. Omdat in dae tiéd, zwa vlak nao d'n aorlog, haos géin sjeep mit moter waore. Es sjeep langs kaome dan waor dat, zwa good es altíéd , 'n sleip. Dat waore dan e stök of veer, vief sjeep, die getrókke woore door 'ne sleipbwat. Die bwet kooste gemaekelik te voet bíehouwe, zwa snel ginge die. Taenge de middig begoos ich m'n smouwere op te aete. Ich maakde mien hènj gêt zuuver in de Kenaal en maakde ze drwèg aan m'n korte brook. Op die pille houw de Mem fluitkjès en gekaok spek gedaon. Mit get waater óét de beugelflesj speulde ich die weg.

Nao de middig höb ich nog èttelikke kjère 't huij gedrèjt. Dóe bèn ich mit de maaj op aubele gaon vèsje. Zwa höb ich mich dae ganse daag good geammezeerd. Taenge 5 óére mós ich héives gaon, ómdat de vaerman dan óuch óétsjeide. Wie ich bíe ós kaom, haet de mem de vèsjkes die ich gevange houw, zuuver gemaak. Ze maakde dao e saortemènt peree van.

M'n Mem houw èttelikke daag laater Deur van Thómmesse bestèlt óm't huij te gaon laaje en nao de Groenewald te vaare. Geer wèt intösje dat de brök kepot waor. Dus Deur mós euver Gäöl of Stéin vaare. Ich waor natuurlíjk Henske veurop óm mit Deur mit te gaon.

Noonk Haarie en noonk Sjang ginge al mit de fits nao de Kenaal óm 't huij vanaaf de díék nao ónger te brénge. Me koos neet mit de kar taenge dae stíele díék op. Dat verstéit zich.

Ich zaot mit Deur op die kar en zaog die grwatte vot van Fannie. Zwa sjreef zich dat paert van Deur. Achter op de kar laog de móelzak, 'ne top en 'n mëlktuit mit waater. Ich höb, ich wéit neet mjè wíe lang, mit verwónjering nao die kónt van Fannie gekeeke. Geer ként uch wirkelik neet veurstèlle wat 'ne indrök dat geuf aan 'ne kóét van 'n jaor of 8,9. En Fannie leep mèr, zwa te zeen, op häör dwaje gemaak veur de kar. Deur hoofde niks te zèGGe. Deur haet mich verdutsj dat 'r euver Stéin mós gaon en neet euver Gäöl. Fannie zou nwats van ze laevesdaag de Maasberg opkómme mit 'n gelaaje kar. Aaf ging nog waal, mèr op, nein dat waar teväöl gevraag van Fannie.

De ganse waeg höb ich mich gepaertskeutelt geveult. Es veer langs kénjer kaome, geer ként 't geluive of neet, waar 't jus of die sjelóes waore. Zwa keeke ze nao mich op. Deur waar 'ne jónkgezèl, dae neet vääł zag. Mer dat vónj ich gaaróét neet erg. Ich hóuw waal get anges te doon en te kíeke. Ich waar waal zwa grwêtsj, dat ként zich géine veurstèlle. En dóé zúús de waerelt ouch van 'ne gans angere kènjt. Dóé kéns vääł wíer kíeke.

Wie veer, nao 'n óer of óngerhouf, bíe de díék kaome, laog 't huij al op 'ne houp klaor óm gelaaje te waere. Mér Sjang en Haarie roukde zich 't jèste 'n sègrèt en Deur pakde zich e sjikske. Ouch drónkje ze zich get waater óét de tuit die op de kar laog. Fannie kreeg ouch get de zóépe. Daonao deeg Deur häör de móelzak óm.

't Laaje van de kar waar zwa gebäärt. Dóe woor 't huij mit e paar zeilder vasgemaak. Wíe ich vroeg of ich baove op de kar maogde zitte, begooste de 3 mansluu zich te vréigele. Deur vónj dat te gevjèrlik. Noonk Sjang en Haarie lóesterde aevel neet nao Deur en hólp mich baove op 't huij. Nóé verangerde de waerelt zich veur mich op 'n meneer die ich neet ónger weurt kén bréng. Dóé wèts neet watste zúús. Op die wêgde van zwa 'ne maeter of 3,4 zúúste alles op 'n anger meneer.

Ich mót waal zèGGE dat ich in 't begin toch waal é bitje flóp houw. Ich heel mich de jèste menuute good vas aan de gespanne zeilder. Mèr wie veer einmaol ónderwaeg waore nao Aelse woor ich ummer vríej. Dao waar aevel waal e grwat naodéíl. De luu en de kénjer kooste mich neet zeen zitte. En dat vónj ich mèr niks. Maogste 'ns get epaarts en nóé ként dich géine zeen.

Op vandaag kén ich mich dat nog ummer veur de géís haole wat ich dóe belaeef höb.

Wie veer in de Groenewald kaome, voor Deur de kar veur 't lóék van d'n euverdén. Ich krap d'n euverdén op en noonk Sjang krap op de kar. Hae begoos de kar aaf te laaje en noonk Haarie verdéilte 't huij euver de zólder. Wíe ze gereid waore, houw de Mem de kofe klaor en laoge get smouwene zwart brwat op de taofel. Nao 'n úurke vertrokke alle 3 de manslúu en kaom veur mich 'n énj aan 'n sjwan belaeffenis.

Nóe doon ze datzelfde wirkske mit 2 man in 'n hauf óer. En zónger meug te waere. Alles géit mit mesjienes. Alles bíejéin waore ze dóe óngevjèr mit 2 man 30 óere aan 't póejakke.

Achtergrondinformatie:

video “Boeren in vroeger tijden 1920-1960” > <https://youtu.be/u9MUmE7O698>

DEIL 7

Es ich de spaorbrök in Terhaage euvloup, mó't ich dëks aan de tíet dénke wie veer mit 'ne tróp kénjer nao de Duuker bíe Gäöl leepe. Dat waor in de fekans of ouch waal op Goonsdigmiddig. Veer ginge dao reigelmjèssig heen óm te speele. Dao houwste de zènjtberg, de keezelberg en de Duuker. Dao kreegste waal 'n paar óere óm.

Veer waore méistes mit 5 pës 10 kénjer. Eederéin dae op sjwal zaot kóos mitgaon. Maedjes en jónges. De laeftíet laog tösje de 6 en 12 jaor. Zwaväöl kénjer bíjéin zeuke waor gaaróet neet lêstig in dae tíet. In de ómtrék waore zat femiejes mit 'ne smaer kénjer. Die keeke neet op éine mjè of minder. Veer leepe of door Katsep en 't Ermstervelj't of door Terhaage langs de Kniensheuvel.

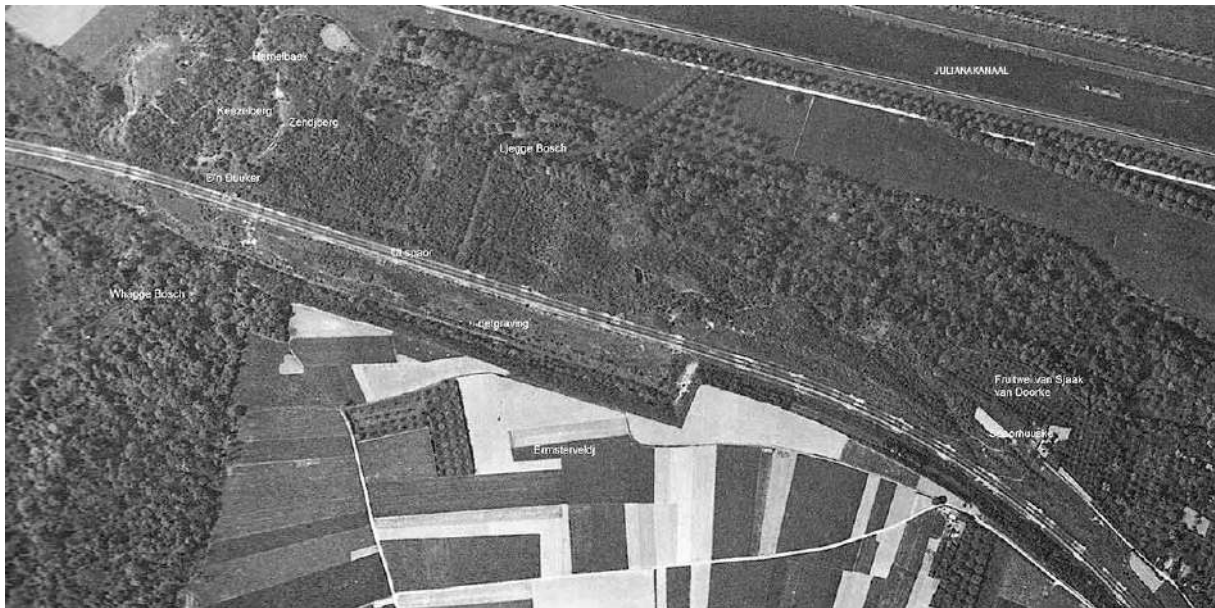
Foto: Nationaal Archief / Willem van de Poll

Mèr veur veer dao waore koos waal 't ein en anger gebäöre. Veural es de próeme, appele, paere of anger fruit haos of gans riép waore. Zwaget kooste toch neet laote hange. De méiste van ós wiste sjus wooste zónger flóp get koos plökke of opraape. Veer waore aevel te klein óm aan de tek te kómme óm te plökke. Dus dao mós haos allezelaeve eine de boum inkróepe.

Bíe gezadde weije woor eine of tsjwè man op de óétkiék gezat. Veur veer aevel 'n wei inginge woor waal de rolverdeiling bespraoke. De grwater jónges móste mit saamegevouwe hènj taenge de stam van de boum gaon staon. De kleinere stapde dan op die hènj en krwap de boum in.

Dae plökde dan 't fruit of sjöddelde aan de tek. Zwa veele de appele, paere of wéit ich wat nao óngere. Dae plökker houw waal e grwat naodéil. Es de boer of 'ne angere minsj de wei inkaom, mós 'r zich óét de boum laote valle of blíeve zitte. Dus dae waor méístal de klos.

Zwa houwste in Terhaage 'n wei van Sjaak van Doorke die ram vol sting mit Merketons. Es veer dao langs leepe kooste neet d'r van aaf blíeve. Verdomme, wat waore die lekker en saapetig. Es ich dao aan dénk, löp mich 't saap nóé nog langs m'n kin. Mèr dao móste allezelaeve goot óétkiéke. Veur Sjaak houwe veer toch waal e bitje strank. Dae leet neet mit zich speele. Es dae dich te pakke kreeg dan waarste nog neet jöörig.

Afbeelding: Guus Peters

Zwa haet mich 'ne boer op de Staasjewaeg 'ne kjèr te pakke gat. Bíe häöm achter in de hóéswei sting 'ne grwatte nootebóúm. Tóendertiét bestóng 't bäöveste gedéílte van de Jurgestraot nog neet. Dao leep e smaal vootpaat. Goot en waal. Ich waor de wei in gekraope óm mich get neut te "zeuke". Mèr obbéns houw mich dae boer te pakke. Woo dae gezaete haet, wéít ich nóé nog neet. Ich kreeg ze 't jèste óétgebuult. Mèr dóe gebäörde get woo ich neet op geraekent houw. Hae dúude mich 'ne kelder in, deeg de deur toe en deeg ouch nog 't leech óét. Ich wéít neet wielang ich dao gezaete höb, mèr dao bèn ich nwats mjè in de hóéswei gewaes. Dat maog geer waal wéíte. Mèr dat effe tösjedor.

Zwa houwe veer óngerwaeg méístes waal get te knatsje of te aete. Wíer deege veer ónderwaeg ouch waal versjeije speelkes. Bíe de kníensheuvel woor allezelaeve e saortemènt kamp gehouwe. Waeme 't jèste baove waor. Dóé koos toendertiét op 2 meneere nao baove gaon. De méiste van ós wiste waal wat de korste waeg waor. Mèr doe houws ouch van die klótsköp die 't nwats ljèrde.

Vlak nao d'n aorlog ginge veer ouch nog waal 'ns kiéke woo dat pruses vlegmesjién óét de loch waor gevalle. Dat waor vlak bíe de Kníensheuvel. Es veer dan wíer nao d'n duuker leepe, móste mit tóére waal goot óétkiéke. Es pas 'n sjóel raenge gevalle waor, koos 't vootpaat waal 'ns gans glitsjetig zeen. En este van dat paat aafglitsjde, kooste waal 'ns deep valle. Omdat de méiste van ós op klómpe leepe waor dat nog gevjèrlikker. Es veer dan éntjelings bíe d'n Duuker kaome, begoos de eigelikke spas.

De tróp kénjer veel óéteréin. D'n éine ging nao de zènjtberg, d'n angere kraop de keezelberg op. Gelökkig waore dae naodemiddig mèr e stök of 3 kénjer óét 't dörp dao. Zwa houwe veer plaats genóg.

De maedjes ginge sêlje of nwats de keezelberg op. Dao móste allezelaeve goot óét d'n doppe kíeke en ouch verzichtig zeen. Este dao 'ne tórvel maakdes, kóste dich waal éns éin beruike. Bloojende êrm of béin waor niks bezunjers. Veer houwe ouch niks bíe ós óm eine get óm z'n béin of êrm te winjele. Géin plaosters of verbènjt. Waor 't gans erg dan woor waal 'ne "zuuvere"snóefplak gebruik.

Este baove op de keezelberg waors, kooste neet op d'n vot gaon zitte en zwa nao óngere sjuitere. Dat pitsjde versjrikkelik. Nóé mót ich waal zëGGe dat de keezelberg méistes alléin bíe 't póepverstaek gebruik woor.

De méiste verammeseerde zich aevel op de zènjtberg. Dao kooste doon en laote watste wous. Geer mót uch veurstèlle dat dae "berg" 'ne maeter of 15 wag waor en 'ne maeter of 3 breit. Op dat stök stónge géin strúúk of brjème. Dao laog alléin mèr zènjt.

Links de Zandberg en rechts de Kiezelberg anno 1927

De gezwangste jónges van ózze tróp ginge kuitelentaere nao óngere. Mèr este dat te vlot en te dëks deegs, kooste op e gegaeve ougenblik waal éns nao díene aosem gége. Dan móste ouch die gelpnaaze effe óétraste. De méiste van ós leepe op dae zènjtberg bêrves.

De sjoon en klómpe laoge méistes óngeraan de berg. De grwaater jónges en maedjes prebeerde waal mit tóere de baek mit stéin en têk aaf te sleete. Daodoor kaom 't waater waager te staon. Kaom 't waater wag genóg dan móste de ratte, die in 't bat zaote, óét hun laoker kómme. Dan stónge de jónges gereid om mit klöppele achter de ratte aan te gaon. Ich höb mèr éine kjèr mitgemaak dat dit gelök is.

Veer deege dao versjeije speelkes wie poepverstaekte en lènjt verouvere. Ouch waore waal jónges die ónger de duuker doorleepe. Mèr dan neet euver 't vootpaat, mèr door de baek. Omdat de klauwe in de baek glaet waore, maakde ze waal éns 'ne sjuiter en woore dan zéiknaat. Zwa erg waor dat ouch weer neet ómdat 't toch good waer waor. Dae drwègde waal.

Déks ginge e stök of 3,4 jónges ouch waal hazelwörm vange. Mit e pwênhènjtje ging dat aevel neet. De hazelwörm waore óngevjèr 40 sentimaeter laank en lêstig te vénje. Ze zaote op die plaatse woo de grónjt ummer naat waor. Este éíne zaogs, houwste 'm nog lang neet gevange. Dat deerke houw 'n vraem gewénde. Este häöm bíe z'ne start pakdes, leet 'r dae los en sjwat 'r ónger de blaajer of tek eweg. Dan stóngste dao te kíeke wie e sjaop, mit de start in d'n hènj. Ingeval datste éíne wous vange, móste 'm allezelaeve aan de veurkènjt pakke. Dat ging waal, want gevjèrlík waore ze neet. Ze zeen óét wie e slengske, mèr 't is eígelík 'ne salamander.

Ich wil nog opgaeve dat de duuker rónjt 1863-1865 gebóet is. De íezere waeg tösje Zittert en Mestreech is in gebruik genómme in 1865. De brök in Terhaage is in 1864 gebóet. Dat jaortal stéít op de brök aangegaeve.

De zènjtberg en de keezelberg zeen laater óntstange. Door grónjtversjuuvinge höbbe ze tösje Aelse en Bunj versjeije kjère liGGe te klwatte óm de reels good vas te lèGGe. Daodoor móste ze vööl grónjt verzétte. De zènjtberg en de keezelberg zeen aangelaag rónjt 1927 bíe de aanlèG van de kenaal. Trouwes, de zènjtberg is neet mjè te vénje. Dae is ram toegegreujt mit geströp, óngerhout en búim.

Es 't tíed waor óm héíves te gaon, woore de sjoon en klómpe bíejeingezeuk. Vraag mich neet wie veer wiste dat 't tíed waor óm héíves te gaon. Géíne houw 'n horlaozje en toch waore veer meistes op tíed bíe ós. Soms kaome veer waal 'ns te laat in de Groenewald. Es veer door 't Ermstervèljt trukleepe en 't waor jus ougstíed dan koos 't gebäöre dat veer ouch nog 'n aamelank ginge zeumere. De méíste kénjer waore veural aafgevaeg op têrf. Dao woor wèk van gebakke.

Este mit e stök of 10 man begoos te zeumere dan houwste al vlot get zange bíejeín. Bíe 't zeumere woore de aore opgeraap die op 't lènjt laoge. Dao woore dus haos géín aore óét de bössele getrókke. 'n Zang waor 'ne wösj têrf of kaore dieste mit éín hènjt koos vashouwe ónger de aore. Kooste de zang neet mjè vashouwe dan woor de zang mit strwè bíejeín gebónje.

Dao waore allezelaeve jónges en maedjes die waal mitzeumerde mèr die de zange dan aan 'ne angere gaove. Veural de kénjer van de femiejes mit vööl kénjer wolle die zange waal höbbe. Dao waor ouch e gezèGde: 10 zange is 'n bössel.

Foto: Nationaal Archief / J.D. Noske / Anefo

Ouch deege veer mit tóere effe tösjedor nog e pötje poepverstaeke. In die húíp mit 8 of 10 bössele. kaore, terf, gaes of haaver kooste dich sjwan verstaeke. Es 'ne houp waal éns ómveel, waor 't de sjout van degeene dae die húíp houw opgezat veur te drwègge. Veer waore neet hènjig en sterk genóg óm de bössele weer rechop te zètte.

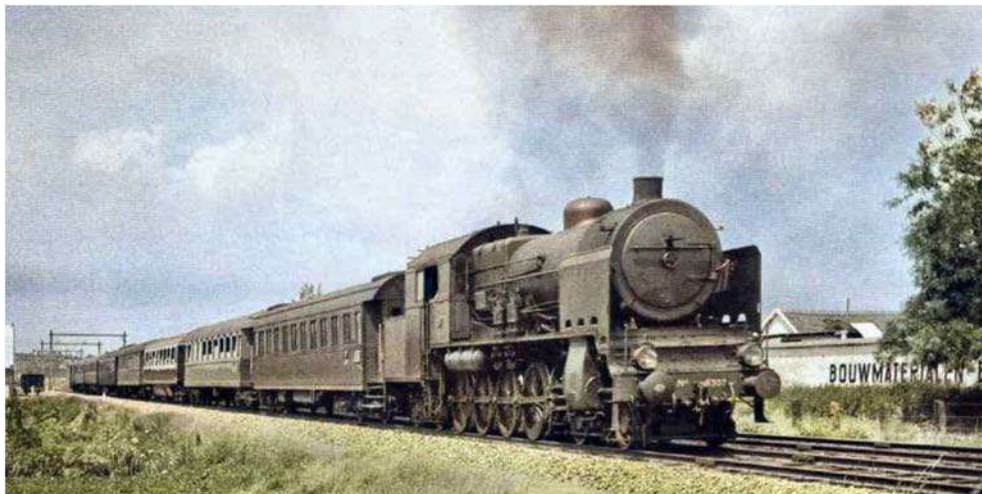
Kaome veer énjtelings in de Groenewald dan woore de méiste kénjer effe 't "óngerstebaove" gehouwe óm de zènjt en anger nöttigheit óét de kléier te sjöddele. Gewêsjje woor géíne. "Wêsjdaag" waor allein op Zaoterdig. En toch waore de méiste kénjer en luuj gezónjt. Zwa zeet geer mèr weer datste ouch zónger TV, playstation en anger moderne dénger d'n tiéd good kéns ómkriége.

DEIL 8

Versjéije daag geleeje trampelde ich langs de staasje en ging op éin van de bènk zitte óm mich gêt te raste. In de tiét dat ich dao óm mich haer zaot te kíeke, kaome 2 lektrisse treins langs. Míen gedanke ginge dóe truk nao de tiét wíe ich mit de Mem veur de jèste kjèr mit de trein nao Mestreech bèn gegange. En neet mit 'ne lektrisse- mèr mit 'ne stoumtrein. Ich dénk dat 't in 1946 waor.

Op 'ne gezadde daag deeg de mam mich m'n móntóéring aan woo ich m'n kemúúne in gedaon houw. Ich mós nog altiét wénne aan m'n sjoon. Ich houw pës 1944 op klómpe gelóúpe. De sjoon maogde ich alléin mèr op Zóndig aandoon. Ouch m'n zösterke Annemie maogde mit. Veer trampelde mit ós drieje euver de Steinderwaeg, dae dóe nog neet getart waor, nao de staasje.

De Mem gólj de kaertjes. Veer stinge e menúút of 10 te wachte wie ich van de kènjt van Gelaen rouk zaog. Ich houw al dëkker 'ne trein gezeen. Mèr wie dae stoumlokomotief korter bíe kaom, kreeg ich toch waal e bitje flóp. Hae kaom haos rech op ós aaf. En dat dénk woor ummer grwaater. Van alle kènjte spíede hae rouk en stoum. Piepentaere en krakentaere stopde de trein.

Dóe ging 'n deur van de waagon aoep en stapde 'ne man óét dae 'n rwai patsj op houw. Hae hólp ós mit instappe. Ich prebeerde op 'n houte bank te gaon zitte. Dat ging mich aevel neet zwa gemaekelik aaf. Die bank waor te hwag veur mich en míen zösterke. Nao gêt gesjraavel lökde 't waal. Míen béin hinge gêt te bêmmele langs de bank. Wíe de trein begoos te vaare, mós ich mich goot vashouwe óm neet van de bank te valle. Dat dénk sjöddelde alle kènjte óét.

Ich zaot aan de róét en zaog wíe veer ónger de brök in Terhaage voore. Effe wíer kaome veer langs de Kníensheuvel. Ongerwaeg flötde de lokomotief 'ne kjèr of víef en zaog ich mit toére de rouk langs de róét gaon.

Dae rouk waor méistes wit mèr mit toére ouch gans zwart. Ongertösje waor dae man mit z'n rwai patsj weer truk gekómme en houw aan de Mem de kaertjes gevraog. Ich mirkde

waal dat de trein helder ging dan míene pap of ich fitsde. Ouch Sjefke Janssen zou 'm neet kénne bíehouwe en dat waor toch 'ne hjêl gooje fitsrenner.

Wíe veer in Mestreech aangekómme en óétgestap waore, mós ich van de Mem 'n hènjt van míen zósterke pakke. Ich maogde häör neet mjè loslaote, zag ze. Wíe veer in de staasje kaome, wís ich neet wat ich zaog. Zwa 'ne kemèijer van e gebóé houw ich nog nwats gezeen. 't Waor haos zwa hwag wíe de kirk in Aelse. Bénne in dat gebóé waor 't gelóét ouch gans anges. Wie ich verpópzak bleef staon, pakde de Mem mich bíe 'n hènjt en trók mich mit nao bóéte. Ouch dao zaog ich hóézer die vööl grwaater waore es in Aelse. Ich kaom neet óétgekeeke.

De Mem pakde ós nóé allètsjwè bíe 'n hènjt en begoos 'n lang straot in te loupe. Nao 'n menuut of 10 trampele kaome veer bíe 'n brök. Laater höb ich gewêrt dat 't de Servaosbrök waor. Euver 't jèste gedéilte móste veer euver plênk loupe ómdat de brök kepot waor. Der Prúúse houwe de brök in september 1944 gedéltelik opgeblaoze. Ich houw waal strank want door de plenk haer zaogste de Maas ónger dich doorstruime. Die plenk laoge neet al te vas. Ouch de laene aan beitskènj van dat "vootpaat" rammelde dat 't verrèkde. Dae daag höb ich ouch veur de jèste kjèr mjève gezeen die euver de Maas vlaoge.

Wie veer euver de brök waore, ginge veer 'ne maeter of 100 wier, rechts in. Veer waore nog géin 50 maeter die straot in of de Mem bleef staon en wees nao 'n deur van e gebóé. Dao mótte veer nao bénne, zag ze. Dit neume ze de poesjenêllekelder.

Ze speele híéje mit póppe verhäölkes van Jan Klaose en Ketríen. Van dae Jan Klaose houw ich nog nwats gewert. Ich kénde alléin Tjeu van Harie van Klaose. Mèr good en waal. De Mem gólj kaertjes en veer ginge nao bénne. Nao versjeije menuute ging obbèns 'n bel. Op de búun ginge de gerdíene aoep. Dao sting e saortemènt kas.

Ouch van die kas ginge klein gerdíenkes aoep en begoos éine holles te kalle. Ouch zaogste versjeije póppe. Dae Hollenjer begoos e verhöölke te vertèlle en ging mit z'n póppe van lénks nao rechts en op en neer. Mèr die vertèlsekes waore zwa leuk dat op e gegaeve ougenblik eederein begoos te lache. Ouch de grwatte luu. Ich mótt zèGGe dat ich mich good verammeseerde en vónj 't erg wie dae Hollènjér óétsjeide mit vertèlle. Dao zeen veer nog dèks truk gegange es veer weer in Mestreech kaome.

Foto: Herbert Behrens / Nationaal Archief / Anefo

Wie veer weer bóéte stinge, leep de Mem de straot wíer aaf. Dóe kaome veer op e grwat plein. Dat zal waal de Vríethof zeen gewaes. Dao sting e verrèkdes grwatte kirk. Mèr de Mem sjeen géine tíet te höbbe. Ze pakde ós weer bíe 'n hènjt en leep wier. Pès veer aan 'n grwatte slechterie kaome. Dao sjwat ze mit ós nao bènne. Wat dóe gebäörde zal ich nwats vanzelaeve vergaete. De vrouw en de man die achter de twanbank stinge, leepe nao de Mem en pwènde die. De Mem zag get taenge die tsjwè en wees nao míe zösterke en mich. Dóe pakde die tsjwè ós vas en begooste ós te knóévele. Zwa hêl dat míe zösterke begoos te bääke.

Effe laater zaote veer mit ós drieje en die vrouw in de kääke. Dóe wêrde ich dat míene pap híe e jaor of 8 gewirk houw en híe 't ambach van slêgter geljèrt houw. Hae waor in 1937 nao de Maurits gegange en haet dao baovegrónjts gewirk. Door d'n aorlog houw de Mem en de pap die luu neet mjè kénne zeen. Dae slegter sjreef zich Sjeng Moonen. De naam van de vrouw wéit ich neet mjè. De slegterie laog in de Bosstraot. Wat höbbe veer ós dae naodemiddig in óze geeles mótte hóuwe. Van húp booterhammevléísj pès vlaai en ouch nog 'ne rómfel búunekes. In Mestreech zeen dat babbelaere, zag die vrouw. Zwaväöl limmenaat höb ich nwats mjè gezuijelt. Verdomme wat höb ich mich dóe begaait. Ze zagte vreuger waal éns: van baove kénste draan veule en van ónger stéit 't op de stool. Zwa waor 't waal.

Wie 't tíet woor óm héives te gaon, kreeg de Mem 'ne smaer knakweuskes in häör kallebas gedúut. Laater hób ich gewert dat dae Moonen in gans Mestreech beként sting veur z'n knakweuskes. De slechter mit zíen vrouw zeen laater nog dèk op Zóndich in de Groenewald gewaes. Van de trukreis wéit ich niks mjè. Dat kaom ómdat ik verrèkde van de bóékpíen

DEIL 9

Wie ich lès langs 't voetbalvêlt van Haslou leep, mós ich trukdénke aan dae tíét wie dat vêlt nog in de baenjt laog. Veur ich aevel dao euver gaon sjríeve, wil ich effe get vertèlle euver de gesjichte van Haslou.

De jêste voetbalclub woor opgerich op 4 april 1922 en sjreef zich RKEFC (Rooms Katholieke Elsloose Football club). Wie geer ként zeen, kalde ze dóe al éngels!! 't Vêlt laog achter bösbedriéf Heythuisen. Dees club ging aevel al in 1926 euver de kop.

In 1931 woor 'n nuuj club opgerich ónger de naam EVV (Elsloose Voetbal Vereniging). Ouch die club speelde mèr 2 jaor. 't Vêlt laog op de hook Schutterstraat-Veestraat.

Begin 1941 kaom pestwar Helgers mit de veurslaag 'n voetbalclub op te richte. De Pruuse houwe haos alle vereininge verbaoje. In 't dörp waor daodoor niks te doon. De Pruuse vónje 't waal good dat de luuj aan sport deege. De pestwar vónj genóg Aelsenaere die zich wouwe aanstrênge óm zwa 'n club op te richte. Op 1 Juli 1941 woor Haslou gestich, o.a. door dokter Gielen en de hjèr Stassen.

Foto: Elsloo's eerste voetbalclub voor Café Dobbelstein aan de Dorpstraat. We zien o.a. H. Dobbelstein, H. Wouters, M. Fredrix, J. Pijpers en G. Reubsaet

Vanaaf 1942 maogde ich haos eedere Zóndig mit míéne pap nao 't voetballe. Hae zat mich dan achterop de draeger van zíéne fits. Dae fits houw hêl bènj. Die woore méístes gemaak op de koel van e saortemènt rubber. Dat waor hjèl gêt anges es die bènj van vandaag de daag. De fits rammelde dat 't verrèkde. 'n Fitsebêl houwste ech neet nwèdig. Eederein hwèrde dich aankómme.

Es veer aan de Maasberg kaome, mós ich allezelaeve van de fits aaf. Veer leepe dan pès ónger. De Maasberg waor in dae tíet neet vâöl mjè es e keezelpaat. Dus te gevjèrlík óm 'm aaf te fitse.

't Voetbalvêljt laog lénks langs de waeg van Aelse nao Gäöl. Ongevjèr 'n 100 pès 200 maeter veur de "dwarsdiék" dae in de wéije liGG. Dat voetbalvêljt waor gewoon 'n wei mit 2 goole. Tsjeu óét de Meule (fam.Lenssen) houw die wéi veur 'ne sókkere niks aan Haslou verpach. 'ne Graasmjèjer houwe ze neet. 't Graas woor aevel aafgedaon door de keu die dao rónjt leepe. 't Verstéit zich dat me veur 'ne mêtsj de kooflatte mós spreije of opruime. Veur de spas woor waal 'ns éine "vergaete". Ouch de moutheuvele móste gespréit en opgeruimp waere.

Geer ként uch veurstélle dat 't vèljt neet zwa glaet waor wie e biljartlaake wie vandaag de daag. Mèr daodoor gebäörde waal dénger woo óm gelache kós waere.

Haslou kort na de oprichting in 1941

Kalk óm de streepe te trèkke houwe ze ouch neet. Die streepe trókke ze aevel mit zaegmael dat ze mit kar en paert bíe sjrénemaekers in Gäöl of bíe Bours in Katsep haalde. Ouch houwe ze géin keet of zwa. Dus es 'n sjóel raenge kaom woor eederein zeiknaat. Dao stónge jus get búim wooste kós sjóele. Mèr in de wéntjer höbbe die min blaajer. Dus vâöl hólp dat neet.

Geer ként uch lichelik neet veurstélle wie 't vèljt nao 'n sjóel óétzaog. De luuj móste dan door 't naat graas baaje. Es 't graas dan gèt hwag waor, kreege ze naate pwèt. Door dat getrampel óm 't vèljt ónstónge paetjes van sladder. Behauve naate veut, begaaide ze zich ouch nog hun sjoon. Degene dae klómpe aanhouw, houw dao géin las van. Dat verstéit zich. Ich kóm laater nog te kalle euver de meneer wie en woo de voetballers zich móste ómkleije.

Ouch 'n aafrastering houwe ze neet. Dat wilt neet zèGGe dat de luu zich in dae tíet allezelaeve goot gedrooge en sjwan achter de líéne bleeve. Om de dwaije dwat neet. En 't snootere en sneure is van alle tíet. Omdat 't vèljt naeve de Hemelbaek en de bosj laog, mós de bal geréigelt óét de búim en de baek gehaolt waere. Dat woor gedaon door de al gèt ouwer jónges. Dat leep aevel neet ummer op rólkes.

Es eine euver de baek mós sprénge, gebäörde 't waal éns dat 'r in 't waater terêchkaom. Es 'r gelök houw, kreeg 'r alléin mèr naate veut. Houw 'r pech en veel 'r zwa lank es 'r gewasse waor in de baek dan mós 'r héives gaon óm zich óm te trékke of leep 'r de ganse naodemiddig harsstikke naat rónjt. Bleef de bal in 'ne boum hange dan mós weer éine in dae boum króépe óm 'm dróét te haole. Geméinlik leep dat waal goot aaf. Hwagóét 'n vief in 'n brook en dat waor 't dan. Kreeg 'r alléin bíe hun op z'ne soodemíeter en mit tóere ouch nog gereete.

Haslou I
4e Klasse KNVB
1948

Gemeenlik houwe ze mèr 2 bêl. Euver dae bal mót ich effe gêt óéteréinlèGGe. Dóé hóus 'ne bènne- en bóétebal. De bóétebal waor gemaak van stökskes laer van ca. 4 bíe 10 sentemaeter, die aanéin genjèt waore. Dao waor 'n äöpening van óngevjèr 6 sentemaeter laank, woo de bènnebal nao bènne geduut kós waere. De bènnebal waor van e saortemènt rubber, wie 'ne bènnebènjt van 'ne fits. Dae woor in de bóétebal geduut en dan opgepómp mit 'n fitsepómp. De äöpening woor dan tóegebónje mit 'ne laere ríestartel. Kaom zwa 'ne bal in 'n däörehèk en ging 'n däöre door 't stiksel dan leep dae laeg. Houwe ze géíne angere bal, dan woor gewoon 'n extra rös gepak óm de bal te plêkke.

Dao waore 3 maote bel. De kleinste veur de kénjer, de middelste veur de A en B aelftalle en de grwaatste veur 't jèste en anger aelftalle. Nóé mót geer wéite dat, es 'ne laere bal naat weurt, dae bal zeeker 2 kjère zwaorder weurt. Dae waogde dan óngevjèr aevevööl wie 'ne basketbal. En dat waor veural te mirke bíe 't köppe. Houw daegene dae köpde de pech dat 'r de bal op z'ne kop kreeg woo dae toegebónje waor mit dae ríestartel, dan leep 'r zeeker 'n hauf óer rónjt mit dae aafdrök op z'ne veurkop.

Veur ich wíer gaon, wil ich uch óéteréinlèGGe woo de naam Haslou vanaaf kump. Zwa tösje 875 en 900 ginge de Noormanne strúipentaere door versjéije lènj. Dat deege ze vanaaf kampemènte.

De geljèrde zeen zich nog neet éínig, mèr lichelik waor zwa e kampemènt ouch in Aelse. In de ouw gesjrifte kómme veur Aelse o.a. de naame Aschlo, Ascloha en Haslo(n) veur. Haslou is, wie geer kènt zeen, geneump nao Haslo(n). Woo de klankverbastering vanaaf kump, is neet te verklaore.

Op 'ne gezadde Zóndig in 1941 kooste de Aelsenaere die wouwe voetballe zich aanmêlje. En 't leep störm. Dao waore mèr êffe 108 man die zich bíe de nuuj club wouwe insjriève. Dao waore aevel ouch 'n 30 man bíe die al bíe Caesar(kamp) óét Baek voetbalde. Dokter Gielen, de veurzitter van Haslou, wou die neet höbbe. Dat waore "deserteurs", zag 'r. Laater is 'r aevel bíegedrèjt.

Ich wil uch nog 'n hjèl sjwan gesjichte vertèlle euver de aanvraag bíe de NVB {Nederlandsche Voetbalbond} óm 'n nuuj club op te richte. In dae tíét kreegste géin permisje ês 't voetbalvêljt bènne 30 menuute "gaans", dus loupentaere, vanaaf 't vêljt van 'n anger club laog. In 'ne brief van de Hjèr Stassen, de sikkertaares van Haslou, sjreef dae, dat 't vêljt 35 menuute "gaans" van 't vêljt van Caesar laog. Dat vêljt van Caesar(kamp) laog in dae tíét woo nóé de oprit van de autowaeg nao Mestreech is. Lichelik haet de Hjèr Stassen getrampelt en geklènjert en neet doorgeloupe. De NVB waor 't éinig mit Stassen. In Baek waore dóe 2 voetbalclubs. Doordat nóe zwaväöl leeje nao Haslou euverleepe, zeen die 2 clubs in 1944 gefuseerd.

Wíe kaom 't bestuur van Haslou nóé aan de kleure zwart en wit veur de kleijing? Ze houwe neet vööl määgelikhéite door d'n aorlog. Gekleurde hummes waore zwa wíe zwa neet te kriége. Mèr eederéin houw waal e wit humme of bloes. Zwarte stóf houwe de luu in Aelse waal genóg. De vrouwluu leepe in dae tíét haos 't ganse jaor in rouwkleier rónjt. Dus eederein dae voetballe wou, koos zich e zwart breukske laote njèje door de mam of éin of anger tant. De haoze mit zwart-witte streepe woore gestrik door wéít ich waeme. Ze waore ouch neet allemaol 't zelfde. 'T éi paar haoze houw smaalt witte streepe, 't anger paar houw brei witte streepe. Dat laog gans draan of degeene dae ze gestrik houw vööl of min wit of zwart gaare houw. Daodoor leepe ze dus bekans allemaol mit versjeije haoze aan.

Wíe kaome de speeleren aan voetbalsjoon? Dat is e gans epaart sjaapieter. In d'n aorlog waor zwa goot es alles op de bón. Zónger bón kooste niks gêlje, behauve op de zwarte mêrt. Wou d'n éin of angere zich nuuj sjoon gêlje dan mós 'r zich mêlje bíe de Hjèr Stassen. Van dae kreeg 'r bónne woomit 'r zich bíe de sjóester sjoon koos gêlje. Méístal dóerde dat maonje. Daobíe kaom ouch nog dat die klómmele hjèl kosspeelig waore. Vööl luuj kooste zich dat neet léiste. Daoróm woor nogal éns getóesj. De lénksbóete gaof zíéne rêchtersjoon aan de rêchsbóete. De rêchsbóete op zíen bäärt gaof zíéne lénkersjoon aan de lénksbóete. En nóé mèr houpe dat ze óngevjèr dezelfde maot houwe. Nao de kleur woor zwa wie zwa neet gekeeke.

Omdat Haslou géin keet of zwagèt houw, zaogste zwa taenge hauvertsjuwè 't zónnesmiddes, de speeleren in vol voetbaltenuu nao de baenjt trèkke. Of op de fits óf te voet. Waor 't waer neet al te goot, dan houwe ze euver hun voetbalkleijer hun zónnesse kleijer aan. Es ze dan bíe 't vêljt kaome, deege ze hun jeske, broek en euverjas óét en hinge die euver de fits. Geer mótt wéite dat ze in dae tíét géin "trainingspakken"houwe. Die zeen vööl laater óétgevónje.

Omdat de mêtsj óm 2 óere begoos, houw pestwar Helgers 't lof mótte verzétte van 3 nao 6 óere. Haezelf houw de aanzèt gegaeve óm Haslou op te richte. Nóé koos 'r neet beginne te snootere of te zeivere dat de luu leever nao 't voetballe ês nao 't lof ginge. Hae haet zich trouwes ouch nwats beklag.

De voetballers van de bezoekende club kooste zich ómtrèkke in 't paatroonaat (gelaege taenge-euver kaffee Auwt Aelse, noe appartemènte). Daonao móste ze dan te voot of mit de fits nao de baenjt. Dat paatroonaat deende ouch ês verenigingslookaal.

Es de sjéitsrechter veur rös houw geflöt, ginge de speellers versjéije dénger doon. D'n éine ging zich op zie gemaak e segrètje rouke. D'n angere drónk zich get óét 'n beugelflesj woo waater, tjè of gazeuse-limmenaat in zaot. Die flesj houw 'r zelf mitgenómme. Weer 'ne angere ging achter 'ne boum staon óm z'ne kleine hjèr de grwatte waerelt te laote zeen. Weer angere stónge gewoon mit de luu te ouwhoore.

Doordat in dae tíet nurges gêt te doon waor, kaome allezelaeve 'ne houp luuj nao de baenjt. Tösje de 100 en 150 man, waor gans normaal. Trouwes, 't waor ouch verboojje óm zónger permisje wier ês 5 km. van d'n hóés aaf te gaon. Waor de mêtsj aafgelóupe, dan ginge de voetballers van de bezoekende club truk nao 't paatroonaat. Dao kreege ze dan e kumpke mit koud waater óm zich te wêsjen en hun zóndesse kleijer aan te doon.

De voetballers van Haslou waore in 2 pertieje te verdéile. Ein pertie ging óngewesje en in sport-tenuu héives óm zich dao te wêsjen en óm te trèkke. De anger pertie speulde zich in de Heemelbaek de sladder gêt van hun béin en êrm en ginge zich éine pitsje in d'n éin of angere kaffee. Ze houwe allezelaeve 'n raej. Ofwaal ze móste zich éine op 't verlees ofwaal op de wéns drénke. Méistes bleef 't neet bié éin of tsjwè glaazer. Dat verstéit zich.

Omdat in d'n oorlogstíet géin bösse en autoos waore, mót ich uch waal gêt gaon vertèlle euver de óétmêtsje van Haslou. Door de Voetbalbónjt woore de clubs zwa ingedéilt dat de aafstènjt neet mjè es óngevjèr 10 kieloomaeter waor. Mèr 't kaom toch waal veur dat ze nao Söstere of Sjinveljt móste fitse.

Geer wèt intösje dat de kwalletéit van de fitse neet al te goot waor. Ging 'ne fits óngerwaeg kepot op de haerwaeg dan woor dae achtergelaote bíe éin of anger femieje. Op de trukwaeg woor dae fits weer opgepik. Daegene wat pech houw, krwap dan achter op d'n draeger van 'ne kammeraot. Veur de spas ging dae mit tóere ouch waal éns op de stang zitte. Dat waor aevel neet al te verstènjig. Door dat gewich aan de veurkènjt van de fits koos waal éns de bóé of de sjièr kepot gaon of braeke.

Krakkemikkige fiets in 1946... (Foto: Nationaal Archief / Koos Raucamp / Anefo)

Zwa zeen ze 'ne kjèr trukgekómme van Sjinveljt wíe 't óngeréns begoos te sníeje. Op de haerwaeg houwe ze de pech gehat dat 2 fitse kepot waore gegange. Dus daegeene woo de fits van kepot waor, zaot op d'n draeger van 'ne kammeraot. Daobíe mós 'r dan de kepotte fits mit éin hènjt vashouwe. 't Waor al harstikke duuster wíe ze in Aelse aankaoe. Mèr spas houwe ze waal gehat, zagte ze.

De voetbalkléjjer woore méistes in 'n gezèt gedrèjt en achter op de draeger gebónje. Bíe raengewaer waore die kléjjer al zéiknaat, veurdat ze begooste te voetballe. In Spaubaek waor 't 'ne ganse sjwanne petik.

Dao móste ze zich wésje in 'n baek die langs 't vèljt leep. De voetballers kreege nog géi kumpke óm waater in te doen. E paar gesjichte mót ich uch waal nog vertèlle.

In 1945-1946 voetballe 't jèste en tsjwède aelftal in dezelfde klas. De óétslaeg óngerling waore 6-4 en 4-8. 't Jèste aelftal mót 'ne beslissingsmêtsj speele taenge Ulestraote. Dae woor aevel 5 minuute veur 't énj gestaak. Raej: allebei de bêl waore kepot. En ze houwe mèr 2 bêl!

In 1947 mós 't jèste aelftal promosiemêtsje speele taenge Walburgia óét Ohé en Laak. Haslou houw nóé waal 'n bös bestèlt bíe de EBAD in Baek. Op dae gezadde daag kreege ze aevel berich dat de bös kepot waor en ze géin anger bös houwe. Géine nwat. De Hjèr J.Hoeveler óét Terhaage hóuw intösje 'ne vrachwaagel. Dae wou waal nao Ohè en Laak vaare. Bíe Jenneketrien, kaffee Fredrix op de Staasjewaeg, woore steul en bènke gehaolt. Die zatte ze op de aoep laajbak. Zwa kooste de voetballers zitte. Zwa voore ze nao Ohé en Laak. Ouch in dae tíet waor 't al verbaoje óm zwa rónjt te vaare. Daoróm ging de ganse waeg nao Ohé euver bènnewaeg. Toch zeen ze dat jaor geproomooveert nao de 4e klas.

Rónjt dae tíet weurt ouch 't clubleetje van Haslou gemaakt door Lei van d'n Aolber(Lei Alberigs) De melodie is van "De uil zat in de olmen" De teks waor:

Daar onder op de beemden, daar speelt de voetbalclub, het zijn de Haslou-jongens en het volk roept hup hup. Zwarte broek en witte trui idat zijn de Haslou lui, ze schieten tegen de paal, ze schieten tegen de lat.

In 1943-1944 móet Haslou 'ne beslissingsmêtsj speele taenge Havantia óét Maes. Dat gebäört op 't vèljt van Caesar óét Baek. Dat vèljt van Caesar laog toendertíet woo nóé de oprit van de autowaeg nao Mestreech is. Haslou verluus mit 2-0! Bíe dae mêtsj waore óm en óm de 1500 kíekers. Op vandaag de daag is dat neet mjè mägèlik!

Aan 't begin van 't seizoen 1947-1948 weurt aafsjíet genómme van de baenjt. 't Nuut vèljt woor gans aangelag door de leeje en laog tösje de Mgr.dÁrbergstraot en de Ch.de Gravestraot. Nóé liGGe dao de Aelserhof en La Famille.

Dat aanllèGGe beteikende: 't vèljt gelíék maake, graas inzjèje, goole zètte, líéne trèkke en gaot zwa mèr wier. Geljt óm get te laote doon, houwe ze neet. Ouch de gemeente deeg neet vööl. Waal kaom 'n keet aan 't vèljt te staon. Dao kooste de voetballers zich ómtrèkke en wèsje. Dus weer dat kumpke mit koud waater. Bíe Sjang van de smet(Driessen) kaom ouch 'n fitsestalling. 't Tarief waor 2 cent.

Ich höb nóé genóg vertèlt euver Haslou. Ich houw de pin drin.

Effe nog éín dénke. Ouch in dae tíet deeg ze al aan "doping" Van de Amerikane houwe me geljèrt wat kauwgum waor. Veur de speeler van 't jèste aelftal woore eedere waek 12 stökskes kauwgum gególje. De priés van dae kauwgum waor 8(ach) cent veur 12 stök. Die gewènde haet jaore gedóért. Op 'ne gezadde Zóndigmörge waor grwatte allegaasje. De sikkertaaris, Lewie van de Fótsj, dae de kauwgum bie hun in e pötje bewaarde, vónj mèr 8 stökskes kauwgum. Achteraaf kaom 'r d'r achter dat zíéne zoon die anger 4 stökskes óét 't ötje gehaolt houw. Of dae zoon d'r nog gereete haet gekreege, wéit ich neet.

DEIL 10

In eeders laeve kómme luuj veur die 'ne grwatte indrök achterlaote op 't doon en laote van de gemeinsjap. Ouch ich kóm dao neet óngeróét. Trampelentaere euver de Staasjewaeg kóm ich reigelmjèssig langs e vakgesjef mit fitse. Ich mótt dan hjèl dèks trukdénke aan **Sjefke Janssen** zjèlliger. De fitsrenner waal te verstaon.

Sjefke waor in de tíet nao d'n oorlog, zwa tösj 1945 en 1953, 'ne man woo vööl Aelsenaere 'ne houp spas aan höbbe belaeft. Hae fitsde aewel al vanaaf 1939. Mèr door d'n oorlog stelde dat neet vööl veur. Euver Sjefke wil ich uch laater nog 't éin en anger vertèlle.

Ich num uch 't jèste effe mit truk nao 1947, éin van de topjaore van Sjefke, en waoróm hae zwavööl Aelsenaere zwavööl plezeer haet gebrach. Geer mótt uch veurstèlle dat pès 1953-1954 ermoot tróef waor. En ich mein richtigge ermoot!! Op vandaag de daag ként geer uch toch neet mjè veurstèlle wat ermoot is. Mèr goot en waal.

't Fitsrenne en voetballe waore in dae rot tíet van die dénger die de luuj óét 't dörp op anger gedanke kooste brénge. Effe neet aan de zörg en dat gesjraavel dénke.

Op 'ne gezadde Zóndig in de zoomer van 1947 trók zeeker de haelf van de mansluuj van Aelse nao Valkeberg woo 't Nederlands Kampioensjap renne veur profs voor gehouwe. Ouch ich, es kaelke van 9 jaor, maogde mit de pap mit. Geer ként 't geluive of neet, mèr ich waor al e grwètsj jungske mit e richtig fitske mit hêl bènj. 't Veurdéil waor waal dat ich géine kepotte bènjt koos kriége. Dat fitske houw 'ne kosgènger van de Mêm van óét Amsterdam mitgebrach.

Mit 'n kallabas vol smouwene en drénkes ginge veer dus nao Valkeberg. Dóé mós d'n eige aete en drénke waal zelf mitnumme. Frieteboete bestónge in dae tíet nog neet. En zwa 'ne wedstriéd dóerde waal 'n óer of zeeve. Ich wétt nog dat ich de pap op de Adsteeg in Baek wol eweg vaare. Dat sjafde ich aewel neet. Ich woor e bitje guftig. Mèr de pap lachde éns en zag dat ich mich nog get mjè bräödjies in miéne geeles mós hóuwe. De kaojicheit ging mich pas euver wíe veer in Valkeberg kaome.

De renners móste óngevjer 25 runje fitse. In zwa 'n runje van óngevjer 10 km. laank laog ouch de Cauberg. De jèste paar óere waor 't sêmmelik röstig langs 't parkoer. Dóe zaogs de renners zwaget óm 't ketéer. Mèr wie langer 't dóérde wie mjè de luuj zich ginge reure. Dao waore suuporters van versjéije renners. Van Schulte, Middelkamp, Schellingerhout, Braspenninx, Sijen, Lambichts en gaot zwa mèr wíer.

De aanhengers van die renners ginge taengeéin op. D'n éíne sneurde nog mjè es d'n angere. Dao waor géíne baetere renner es dae van häöm. Geer mót uch veurstélle dat dóézende luuj langs 't parkoer stónge, zaote of laoge. Dao woor mich gêt geouwhoor. Dat vertél ich uch. Mit en mit zaogste ouch dat de luuj zich de smouwere en drénkes in hunne geeles waore aan 't hóuwe. En wíeväöl segrette en segaare woore gerouk, kén ich uch neet vertélle. Ongeluflik.

Fotocollage: Sjefke Janssen

Pës 'n runje of 4 veur 't énj. Dóe gebäörde gêt woo alle Aelsenaere op gehoup houwe. Sjefke waor de tösje-óét gekneep en kaom alléin es jèste langs. Dóe koos goot hwèrre woo Sjefkje fitsde. Es 'n grwatte golf ging dat gekweek en gesjrijfs langs 't parkoer. En dat dóérde zwa 4 runje laank!! De pap haet nog geprobeert aan de finish te kómme. Dat lókde aevel neet. De anger luuj wouwe dat ouch. Geer ként uch veurstélle dat alle Aelsenaere róntleepe of ze zelf gewonne houwe.

Wie veer in Aelse trukkaome, höb ich bíe de krómme Krjèmmer míe jèste glaas limmenaat in 'ne kaffee gedrónke. De pap en ich waore neet allein dao. Dat kén ich uch op e breefke gaeve. 't Waor stampetigvol dao. Dóe woore waal gêt pilskes achtereuver gekip. Op de maondjich-aonent daonao woor Sjefke mit de famfaar bie hun aafgehaolt en nao 't gemeindehóes gebrach óm 'm te jèrre. Ouch daobíe waore hónderde luuj. Wíe 't aafgeloupe waor ging haos eederéin héíves. De sente houwe ze de daag veurhaer óétgegaeve. Nóe waore ze kêpsj.

In datzelfde jaor 1947 woor Sjefke aangeweze veur de waereldkampioensjappe in Frankríék. En laot 'm dao driede waere. 't Waor dae daag zwa wèrm dat de mósje van 't daak veele. En Sjefke koos hjèl goot taenge de wèrmte. Dus móste de luuj van Aelse nog éns dróét óm 'm te jèrre! En dat waor nog neet alles.

Sjefke waar ouch nog d'n einigste Hollènjers dae de Tour de France dat jaor óétvoor. Ich wéít nog dat de Belsje Gezèt "t Laatste Nieuws" eedere aovent 'n blaedje óétgoof mit de óétslaag van de eetappe van dae daag.

Omdat de radio in dae tíet nog neet vööl veurstelde, leepe de luuj van Aelse zich kepot óm dat blaedje mit de óétslaeg te gëlje. Méístes waar dat blaedje al taenge 'n óer of zeeve dezelfde aovent in Aelse. Sjefke woor dat jaor 32e in de óétslaag van de Tour.

Mèr wat veur 'ne minsj waar Sjefke? In feite zaet 't al genóg dat 't allezelaeve Sjefke waar en neet Sjef. Hae woor door de méiste Aelsenaere geékstemeert. Dat wilt zëGGe datste veur eemes de patsj aafdeis. Haezelf bleef dao dwat neuchtere ónger. Hae kalde mit eederein euver 't renne en anger zaakes. Mèr nwats euver zichzelf. Allezelaeve wíe goot die angere waore. Dat Sjefke nóé 'ne "getallenteerde" fitsrenner waar, kén ich ouch neet zëGGe. Hae mós 't höbbe van 't doorzette en doorbiéte. Neet opgave ês 't taenge zaot. Daobie kaom ouch nog dat de stiel wie 'r op de fits zaot, neet al te sjwan waar. Hae wirkde, wie ze dat zëGGe, mit zíe ganse líéf. 't Leefste fitsde hae woo heuvele en berg waore. Dus neet op 't vlaake.

Ich höb Sjefke nog baeter ljère kénne wie 'r al in de näägetig waar. Es friewilliger in de Aelserhof zaog ich Sjefke éíne kjèr in de waek es 'r de neuchtere kaom braeke. Ouch dóe mós ich 'm, óm 't zwa te zëGGe, de weurt óét z'n mónjt riéte. Wíe ich 'm op 'ne mörges vroog waaróm 'r de runje van Spanje neet óétgevaare houw, keek 'r mich grinsjentaere aan. Dat kaom door de olief-aolie zag 'r. Ich zal z'n èntwoort op 'n sjikke meneer gaeve. Hae sjeet op waal 25 maeter in de haus van 'n flêsj, zag 'r. Ouch waar de verzörging in dae tíet hjèl slêch. Dóe mós méístes veur d'n eige drénkes en aete zörge. Zelf díene fits in orde houwe of maake es 'r kepot waar. Van ploogleiders mit autoos houwe ze nog nwats gewêrt. Ich mein te kénne zëGGe datste 'ne fitsrenner in dae tíe maogs vergeliéke mit 'ne óngergrónjtse kóelpik. Zwa zwaar waar dae stiel.

Ich höb mích aangestrênt óm in éín woort óét te drökke wíe en wat Sjefke waar. Jaomer genóg móet ich daoveur truk valle op 't Holles. En dat woort is "aimabel". Dat woort kump óét 't Frans en betéikent: van eemes houwe. En zwa waar Sjefke.

Achtergrondinformatie:

Meer informatie over Sjefke Janssen vindt u op www.wielermonument.nl

Video "Tour de France 1947" > <https://youtu.be/1UIK4WhPcC0>

DEIL 11

Wie ich 't stökske euver Sjefke Janssen sjreef, mós ich ouch weer dénke aan m'n jèste grwatte reis. Eigelik is 't míen jèste grwatte "ontdekkingsreis" gewaes.

In augustus 1948 ging ich mit de mam, de pap en míe sösterke Annemie mit de trein nao Amsterdam. Geer zult laater waal mirke wat dat mit Sjefke te maake haet.

Veer ginge nao nónk Sjors en tant Mientje. Nónk Sjors waor 'ne kosgènger bíe de Mem dae mich míe jèste fitske bezörg houw.

Wie veer op dae daag gesteevelt en gespaort waore, trampelde veer mit ós veere nao de staasje in Baek. Nónk Sjang leep mit de fits aan zíe hènjt mit. Op de draeger stóng e koffer dat haos neet te luchte waor.

Ozze trein woor getrókke door zwa 'ne kemèijer van 'ne stoumlökkemetief. De waagóns in dae tíet waore neet vööl sóeps. Gewoon houte bènke zónger laen. Este dao lang op mós zitte, houwste verdomme zweel op díen vot.

Ich höb haos de ganse reis mit míene kop bóete de róét gehange. Dat maogde ómdat 't dae daag hjèl sjwan waer waor. En zwa hêl voor dae trein noe ouch weer neet.

Veer móste in Lage Zwaluwe euverstappe. Van die plaats houw ich nog nwats gewêrt. Lichelik waore ze dae daag weer éns aan de spaorlien aan 't wirke. Door d'n aorlog houw me nog allezelaeve lêstighéite mit de íezerbaan nao Amsterdam.

Wie veer euver de bröGGe van de Ríen en de Maas waore, veel mich op dat ze dao géin däörehëGGe en tankeldraot houwe. De weije waore allemaol afgezat mit slwatte. Ouch de bjèste waore anges ês bíe ós. Híe leepe allein mèr rwat witte en haos géin zwart witte keu rónjt. De weije waore hieje ouch vööl grwaater.

Foto: Nationaal Archief / Willem van de Poll

Wie veer op de staasje "Muiderpoort" in Amsterdam óétgestap waore, móste veer mit de tram nao de straot woo nónk Sjors woonde. 'Ne tram waor veur mich alweer gêt núuts. Dóé woors veur 'ne sókkere niks dooréíngesjóddeelt. Van veur nao achter en van lénks nao rêchs. Ouch maakde dat dénk 'n verdommese houp radau. Wier veel mich op dat de luuj dao gans anges kalde wíe in Aelse. Ongevjèr wíe veer op de sjwal in de klas móste kalle. Mèr toch weer gêt anges.

Foto: Nationaal Archief / Theo van Haren Noman / Anefo

Wie veer énjtelings bíe 't hóés van nónk Sjors kaome, veel mich al op dat 't 'n hjèl grwatte kas waor. Ennigge tälle naodat de pap op de deurbel houw geduut, ging die aoep. Dao waor aevel géíne minsj te zeen. Jus 'ne lange wagge trap mit waal 50 traetje. Zwa gêt houw ich nog nwats gezeen. Nónk Sjors woonde op de 4e stok. Wie veer nao baove leepe, zag de mam nog taenge mich dat ich holles mós kalle en géí plat. Of mich dat gelök is, wéít ich neet mjè. Wie ich achter de róét sting, wis ich neet wat ich zaog. De straot laog waal 15 maeter ónger mich. Dat waor éns gêt anges wie die 5 maeter bíe ós.

Op de gank stinge ouch 2 fitse. Die móste ze eedere aavent nao baove sléípe. De Pruuse waore nóa waal ewêg, zag nónk Sjors, mèr anger luuj kooste die fitse nóa ouch nog gebruuke. 2 Kjère op 'ne daag die fitse dae trap op en aaf sléípe. Ongeluifelijk.

Bíe 't óétpakke van de koffers kaom ouch 'n hauf gedrwêgde sjénk en gêt drwêg woos te veursjén. Alles sjwan ingepak in kletpepiér en gezette.

Tant Míentje wis neet wat ze zaog en veel de mam óm d'n haus. Laater hób ich gesnap dat in de staej in dae tíét nog mjè ermoot waor wie in de dörpe. De waek dat veer in Amsterdam waore, hób ich mit Annemie op de grönjt op 'ne paljas geslaope.

De volgende daag móste veer al hjèl vreug óét de vaere. Veer zouwe nao de zjè bíe Zandvoort gaon. Wie veer de neuchtere ginge braeke, kaom jus gêt haagelslaag en e sjiefke kjès op de taofel. Géí zwart brwat mèr wëk. Dat waor waal gêt anges wie spek en ei. Wíe ich de mam vroeg of ich géí bräödje koos krióge, keek ze mich gêt raar aan en zag dat ich míéne mónjt mós houwe en aete wat de pot sjafde. Ze zag in éíne kjèr taenge tant Mientje dat ze mèr neet op mich mós lètte. En daomit waor de baart aaf. Ich hób die ganse waek niks mjè euver 't aete darre zèGGe. Mèr ich hób 't euverlaef!

Ongerwaeg nao de staasje, zaog ich nóé hjèl goot wat e grwat versjil 't waor ofste in Aelse of in zwa 'n grwatte stad woondes. Zwaväöl gebóewe en zwaväöl luuj op de straot waor veur mich e grwat meraakel. 't Zuchske nao Zandvoort zaot zwa ramvol dat ich de ganse waeg mós staon. Mèr wíe veer in Zandvoort aankaoe, waor ich dat sebiet vergaete. Wíe ich de zjè zaog, waor ich gans 't óngerstebaove. Ich houw op de sjwal waal gêt plaetjes en zwa gezeen, mèr dit waor waal zwa grwat en zwa sjwan. De zón sjeen volóét en dao waor géí wuikske aan de loch. Ich houw jus de wiert bíe 't kestjèl, de Maas en de kanaal gezeen. Zwa gêt vergitste nwats mjè. Mit géin weurt te besjriéve.

Foto: Nationaal Archief / Ben Merk/ Anefo

Ich hób mich dae daag verdommes goot verammeseert. Wíe haos eeder kénjt, houw ouch ich géin zwömbrook. Mèr dat veel gaaróét neet op. Haos alle kénjer leepe in hun óngerbrook. Dao móste nóé éns veur kómme!! Míe sösterke en ich houwe waal éín grwat naodéíl. Veer houwe géí speelgoot. Mèr wie dat mit kénjer géít, houwe veer al hjèl vlot vruntjes gemaak. Wie langer veer speelde, wíe mjè spas veer kreege.

Die Hollese kénjer höbbe zich mit tóére kapot gelache euver de meneer wie veer kalde. Omdat ich al nao de 5e klas waor gegange, koos ich waal 't éín en anger verdutsje. Behóuve bíe éín woort. Míe sösterke Annemie mós op e gegaeve ougeblik kakke. De pap houw ós verbaoje óm allein in de zjè te gaon. Dus ich haolde de mam. Die ging mit Annemie de zjè in. Wie de anger kénjer vroege wat Annemie in de zjè ging doon, zag ich dus gewoon kakke. Dat woort verstónge ze neet. En ich wis 't Holles woort neet. Wie de mam mit Annemie trukkaom óét de zjè, haet ze die kénjer verdutsj dat kakke, poepe waor. Wíe veer 't saoves héíves ginge, wiste zeeker 100 Hollènjers wat kakke waor.

Nóe is 't al zwa erg mit 't richtig aelser plat dat driekwaart van de kénjer op de ljèger sjwal dat ouch neet mjè wèt. Nóe ich 't euver 't plat kalle höb, móet ich effe míene keutel kwíet. Daegeene dae méint dat 'r plat kalt, móet éns de Platte Aelsenaer aopeslaon. Gaot nao bldz.409 pës 429. Es geer van die líes weurt nog 20% gebruik, dan kalt geer nog e bitje plat. Strêng uch mèr 'ns aan. Dat wil ich mèr êffe gezag höbbe.

Ich wéít neet of in dae tíet al zónnebrand-aolie waor. Ich wéít waal dat ich taenge de tíet dat veer héíves móste gaon harstikke verbrant waor. De angere waor dat ouch euverkómme. Die nach höb ich, ouch al waor ich zwa vaerdig wíe e kemuuniejêske, hjèl slech geslaope. Míe ganse líéf pitsjde dat 't verrèkde. Ich höb haos de ganse nach liGGe te ríéjere van de kaors.

Foto: Nationaal Archief / Harry Pot/ Anefo

Achtergrondinformatie:

Video "Zandvoort voorbereiding strandseizoen 1950" > <https://youtu.be/eVDamLREbYk>

DEIL 12

Veur ich wíer gaon euver míen fekans in Amsterdam in 1948 mó't ich nog êffe éín dénk vermêlje. Wie veer bíe nónk Sjors aangekómme waore, móste veer nao 't húuske. Veer waore gans verwónjert dat veer neet nao óngere hoofde te gaon. 't Húuske waor bénne, op dezelfde 4e stok. Wat e gemaak. Dat klinkt haos holles! (gemak)

Tsjwè daag nao dae sjwanne daag aan de zjè zaote veer aan de 12 óere kofte. Wíe geer óngertósje wèt, kaom dao in Amsterdam angere kos op de taofel wíe bíe ós. Ich waor dao nóe waal gèt aan gewënt. De grwatte luuj zaote zwagèt te móele wie nónk Sjors op e gegaeve moomènt zag dat de mansluuj dae aovent op stap zouwe gaon. (Ich laot nónk Sjors ouch mèr plat kalle, dat sjríef zich gemaekelikker)

Ich gaof gein sjóege ómdat ich dach dat hae mit de pap op stap zou gaon. Ich waor jus 10 jaor en veulde mich nog neet bíe de grwatte luuj. Hae keek mich aevel aan en zag dat ich ouch mit maogde gaon. Hae houw drie kaertjes gególje. Dóe begoos 'r euver Sjefke Janssen te kalle. Hae wis dat de pap en ich ós de bérin ónger de vot óétleepe óm Sjefke te zeen fitse. Nog houw ich neet in de smíeze woo veer haer zouwe gaon. Of zou Sjefke hieje in Amsterdam kómme fitse? Mèr dat ging toch neet in d'n duustere.

Olympisch Stadion Amsterdam (1948)

Foto: ANP gelicenseerd onder de Creative Commons 4.0 Licentie

Dóe zag 'r dat veer nao 't Olympisch Stadion zouwe gaon. Dao waore de Waereldkampioensjappe fitse op de baan. Ich waor zwa verpózbak dar ich géí woort euver m'n luppe koos krióge. Mèr opgereeched waor ich waal. Dat gaef ich uch op e breekke. Dae ganse naodemiddig höb ich wie verduuzelt rónjtgeloupe.

Op de radio houw ich verslaeg gewêrt van 't voetballe vanóét dat stadion (DWS en Blauw Wit speelde dao}. Mèr ouch fitserenne en atletiek. En nóé ging ich nao dat grwat stadion woo Abe Lenstra en Faas Wilkes voetbalde taenge de Belsje, de Franse en nog 'ne houp anger lènj.

Foto: Nationaal Archief / Van Oorschot / Anefo

Taenge 'n óer of hauf zës dae aovent vertrókke veer nao 't stadion. Veer móste 't jèste stök loupe en dóe mit de tram. Ich aam dat veer zeeker éin óer óngerwaeg waore. Wíe veer bíe 't stadion kaome, waor 't harstikke drök. Zwaväöl luuj houw ich noch wats gezeen. Dóe kreeg ich toch waal e bitje strank. Zónger de pap en nónk Sjors zou ich mich híe wës en zeeker verdaole in dat gepaes. Wíe ich dan ouch 't hénjt van de pap vaspakde, keek dae mich get raar aan. Lichelik waor 'r dat neet gewënt. Ich trouwes ouch neet.

Gelökkig waore veer aan de vreuge kènjt. Wie veer bíe 't vak kaome, woo veer móste staon, kooste veer e plaetske vénje achter 'n betónne hëk. Daodoor koos ich gelökkig euver de luuj haerkiéke. Wie ich óm mich haer keek, veulde ich mich waal hjël klein. Ich waor nog nwats in zwa e gevaak van e gebóé gewaes. Dao zouwe 60.000 man inkénne. In Aelse woonde óm en óm de 2000 man. Dao ginge dan 30 kjère de luuj van Aelse in. Dao kaom ich mit míe verstènjt neet bíe. Ich vónj 't mit de zoomerkirmes in Aelse al harsikke drök.

Wie 't taenge houf ach begoos, maakde de ómreuper beként dat óm en óm de 35.000 man dao waore. Mèr ich woor nog opgeregder wíe ich al waor wie 't jèste óngerdéil begoos. Dat waor de achtervolging euver 4 km. Eine van de déilnummers waor Fausto Coppi. En dat waor nóé jus veur mich in dae tíet de grwaatse renner dae besting. Gelökkig veur mich wón Fausto zien rit in de hauf fienaale.

En de fienale waor hjël spannend. Coppi mós taenge de Hollènjers Gerrit Schulte fitse. En dae Schulte waor veur mich e bitje 'ne vaalerik. Dae versloog Sjefke dëks in de sprint es 'r op de waeg fitsde. Dat gebäörde veural op de kirmesruntjes óm de kirk. Sjefke mós allezelaave de tösje óét kníepe óm te wénne. Daoróm koos ich dae Gerrit neet goot vaele. Daobíe kaom nog dat Schulte e paar waeke geleeje landskampioen op de waeg waor gewoore in Valkeberg. Sjefke waor dao 4e. Ouch in de sprint. En laot dae Schulte nóé wénne van Coppi. 't Waor jus of de luuj in 't stadion brul woore. Ich vónj 't mèr grwatte aanstèllerie. Houw mich dae vaalerik van Fausto Coppi, dóe míene grwaatste renner, gewónne. Gelökkig höb ich neet gebäök. Mèr vööl sjaelde dat neet. Nóé ich get ouwer bën, kén ich gelökkig baeter taenge míen verlees en bën ouch gèt sportiever.

Ongertösje begoos ich waal gèt te wénne aan dae rêmtêmp dae de luuj maakde. Op 't rênne in Valkeberg waor ouch waal 'ne houp laeve, mèr dit waor toch waal gèt anges. Tösjedoor waore ouch al gèt sprinte aafgewirk. Dat ging allezelaave tösje 2 man. De ómreuper houw 't euver 'n "mange" of zwa gèt. Dao waore nóé 4 man euvergebleeve. Die ginge sprinte veur 't waereldkampioensjap.

Nónk Sjors houw mich intösje naeveneingelag dat op 'ne baanfits géin rem en géin versnèlling zaot. Allezelaave 't zelfde verzèt trappe. Dat waor toch vööl te zwaor. Bíe de achtervolging bleewe de renners ónger op de baan, dat ging nog. Mèr bíe de sprint fitsde ze ouch nog baove-in. En die betónne baan leep veural in de bochte steil ómwag. Mèr goot en waal. Bíe de jèste houf fienale van de sprint ginge die tsjwè fitsers ouch nog éns "sûrplace". Eine van die tsjwè waor Jan Derksen, eine Hollènjers. D'n angere waor 'ne Fransman. Ich mein Gérardin. Dat sûrplasse is 'n hjël kóns.

Dóe maogs dan mit de fits stil gaon staon, mèr neet mit de béin aan de grónjt kómme. Achteróét vaare maog ouch neet. Jao, pès wagóét 40 sentemaeter. Dóe mós hjël goot dien aewewich kénne bewaare. En die 2 stinge dao zeeker 10 menuute naeveinein op de fits. Dan mótt geer ouch nog wéite dat de 2 renners 2 of 3 kjère taenge-ein mótte fitse. Wae 2 kjère wunt, géit nao de volgende runje. Derksen houw 2 kjère verlaore van dae Fransman.

De fienaaie ging tösje d'n Hollènjèr Arie van Vliet en dae Fransman Gérardin. Ich mótt zèGGe dat bée die 2 "manges" tösje die tsjwè 't haos móésstil waor. Ich wil uch neet wíer belêstigde mit reigelkes en zwa woo de renners zich aan mótte houwe. Dae aovent woor aewel veur de 2e kjèr 't Wilhelmus gespeelt. Dus Arie van Vliet woor waereltkampioen.

Foto: ANP/Ruud Hoff

Daonao waor nog 'ne wedstriét achter dernies. De Belsje neume dat halve fond. Steejere kénste ouch zèGGe. Dat waor aewel waal e grwat spektakel. De renners fitse dan achter 'ne dernie{moter}. Zwa 'ne moter waor 'ne kemèijer van e dénk. Achterop de moter waor e saortemént rol vasgemaak. Kaom de renner taenge die rol dan veel 'r neet. De rol drèjde dan mit 't veurraat van de fits mit. Laater hób ich gewèrt dat zwa 'ne moter waal 2000 cc houw. Mit toere waor de loch haos blauw van de rouk dae óét de óétlaot kaom. Dus gezónjt waor 't neet. De man dae op zwa eine moter veurt, zit neet, mèr stéit rechop. Wier haet 'r 'ne grwatte laere jas aan en maak zich zwa bréit määgelik. Dat doon ze óm de fitsrenners óét de wénjt te houwe, wie ze dat zèGGe.

Zwa vleege ze dan mit óngevjèr 65-70 km per óér euver de baan. En dan dae radau van e stök of ach van die moters. Dóé kumps ouge tekort óm alles te kénne volge. De ómreuper prebeert baove 't trumuljt óét te kómme óm mit tóere de stènjt door de gaeve. Wae gewónne haet weit ich neet mjè.

Taenge 11 óere waor 't aafgeloupe en kooste veer heives gaon. Veer waore taenge hauvernach weer truk. Ich houw nóé de pin drin. Pès de volgende kjèr, behouwe dit nog:

***Zónger richtig Aelser {Limburgs} plat op sjwal
Greujt 't Holles nóé wíe kwal.***

Ich wil dat mèr gezag hóbbe.

DEIL 13

Wie veer hauvernach truk waore óét 't stadion, houw ich de praame aaf. Gelökkig koos ich drêk gaon paljasse. Mêr dat slaope ging mich aevel neet goot aaf. Dat dae Schulte van Coppi gewónne houw, maakde mich nog ummer zwa guftig wíe 'ne kníén. Ouch zaog ich de dernies nog mit 65-70 km. euver de baan gaon. Mèr éntjelings mót ich toch in slaop gesuGGelt zeen.

Wie veer sangerdaags de neuchtere aan 't braeke waore, vraog m'n mam wat nog mjè te belaeve waor in Amsterdam. Mörge móste veer weer héives en dan waor dat vóelênze gedaon. Nao gêt gepalaaver woore ze 't éins dat veer nao de deeretuyn Artis zouwe gaon. Mit 'n kallebas mit drénkes en pille mit haagelslaag, sjrwap en sjèm, vertrókke veer nao Artis. 't Waor gelökkig neet zwa wíét mit de tram.

Ich kén nóé gaon óéteréinlëGGe wat veur deere veer allemaol gezeen höbbe. Mèr dao begin ich gaaróét neet aan. Geer mót uch waal veur de géis haole dat veer die deere alléin mèr op plaetjes in beuk gezeen houwe. Film en tillevis waore nog neet. Mèr veur e paar deere maak ich aevel 'n óétzönjering.

De jèste is de orang-oetan. Wie ich de gank bënneleep, woo dae zaot, zaog ich 'm aan de traanjele hange. Wie 'r mich in de smíeze kreeg, waor 't jus of 'r mich mós höbbe. En óm jèrlík te zeen, ouch ich koos m'n ouge neet van 'm aafhouwe. 't Waor verdomme jus of veer ós al jaore kéndé.

Hae hing dao, zwa lank es 'r gewasse waor, aan z'n veur- en achterpwèt aan de traanjele. Ich bleef dan ouch stókstíéf staon en bleef 'm mèr aankíéke. Obbéns mós ich aan 't gezëGde, dao kump d'n aap óét de móe, dénke. Dat houw ich op de sjwal geljèrt. Wíe ként nóé zwa 'ne kemèijer van 'ne aap óét de móe van e vríesjíéterke kómme. Lichelík höb ich daobíé gêt gegrinsj. Want d'n aap trók vlak daonao z'ne baovelup gêt ómwag. Hëlgekómbêrves, 't waor jus of 'r taenge mich lachde. Wie ich gêt wier leep, drèjde hae z'ne kop en bleef mich naokíéke. Wier reurde hae zich neet.

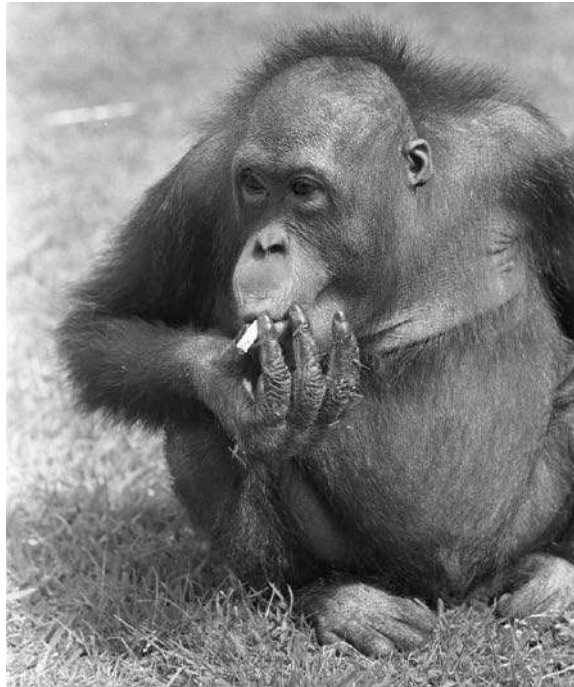

Foto: Nationaal Archief / Jac. de Nijs / Anefo

Wooróm zaot zwa e deer achter die dikke traanjele . Hae waor dan waal e stök grwaater ês Makske, ózze vóelnisbakkehónjt. Mèr dae leep verdomme bíe ós ouch vrière rónjt. Dae kreeg dan waal mit tóere 'n klómp nao z'ne kop es 'r weer 'ns achter de hinne of de gauze aan zaot. Mèr veur de mjè rês deeg 'r niks.

Ich wéít neet wie lank ich dao gestange höb, mèr op e gegaeve ougenblik haet de pap mich wier getrókke. Pës op de daag van vandaag, nao 73 jaor, zeen ich dae orang-oetan nog veur mich. Ongeluifelik!

Dan kómme veer bíe de aoliefante. Dóé kéns nog zwaväöl plaetjes en footoos gezeen höbbe van zwa e deer, mèr este veur 'm kumps te staon, is 't toch hjèl gêt anges. 't Grwaatste deer dat ich pës dan gezeen houw, waor 't paert van Deur van Thómmesse. Es ich bíe Deur op de slaagkar sting, zaog ich die grwatte batse van Fannie. Dat waor géin vrouw. Dat paert van Deur sjreef zich Fannie!

Hëlgekómbêrves, wat veulste dich dan toch mèr 'ne króékestop taengeneuver zwa e deer. Mèr ich veulde mich waal drêk op míe gemaak. Zwa te zeen waore 't löbbesse van deere. Mich veel waal op dat die deere zwa min plaats houwe óm te loupe. De kníen en hinne houwe bíe ós in de hóéswei mjè plaats es die aoliefante dao.

Taenge 3 óere dae middig zag nónk Sjors dat 'r ós gêt hjèl sjwans wou laote zeen. Bíe Artis laog ouch 'n akwarium. En of dae nónk gelíék haet gehat! Wie ich dao nao bènne leep, wis ich ech neet wat ich zaog. In d'n houf duustere van 'ne gaank van óngevjèr 75 maeter lank, zaog ich aan béitskènj grwatte verleechede róéte. Zwa 'n róét waor óngevjèr 4-5 maeter bréit en 'ne maeter of 3 hwag. Dao waore ouch waal kleinere róéte, mèr wat 'n óétzich waor dat. En wat veur vèsje dao rónjtzwómme! Aan de Maas en de kenaal houw ich dan waal versjeije vèsje gevange, wie rôtsje, aubele, gävies, baerskes en gaot zwa mèr wier. Mèr wat ich dao zaog, waor waal e grwat wónjer. Vèsje van 10 sêntemaeter pës 1 maeter en nog grwaater. Vèsje mit zwaväöl kleure.

Dan houwste van die vèsje die eigelik gans anges óetzaoge. Omdat ze dao aan 't rónjtwömme waore, wiste dat 't vèsje waore. Ich zeen nóé nog de zjèpaertjes door 't waater gaon. Zwa brêtsetig, mèr ouch hjèl eelegant. Om nwats mjè te vergaete.

Veer höbbe dao dik tsjwè óere rónjtgeloupe. Dao kaom ich êch neet óétgekeeke. De éin kíékóét waor nog sjwaaner es de anger. Dao waore 'ne houp luuj, mèr dóé koos bíé wíeze van kalle 'n naolj hwèrre valle. Allemaol waore ze ónger de indrök en móesstil. Es ich wats urges mit taengezin bèn weggegangé dan waor 't waal dao!

Foto: Nationaal Archief / Hugo van Gelderen / Anefo

In feite waor dat bezeug 't lèste van die waek fekans in Amsterdam. Daagsdrop zeen veer weer mit ózze stoumlókkemetief héives gegange. Ich méin dat 't koffer e stök lichter waor. De sjénk en de woos waore dróét. Laater bèn ich nog èttelikke kjèrre trukgegangé nao Artis en dat akwarium. Veural dat lèste zal ich nwats van ze laeve vergaete. Trouwes, 't bestéit nog.

Ich wil dees reis êffe in "perspectief"zètte. Neet óm te stênse. Mèr óm te verdutsje dat veer mit ós veere eigelik 'n waereltreis gemaak houwe. Waeme van Aelse waor in dae tíét 'n ganse waek in Amsterdam gewaes. De mam en de pap waore hwagóét in Mestreech en Haelder gewaes. De mansluuj móste in dae tíét nog 6 daag, 48 óere in de waek wirke. De pap houw, es baove-grónjer, 8 verlofsjichte per jaor. Van die 8 houw 'r nóé al 6 sjichte opgepak. Ich mót aewel waal vermêlje dat ich nog verdommes dèk mit de mam en de pap euver die fekans höb gekalt. Geer ként 't geluive of neet, mèr veural de pap waor kepot devan. Wie laater de TV kaom, zag 'r nog allezelaeve dat 'r nwats sjwaaner dénger gezeen houw es in die waek. En dan veural dat akwarium. En dao mót ich 'm gelíék gaeve.

Achtergrondinformatie:

Video "Aquarium in Artis Amsterdam" > <https://youtu.be/0qr1VNgqXa8>

DEIL 14

Trampelentaere door Aelse kóm ich haos eeder waek waal éns langs 't Blúúske in Katsep. Geréigelt mó't ich dan weer trukdénke aan de zoomerkirmesse óét de jaore 1945-1950. 't Blúúske woor dan gebrúúk es rösêltjer bíe 't rónjttrekke van de presêsse.

Op die kirmesdaag spitsde zich de méiste luuj van Aelse. Dan kooste ze veur 'n paar daag dae rot-tiét vergaete woo-in ze laefde. D'n aorlog waor dan waal euver, mèr d'n ermoot waor nog dao. En ouch dat allezelaeve hêl sjófte óm e bitje rónjt te kénne kómme. Daag in, daag óét.

Ich zal trachte uch te verdutsje wíe dat in z'n werk ging. Dao ging allezelaeve 'n prúim wirk aan veuraaf, dat gaef ich uch op e briefke. Laote veer dan mèr beginne, zag de vos taenge de hinne.

Winandus kapel (1848) in Catsop, in de volksmond Kapel 't Belhuuske of 't Bluuske.
(Foto: collectie Guus Smeets)

Dan begin ich mèr mit de kníen dae op kirmeszóndig bíe vâöl Aelsenaere op de taofel kaom. Om 'ne kníen bíe de middig te hóbbe, móste bíe d'n éin of angere dae kníen trók, de kníen bestêlle dieste nwèdig houws. In 't vreugjaor gingste dan díen kníen aafhaole óm ze vêt te maste. Dóe mós zelf zörge veur 't voor; 'n gesjêf mit kníensvoor besting neet. Daoróm zaogste vanaaf 't vreugjaor vâöl mansluuj mit 'n mênjel of e kórfke achter op de fits door Aelse fitse.

Méistes wis eederéin waal 'ne graaf wooste dóédistele, serêl, reinvaart en anger króét koos vénje.

Dat snee 'r dan mit e mêts of kniép aaf. Veur 't geval dat 'r goot graas vónj, houw 'r 'n zeekel bíe zich. Houw 'r géin zeekel dan deeg 'r dat graas króéwe. Dao mó't aevel ouch waal gezag waere dat 'r op z'ne tíet mit angere sting baare te bénje of te aubette. Dao deege ze zich waal de tíet veur aan.

Ouch houwste van die gelökkige Aelsenaere die 'ne moostem houwe. In dae moostem waar dan geméinlik e stökske graas. Dat gebrúúke de vrouw es bléik. Ze lag dao de wêsj te bleike ês de zón sjeen.

Zwa woor de wêsj sjwan wit. Häöre man fisternölde van kúúkedraod, gêt latte en kaeperkes e saortemént kwaij van 2 bíe 1 maeter. Aevel zónger baojem. Dao zat 'r dan de kníén in. Houw de kníén 't graas kort aafgevraete dan woor de kwaij wier getrókke. Zwa koos de kníén zich weer begaaije aan núút lank en vees graas. Waeme de keutele opruimde, wéit ich neet.

Eederéin houpde mèt dat de kníén zich goot zou sjikke. Dus dat 'r neet alléin lang hwarre mèt veural dikke achterpwèt en 'ne dikke rök zou krióge. Wíeväöl kníén eine houw, hing aaf van de grwètte van de femiéje. En ouch van de kwaije die 'r houw. Dat verstéit zich. Daegeene, dae géine aart houw óm kníén te maste, of géin plaats houw, mós ze maonje veur de kirmes bíe 'ne boer of 'ne angere fokker bestélle. Anges houw 'r mit de kirmes géine kníén in de kaetel.

Woor de daag gekómme, dónderdig of vríedig veur de kirmes, dan woor de kníén in z'ne nak gehóuwe. Ze pakde de kníén dan mit éi hènjt bíe z'n achterpwèt en heele 'm 't ungerstebaove. Dan heeve ze 'm mit 't anger aoep hènjt in z'ne nak. Mit éin gooj petat woor de knien dan geréit veur de kaetel.

Foto: Averink / Nationaal Archief / Anefo

Euveral zaogste de kníen aan hun achterpwêt aan de wêsjdraot hange óm geslach en gestrúip te waere. Dat strúipe waar trouwes ouch 'n kóns. Wie minder me in 't vêl houw gesneeje, wíe mjè me van de lómmele-krjèmmer, dae ze kaom ophaole, bãörde. Waar 'ne kníen gestruip dan woor 't vêl gevölt mit strwè. Dus de haorige kènjt zaot aan de bènnekènjt. De krjèmmer hing de vèlle aan 'ne stêk van 'ne maeter of tsjwè.

Zwa leep 'r mit tóere mit de stek op z'n sjouwers woo 15 vèlle aanhinge. De krjèmmer betaalde e paar dubbeltjes of gêt rwaije lúip veur e vêl. Zwa houw de Aelsenaer gêt extraa zóndessênte veur de kirmes.

lómmele-krjèmmer (voddenboer) Foto: wikipedia

De kníen is nóé vaerdig óm in d'n aetje gezat te waere. Mèr ich tróe mich neet óm hie gaon te sjríeve wie me de lekkerste kníen in 't zóer maak. Dat mót eederein zelf óétvooge. Ich wil neet stêense, mèr ich hób 't bête resêp. Ich hób m'n Mêm aevel op m'n blwatte kneeje en op bêrvesse veut mótte belaoove dat nwats te verraoje. Daobíe mós ich zeeker 5 menuute op m'n kneeje op de plaafuuze van de achterkääke blieve zitte. En dat pitsjde dat 't verrêkde. Mèr ich gebrúúk gróffelsnaegel. Dat maog geer waal wéite. Zwa zeet geer mèr éns wat 'ne smak wirk 't waar óm 'ne kníen in de kaetel te krióge mit de kirmes.

Hêlgekómbêrves, nóe loup geer nao de super en e keteerke laater hób geer zwaväöl kníen es geer wilt hóbbe. Mèr de méiste vaare ouch nog mit d'n ootoo nao de super. Hoove ze neet te sjörge mit de kníen.

DEIL 15

Gaot mèr 'ns goot devez zitte want ich begin nóé mit de vlaai en wat daobíé nwèdig waar. Om vlaai te bakke, móste in dae tíét 'ne grwatte aove höbbe. Vlaai woor mèr hwagóét 3 of 4 kjère per jaor gebakke. Mèr dan waal zwaväöl dat geer 't lichelik neet van mich zult geluive. Dao kóm ich laater op truk. Goot en waal.

In Aelse stinge êttelikke sjanse-aves. Me gebrukde aevel ouch waal de naam 't bakkes. De naam zaet 't al. Die aoves woore gestaok mit sjanse. In 't naojaor woore de fruitbúim gesnoeijt. Ouch de dáörehëGGe woore dan óngerhënj genómme. Van 't hout maakde ze sjanse. De tæk woore bíjéín geraap en op 'n lèngde van hwagóét 80 cm. aafgehóuwe. Dan woore ze obbéín gebêmp pës 'ne doorsneet van 50 sentemaeter en bíjéín gebónje mit dunne gegleujde íezere sjansedraot. Om de sjansedraot goot aan te trèkke gebrukde me 'ne sjanseklöppel. Bíé 't maake van sjanse van dáörehëGGe woore lang laere hëisje pës aan de ëllebaog gebrúúk. Ouch houwe ze laere kemasje aan. De sjanse woore dan bíe de aoves obbein gebêmp. Veer houwe bíé ós geine aove, mèr de achternaober houw waal éíne. Dus woore de sjanse in de hóéswei naeve de dáörehëk bíe de naober gelag.

Foto: Bakkerij Rob Janssen Elsloo

Mèr êffe gêt tösjedor. Op 'ne gezadde daag zag de Mêm taenge mich dat ich e stók of daartjiën sjanse euver mós gwaije. Nónk Maan {de achternaober} ging d'n aove staoke. Dus ich kwap in m'n korte brook en op m'n klómpe die míét op en begoos sjanse euver te gwaije. Lichelik houw nónk Maan dat gezeen en kaom de moostem in. Hae zag dat 'r 12 gewoone en e stók of 5 dáöre sjanse nwèdig houw. Wie ich vaerdig waar, kwap ich nao óngere. Nónk Maan reep mich en zag dat 'r 'ne babbelaer veur mich houw. Dae babbelaer zaog waal gêt raar óét, mèr kóm op. 'ne Babbelaer is 'ne babbelaer, dach ich. Dus ich stwak 'm in m'ne mónjt. Mèr lekker waar toch anges. Ich slikde 'm daoróm mèr aaf. Nónk Maan drèjde zich óm en klénjerde mit e paar sjanse nao 't bakkes. Wie ich êffe laater bíé ós de kääke bënneleep, veulde ich gêt raars in m'ne maag. Ich kreeg ouch krampe. Ich höb zeeker 3 óere mit, wie ze in dae tíét zagte, pënspiën rónjtgeloupe. Nónk Maan höb ich vanaaf dae daag neet mjè gemaog. Dae verrèkkeling houw mich e sjikske gegaeve.

Wooróm houw nónk Maan zwaväöl sjanse nwèdig? Hae mós 't jèste 'ne aove brwat en daonao 2 aoves vlaaie bakke. In de jèste aove gebrukde hae 12 of 13 sjanse. Dan woor 't brwat gebakke. Bíe de volgende aove, beek 'r vlaaije. Ze houwe géine thermomaeter óm de hits te maete. Mit hun kénis zaoge en veulde ze of ze weer e paar sjanse móste staoke veur de volgende aove vlaaije of brwat. En däöre-sjanse gaove mjè hits. Zwa ging dat dóe in ze wirk.

Ich snap, nao haos 83 jaor, de óétdrökking: "dae haet sjans" nóé nog neet. 't Betéikent: "hij heeft 'n oogje op iemand of iemand heeft 'n oogje op hem". Wat haet dat mit sjanse te maake? Ként éine mich hêlpe? Dit êffe tösjedor.

Zwa 'ne aove woor gebóet van bakstéin, mergel of vèljtbrandstéin en léim. De léngde waor tösje 1 en 3 maeter. De bréite tösje 1 en 2 maeter. De baetere aoves houwe 'ne gewölfde plefóng. Dan woor de hits baeter vasgehóuwe. De aovesmóel koos tóegemaak waere mit 'n iezere plaat van ca.70 bíe 55 cm. D'n aove woor waal goot óngerhouwe.

Waore de sjanse óétgebrant dan woor mit 't aomerteníezer, dat 'ne lange íezere haok waor, de rêste van de sjanse en d'n aomer óét d'n aove getrókke. Daonao gebrúúke me d'n aovewösj. Dat waor 'ne lange houte steel mit aan 't óéténj 'ne wösj strwè of brjèmm. Daomit maakde ze dan de vloer van d'n aove goot zuuver. Dan koos de volgende bak brwat of vlaaije d'r in.

Noe gaon ich uch 't éin en anger vertèlle euer de vlaaije, die me rónjt 1945 en vreuger beek. 't Versjil waor al de grwètte. In dae tíet waor 'n vlaai 40 pès 42 sente-maeter doorsnee. Op vandaag 28 pès 30 sentemaeter. Daobíe kaom ouch nog dat ze de vlaai in 8 stökke sneeje. Nóé in èrmzjellige 12 stökskes. Lös geer e stökske of e stök vlaai?

Vreuger kaom alléin mèr spies op de déig. Géine slaagroum of gêt anges. Jao, mit toére reepkes déig. Dan waor dat lödderkesvlaai. Dus gein reemkes vlaai wie ze op vandaag zëGGe. Dat hób geer weer óét 't Holles euvergenómme: riempjes vlaa. Hèlgekómberves, en dan mèr bíe stéin en béin zwaere dat ze plat kalle!

Nóé aete ze de vlaai tösjedor. Vreuger aote ze geine middig of aovent-koffe es ze wiste dat vlaai op de taofel kaom. Dan waore ze ech neet tevreeje mit e paar stökskes.

Dat vertèl ich uch. Míen Mêm zjièlliger zag allezelaeve dat 'ne gezónje jónge kael zich speelentaere 'n ganse vlaai in z'ne geeles koos hóuwe. Dat kaom ómdat in dae tíet ouch mèr 2 of 3 kjère in e jaor vlaai gebakke woor.

Dat waor dus mit de zoomer- en wéntjerkirmes. Dan kooste ze zich éns goot begaaije. Extraa woor alléin gebakke bíe 'ne grwatte fjèsdaag, wie kemuunefjès, 25 of 50 jaor getrouwt en zwa e saortemènt daag. Of es fruit riép waor. En dan mèr e paar in d'n aove van 't fernúús.

Effe gêt tösjedor. Veur de jaore 1950-1960 houw géine in Aelse van 'ne verjaordaag gehwèrt. Allein de naamesdaag woor e bitje geviert. Dan kreegste es kénjt e stökske paepkook of gêt kristekook extraa. Dus géin kénjer-fjèskes, traktaasjes of gêt anges. Niks, gaaróét niks. Ouch de grwatte luuj heele zich dao neet aan op.

Pas rónjt 1960 woor de spies ómgedrèjt. De naamesdaag woor neet mjè geviert, waal de verjaordaag. Volges mich kaom dat ouch omdat dóe de laegloup óét de kirk begoos. Trouwes, ich aam dat dóe ouch 't richtig Aelser plat langsem de nak woor ómgedrèjt. Me begoos "modern" te waere. Van dae "graove" kal waore vaöl luuj neet mjè gedeent. Zwa houwste mansluu die beamte waore op de kóel, angere mit 'n baeter sjwal en weer angere woore mit d'n ibilj geplaog. Ouwers begooste mit hun kénjer Holles te kalle bóéte de sjwal.

Kirmes... vlaai ...en vööl !

Foto: F. Lahaye Maastricht / Rechten: Rijckheyt, centrum voor regionale geschiedenis

Dao kaome ouch mjè "vraeme" in Aelse woone. Ich wil gaaróét neet bewaere dat 't snel ging. Mèr hjèl langsem ként ouch gaon pitsje. Ongemirk maogde gezadde weurt neet mjè gezag waere. Pisse woor plassen, kakke woor poepen, huuske woor W.C., pwênne woor kussen, käöre woor aaien, vaare woor riéje, kêpotje woor condoom, póppe woor neuken, snoefplak woor zakdook, babbelaer woor snoepje en zwa wíer. Ouch de tillevis, dae rónjt 1960 begoos op te kómme, waor dao sjout aan. Ich aam dat nóé al 80 prêsent van de richtige Aelser weurt neet mjè gebrúúk waere. Mèr genóg gesneurt. Laote veer mèr wíer gaon mit de vlaaije.

Eín van de raej wooróm neet zwa dëks vlaije woore gebakke, waor de spies of de smaer. Me koos 't méiste fruit waal inmaake. Mèr dao waor me zwa doorhaer mit die grwatte vlaaije. Blikke mit fruit en inveur óét anger lènj besting neet.

Me drwègde waal stökskes appele en paere. De stökskes woore mit 'n naolj aan 'ne vaam gevaemp en zwa te drwègge gehange. Dao maakde me dan äöfte-vlaai van. Dus 't vlaaije bakke hing veural aaf wienjè 't fruit riép waor.

Zwa waore hauf september de blauw próéme riép. Dan beek me versjeije vlaaije in d'n aove van 't fernúús. Bíé ós in de hóéswei sting 'ne richtige blauwe próémebóúm. De Mêm beek dan allezelaeve e stök of 5 vlaaije mit die próéme. En wíe. Op eeder vlaai kaome 72 doorgesneeje próéme. En dat móste ech 72 stöks zeen, gein minder en géin mjè. Die woore dan rêchop op de deig gelag. Dóé houws ech géine fits nwèdig óm de próéme te zeuke. Veurdát de smaer op d'n déig kaom, woor de déig gestuppelt mit 'n versjèt. Dus gaetjes gemaak. De wêrmde van de vlaaiplaat koos zich dan goot verdéile ónger de déig. Es de vlaaije óét d'n aove kaome, rúúkde de hjèlle petik nao próémevlaai.

Geer ként uch veurstèlle dat de Mêm dan ach mós gaeve dat eederéin z'n stök vlaai kreeg. Stökker die dun van laer en dik van smaer waore. Dat vertèl ich uch. En dan woor zwa 'n grwatte vlaai in 8 stökke gesneeje! Es de vlaai nog e bitje wêrm waor....miljaar, de zéiver löp mich nóé weer langs m'n móél. Verêkskezeer, dat maogste op vandaag de daag neet mjè zèGGe. Dan gedreugste dich wie 'ne óngebjèjède. Mèr ich höb 't gezag en laot 't ouch staon. Mèr dat waor veur mich de lekkerste vlaai die besting. Die smóljt in d'ne mónjt wíe dóévestrón't. Ich mó't waal zèGGe dat ich dae strón't nwats gepreuf höb. Of dat gezèGde klop wéít ich neet.

Ich aam dat de Mêm de vlaai goot in de gaate heel. Veural es éine in de kääke bleef rónjtsjarrele. M'n vruntjes waore neet ewêg te hóuwe ês ze wiste of raoke ês de Mêm vlaai houw gebakke. Ich zeen mich nog aan de taofel zitte mit e man of 4. En dan géin versjètje of zwa. Nein, zwa óét 't vúúske. Dóé deegs niks anges ês d'n vingere aflêkke. En neet "figuurlik" mèt letterlik. Wat houwe veer 't toch goot in dae tiét.

In de kelder bíé ós sting 'n grwatte moolj van óngevjèr 2 mtr. lank, 50 cm. deep en 60 cm. bréít. Die woor gebrúúk óm de déig óngeréin te zètte. Geméinlik woor op de daag dat vlaaije woore gebakke, ouch 'ne bak zwart brwat gebakke. Trouwes wèk woor neet in 't bakkes gebakke. Bíé ós woor zèlje wèk gaete.

Geméinlik beek nónk Maan, dae mich dat sjikske gegaeve hóuw, eedere 14 daag versjeije aoves brwat veur de naobers.

Dus veur de vrouwluu waor op zwa 'ne bak-daag genóg te doen. Ze begooste mit 'ne bak déig veur zwart brwat óngeréin te zètte. Dat ging dan óm 25 pès 30 kieloo kaore-mael mit zóérdéig, waater, zout en öffe. Anger dénger kaome dao neet in. Waor de déig goot opgekómme dan woore dao bōl van gemaak. En alles ging mit de hènj.

Géin mesjientjes, mikers of zwa. Niks devan. Die bōl, in de vōrm van brwaijer, woore dan op 'n lang, sjwan gesjóérde, plank gelag. Tsjwè man drooge die plank dan nao d'n achter-naober, nónk Maan. Dae zörgde dan veur de rês. Brwat woor dus neet op plaate gelag of zwa. Nóé neume ze dat "vloerbrood".

Ongertösje waore de vrouwluuj al lang bezig mit de vlaaije. Die móste geréít zeen es de brwaijer óét d'n aove kaome.

Waore de vlaaije vaerdig dan woore ze in 't äörtje gezat. Dao ginge e stök of 10 vlaaije in.

Mit 2 man drooge ze de vlaaije dan nao nónk Maan. Geer mótt uch veurstélle dat nónk Maan op zwa 'n daag veur de kirmes waal 7 pès 8 aoves beek. In d'n aove van nónk Maan ginge e stök of 15 vlaaije. De brwaier en vlaaije sjúúfde hae mit de sjeut de aove in en óét. 't Äörtje woor ouch gebrúúk es de vlaaije gebakke waore óm ze weer truk te haole. In de Groenewald waore femiejes mit 10 en mjè kénjer gans normaal. Bié ós naeve waore ze mit e man of 20! Dus geer kénnt uch veurstélle wat dao aan vlaai achter euver woor gehóuwe. 't GezëGde: van baove kénste draan veule en van ónger stéit 't op de stoel, kooste dan van hjèl vääll luuj zëGGe.

Foto: Harie Lemmens stookt de sjanse-oven in het ouderwetse bakkes tijdens het tweejaarlijkse Vlaaijefjès in Elsloo.

Nog e paar dénger, dan sjéi ich óét euver de vlaaije. Lödderkes-vlaai kaom zêlje veur. Alléin es gêt déig euver waor, woore mit e déigrólke reepkes gemaak en euver de vlaai gelag. Veur spies woor gebrúúk: keese, próeme, peeze, ríes mit of zónger sefraon, äöfte, wíémere, irbele, krwasjele, prut mit of zónger rezíene, appelekouwe.

Veur de tartepóm woore appele gebrúúk. Woor de spies van 'n vlaai bedëk mit e mingsel van booter, mael en potsókker dan neumde ze dat greumelevlaai. Dan houwste ouch nog de tóeslaag. Die woor gemaak mit 'n dun gesókkert déígläögske euver de spies. Ouch houwste nog tóérte. Dat waor 'n krúusing tösje 'n vlaai en 'ne kook.

Op gezadde vlaaije deege ze slaagroum, mokka mit haagelslaag of anger zeutigheid. Dat waore de vlaaije.

Nog e paar weurt euver dat zwart brwat dat ze in dae tíét beeke. Dat laog in de kelder of 'n kas en heel zich minstes 3 waeke. 't Woor waal gêt drwègger. Mèr 't bleef aevel nog hjèl goot te aete. Este op vandaag de daag e brwat 3 daag urges déís bewaare en neet mjè d'r an dénks, móste 'n zich of zaesel pakke óm de sjummel devan aaf te haole. Dao dúúje ze allewíel zwaväöl "ingrediënte" in datste 'n whaager sjwal gat mós höbbe óm dat allemaol te snappe.

In de tíét dat nónk Maan aan 't bakke waor, kaome de jèste kirmesluu op 't kirmestrein aan mit hunne woonwaagel. Die kirmesluuj móste stroum höbbe veur hun tent, karresêl, sjokkel en gaot zwa mèr wíer. Dat mós aafgekalt waere mit de Aelsenaere die dao woonde. Es de sjwal óét waor, leepe ouch 'ne smaer kénjer dao rónjt. De gaaplaepele veurop. 't Ganse dörp begoos zich op de kirmes te spichte.

Zelfgebakken brood snijden in 1945 (Foto: Nationaal Archief / fotograaf onbekend / Anefo)

DEIL 16

Veer höbbe nóé de knién en de vlaaije gat die nwèdig waore veur de zoomerkirmes. De kirmesluuj sjarrelde rónjt op 't kirmestrein.en waore ómgang om hun zaakes klaor te maake veur zóndig.

Op dae zaoterdig veur de kirmes waore ouch nog verdommes vööl Aelsenaere aan 't sjófte. Die móste zörge dat de presêsse op zóndigmörge goot verleep. D'n éine trók mit de sjörkar nao de sjríenemaeker óm zaegsel te haole. D'n angere leep nao d'n aannummer, woo hae, waeke geleeje, versjeije kleure zènjt bestèlt houw. Weer 'ne angere waor de malle bíejéin aan 't zeuke die me op zóndigmörge nwèdig houw.

Nog angere waore de vlêgskes en päöl aan 't bíejéin zeuke. Weer 'ne angere steevelde mit de sjörkar en de sjoop euver de straot óm de kooflatte en de paerdskeutele op te ruime. Omdat de méiste waeg in dae tíét nog neet getart waore, maakde hae ouch de grwatte kóele gèt toe. De man van de kaamersjãöt kónterleerde z'ne kraom en begoos de kaamers te laaije.

Processie 1951 (Foto Streekmuseum Elsloo)

Ouch in de méiste hóézer langs de waeg woo de presêsse kaom, waore luuj van alles aan 't bíejéin zeuke. Klein täöfelkes, bloometäöfelkes, H.Hartbeelder, beelder van Guske, kaersekindelaere, spréikes en nog van zwa 'n klein dénger woore gereit gezat. Zwa waore 'ne smaer Aelsenaere op dae zaoterdig nog besjêftig. En hjèl vööl vrouwe waore mit de middig, {knién in 't zóér}, ómgang. Ich bèn mich bewós devan dat ich nog d'n éin of angere vergaete bèn. Mèr alla.

Op de vèljer zaogste tróppe kénjer, veural maedjes, mit körfkes en mênjelkes rónjtloupe. Die waore bleumkes van versjéije saorte plante, die in de graaf stinge, aan 't seumere. Aan die bleumkes maogde géin steelkes zitte. Behouve die bleumkes plökde ze ouch blaetjes van de paume- en ligusterstrúúk. Die bleumkes en blaetjes deege ze goot óngeréin mingele. Es geer nóé aamt dat alles geréigelt waor dan hób geer 't toch gans verkjèrt. Wie de Aelsenaere dae zaoterdigaovent de rëk opginge, woor in vâöl femiejes de wëkker gezat. Dae leep zwa tösje 4 en 5 óere aaf.

Feestelijkheden bij het Heilig Hart beeld ter gelegenheid van pastoor Bertin bij zijn installatie als pastoor in Elsloo in 1949. (Foto Streekmuseum Elsloo)

De mansluuj, gehólpe door de jónkheit, begooste mit de verseering van de straote. Bíe de rös-èltjers maakde ze midde op de waeg mit de malle, de gekleurde zènjt en de zaegsel versjeije veurstèllinge. Dan mót geer dénke aan starre, Livvenhjerre, këlke, èngele en mjè van die dénger. Angere begooste de päöl aan de kènjt van de waeg te zètte. Daonao hinge ze de vlêgskes mit e dun zeil of snoor tösje de päöl. Anger mansluuj maakde de gôt langs de waeg gêt zuuver. Rejoole waore dóe ouch nog neet.

De gezeumerde bleumkes mit blaetjes woore pas op de straot gestruijt es de presêsse haos dao waor. In vâöl hóézer langs de waeg sting de veurdeur aoep. In d'n aere woor op tääfelkes e saortemènt èltjerke neergezat mit kaerse, hëllige-beelder, vaaze mit bloome en anger geiselikke dénger. En neet te vergaete de sjwan gekrosjeerde spreikes woo alles opsting. Mèr goot en waal.

Wie óm 10 óere de wamës begoos, zaot zeeker de hëllef van de Aelsenaere in de kirk. Meistes waor de kirk bié zwa 'n gelaeg te klein en stinge de luuj pës bóéte. Dat waore neet allemaol dóévemëlkers die op hun dóéve stinge te wachte!!

En dan mót ich nog éín dénk hieje vermêlje. De luuj waore nog neuchter ómdat ze nao de kemúúne móste gaon. Ze houwe dae daag dus nog niks euver de tènj gat. En hjèl vâöl luuj houwe al óere gesjóf. Op zwa 'ne daag heel pestwar géíne praek. Anges ging alles vâöl te laank dóere.

Wie de mës óét waor, sjwat de P.... 'n sjars kaamers aaf op de Sjarbêrg (kiék bié donderbussen in de Platte Aelsenaer} en begoos de presêsse te trêkke. Die trók eeder jaor euver anger wáeg. De trék euver Katsep waor de langste. Vâöl luuj houwe dan 't smaor in. Dat dóerde dan óm en óm de 2 óere. Veural es de zón dich op d'n prie sjeen, deegste dat neet veur de spas.

In afwachting van de processie in de Daalstraat, Catsop (Foto Streekmuseum Elsloo)

't Jèste rös-èltjer waor bié 't kapêlke in de Kaak. Dan d'n ouwe euverwaeg aan de Peerlinkestraot euver nao 't Blúúske in Katsep. Daonao de Daalstraot aaf nao de Staasjewaeg. Op d'n hook van de Spaorstraot-Staasjewaeg waor weer e rös-èltjer. De volgende èltjer waor dan op d'n hook Peerlinkestraot-Staasjewaeg, woo dóe nog e kapêlke waor. Dan euver de Nuujewaeg truk nao de kirk. Bie zwa 'ne èltjer waorste toch al vlot 10 menuute kwíet mit allerlei gebaeje, nommers van de famfaar en de zaenge mit de monstrans.

Boven: rustaltaar voor een boerenerf aan de Daalstraat in Catsop
(Foto Streekmuseum Elsloo)

Onder: bij de St. Augustinuskerk (Foto Streekmuseum Elsloo)

Es de presêsse begoos te trêkke, kooste neet zwa mèr urges aansleete. Om de dwaije dwat neet. Veurop leepe e stök of veer kwaraezele mit e saortemënt lampe van óngevjèr eine maeter laank. Dao-achter leepe de sjwal-kénjer mit hun méisters en juffrouwe. Dan kaome de mansluuj en de vrouwe, eeder aan éine kénjt van de waeg. Daonao kaome versleije veréinigingje.

Priester onder hemel (Foto met toestemming uit privécollectie Cor Litjens)

De famfaar leep veur d'n heemel. De man mit de vlag leep grwètsj veur de mezekante, die verrêkde sjwan pêkskes aanhouwe, óét. Dao achter leep 't bestuur in stríepe brook, kammezäölke, wit humme mit krevat en de zwêrbellestart. In hun hènj drooge ze de taarpot.

Dan kaom d'n heemel dae gedraage woor door 4 man. Rónjt-om d'n heemel leepe e stök of 10 kwaraezele woovan énnige mit e wierouksvaat aan 't slingere.waore. Onger d'n heemel leep menjèr pestwar. In z'n hènj heel 'r de monstrans baove z'ne kop.

Daezêlfde pestwar baaide nóé door de mit zwaväöl meujte gemaakde paetjes van zènjt en zaegsel. Laote veer mèr devan óétgaon dat 'r dao permisje veur houw. Hae droog nóé Ozzelivvenhjàr. Ongerwaeg woore de nwèdigge rwazekrêns gevaemp. 'n Vrouw of 'ne man mit 'n hêl stöm baejde de ónze vaaders en weesgegrootjes veur. De rês nao. Allein es de famfaar 'ne presêsse-mars of zwagêt speelde, heele ze effe hunne mónjt.

Ein dénk wil ich híe waal nog êffe mêlje. Zwa 'n presêsse waor 'n gooj gelaeg veur de vrouluuj óm hun nuuj kleijer en zwa te laote zeen. De éin vrouw stênsde al gêt mjè wie de anger.

Mèr dao mó't aewel gezag waere dat in de jaore vlak nao de oorlog neet vööl te strónze waor. Ze kooste niks núuts gêlje. En wooróm neet? Gans sumpel: dao waor noppes in e túútje!! Wíe ze truk waore aan de kirk, maakde de méiste luuj e grwat kruus. Vööl ouwer Aelsenaere houwe de knúíp aaf en waore harstikke blíe dat ze weer e jaor devan vanaaf waore.

Links: Zandpad in Dorpstraat Elsloo Rechts: processiestoet in Elsloo
(Foto's Streekmuseum Elsloo)

Fanfare De Maasgalm, "de famfaar" op de Stationsstraat

Processie in de Schoolstraat Elsloo (Foto Streekmuseum Elsloo)

Nóé begoos de richtige kirmes. Obbéns houw géine mjè tíét. Haos eederein maakde dat 'r bíé hun kaom. Ongerwaeg houwe ze al op versjeije plaatse de kníén geraoke. Ze houwe zich al daag gespich op de kníén bíé de middig. En ze waore ouch nog neuchter! Ich aam dat ze allemaol verrékde van d'n hóngér. Es de vrouw of de mam ouch nog veur 'n grwatte króék keul beer houw gezörg, kooste ze zich 'ns goot begaaije.

Zwa zeet geer mèt 'ns wat in 75 jaor in deeze waereld verangert is. Ként geer uch veur de géís haole dat me op vandaag nog zwaväöl ambras zou mótte maake veur de kirmes? Dan besting dae al jaore neet mjè. De volgende kjèr gaon veer richtig kirmes viere.

DEIL 17

Geer höb kénne laeze wíeväöl ambras aan de kirmes veuraaf ging. Nóé zaote de Aelsenaere mit e tevreeje gevoel aan de taofel óm zich 't éín en anger te laote smaake en zich in te stèlle op de 3 kirmesdaag.

Wie ze de middig in hun gortje houwe gehóuwe, begooste ze zich bíjéín te raape óm nao de kirmes te gaon. Es ze femieje op de middig genwèijt houwe, ginge die geméínlik ouch mit. Ongerwaeg zaoge ze dat de gekleurde zènjt en de zaegsel euver de ganse straot laog. Wat ze mit zwaväöl meujte smörgesvreug bíjein gefisternólt houwe veur de pressêsse, laog nóé veur oud vóél debié. En toch zouwe ze 't volgend jaor weer 't zelfde doon. De rösèltjers en de anger kraomeríeje veur de presêsse waore ouch al ewêg.

V.l.n.r: Jos van Hees, André van Hees, Jozef Peters, René van Hees en Rika Cremers op terugweg van de kerk en nu tijd voor de kermis en de vlaai! (Foto: collectie Jean Jennen)

Wie me op 't kirmestrein kaom, waore al hjèl gèt anger luuj dao. Ze bekeeke éns wat veur kräömkes dao stinge, leepe 'ne kjèr rónjt en lóésterde nao de drèj-örgels die kirmesmezíék leete hwèrre. De kleintjes maogde in de kénjerkarressel en tuike trèkke. Ouch maogde ze zich gèt slók gèlje aan de slókkraom. De méiste kénjer vroege zich kristekook. Dao kooste ze dáág achteréín mit sjúúmke trèkke.

Ongertösje bleeve ze híe en dao êffe staon óm mit d'n éín of angere te ouwhoore. Ouch bleeve ze goot kíeke woo gèt bestèlt waor. Woo ze egaons 't vótje móste gaon pwènne. De

ouwer snaake kooste in de këttingkarresel of in de rópsj. Veural de këttingkarresêl waar veur de richtige batjes de määgelikheit zich éns goot óét te laote. Wie mjè ze in hun steulke rónjtdrèjde wie mjè spas ze houwe. In de róps ginge de hènjige. De waegelkes drèjde verdommes snel rónjt. Om de flóes, die baove de waegelkes hing, te pakke te kriége, móste verrèkdes nitsj zeen. 'ne Langseme drikkes kreeg die flóes nwats van ze laeve te pakke. Houwste díe flóes te pakke dan kreegste e runtje extraa zónger gêt te berappe.

Foto: Nationaal Archief / fotograaf onbekend / Anefo

De al gêt ouwer jónges stinge bíe de sjeettênt. Dao woor allezelaeve 'ne houp sjaele kal óétgekraomp. Veural es 'ne struiper z'ne gooje raot aan 't verkoupe waar. Wieste 't gewaer mós vashouwe, mikke en zwa. Euver 't algemeen wis dae waal van besjéit ómdat 'r gereigelt door de vêljer leep mit z'ne flambèr, dae 'r in Lúúk gególje houw. Dat wis haos eederein in Aelse. Lichelik de vêljtwachter ouch. Mèr dae keek allezelaeve de verkjèrde kènjt óét. De kal ging in Aelse ouch rónjt dat de struiper z'ne flambèr ónger de goot gesjóerde plank van 't húúske verstwak. Geer wèt waal, die plank wooste op zits. Meistes kooste in die têt allein op versjeije kleure pepiere rwazze sjeete. Es éine mit 'n pepiere rwas in z'n knoupsgaat van z'n jêske rónjtleep, wiste van besjéit.

De grwaatste allegaasje waar aevel bíe de sjokkele. Effe óéteréinlèGGe wie zwa 'n sjokkel óétzaog. E saortemènt sjeepke van 1,50 maeter laank, 'ne sentenaeter of 60 bréit en 50 sentemaeter hwag. Dat gevaak hing aan 2 íezere stange van 'ne maeter of 6 laank. Eine van de kirmesluuj koos die sjeepkes aafrèmmen és ze te hwag ginge. En dat waar mèr goot ouch.

De richtige batjakkers ginge sjokkele óm zwa hwag määgelik te kómme. En dat koos gevjèrlík waere. Mèr dao stinge 'ne hóup luuj te kíeke nao gêt anges. Veural és maetjes en jónger vrouwlúuj ginge sjokkele. Mèr goot dat ze in dae tíet nog richtige óngerbreuk aanhouwe.

De vrouwe drooge in dae tiét nog géin lang breuk. Geer ként uch dan ouch veurstèlle wat mit tóere te zeen waar. Dao woor dan ouch geréigelt geflöt en geroope. Dao waore maetjes die dan in 't sjeepke ginge zitte, angere trókke zich van de rêmtêmp niks aan en bleewe gewoon sjokkele.

Foto: Nationaal Archief / Jac de Nijs / Anefo

Effe gêt tösjedor. Ongergoot, wie líefkes, stöpkes, majoos en zwa, woore haos allemaol door de vrouwe zêllef gestrik. En méistes van sjaopewol. Ich zeen míen Mêm nog achter de spéndrik zitte óm de wol te spénne. Dat óngergoot jeukde dat 't verrékde. Wêrm waar 't waal. Haos alle zökke, haoze en trikkooos woore toendertiét gestrik van wol of ketóén. Ouch kénjerkleijer. Waore teveel gaate in de zökke en kooste ze neet mjè gestop waere, dan woore ze óétgetrókke en 't gaare op ne sjwanne bol gerolt. Houwe ze op dees meneer weer genóg gaare dan strikde ze weer e "nuut" paar haoze of zökke. Dat waar nog éns "duurzaamheid"!!

In vööl femíéjes zaote ze zich geréigelt in de haore. Es e kénjt óét häör klètje waar gewasse, ging dat klètje méistes euver nao häör kleiner zösterke. Dat vónj dao mèr niks aan. Allezelaave aaf-gedraage kleijer krióge. Ich höb dao géine hinjer van gat ómdat ich d'n oudste waar.

Door de aorlog waar pës óngevjèr 1950-1951 stóf en stréng gaare haos neet te krióge. Pas in 1950 is 't bónne-systeem aafgesjaf!! Zwa zeet geer mèr weer wie lang me nog in de jèlènj van d'n aorlog haet gezaete.

Nao e túúrke woore de méiste luuj meug van 't klênjere euver 't kirmestrein en trókke nao éin van de kaffees óm zich gêt gaon te drénke. In dae tíet waore zat van die hêlgehúúskes in 't dörp. Ich aam e stök of daartjiën. In Aelse woonde tóendertíet ca 2000 man. Dus éine op de 150 luuj. In versjéije van die kaffees zaote vanaaf 'n óer of 5 tsjwè of drie mezekante. Allezelaeve éine mit 'ne kwêtsjbúúl en éine mit versjeije trómme. Es driede speelde dan eine op de trómpöt of saksofoon. Ze speelde in dae tíet haos alléin mèr Duitsje leetjes. Omdat géin miekrofoons gebrúúk woore, kooste ouch gewoon gêt aututte of aumêmmе zónger eine gêt in z'n hwarre te mótte kweeke, wie allewiel.

Foto: Nationaal Archief / fotograaf onbekend / Anefo

In versjéije kaffees laog 'ne zwik. Zwa kooste de luuj ouch e dênske maake. Rónjt 5 óere in de naodemiddig ginge vâöl luuj êffekes héives óm zich gêt "stökskes" vlaai of spêk mit eijer nao bénne te hóuwe. Weer angere bleeve in de kaffees hange. Dat waore meistes de luuj zónger kénjer en óngetrouwde. Ouch begoos 't kirmestrein langsem laeg te loupe. Wie gezag, éin gedéilte ging héives, 't anger gedéilte trók nao de kaffees.

Veur de grwatte luuj begoos nóé de richtige kirmes. Zich eine op de lamp sjódde, e dênske maake en veural 'ne houp ouwwoore, sneure, snootere, zéivere en zwa wíer. Bóete dat, woor ouch euver anger dénger gekalt.

Nog e paar waeke en dan sting d'n óugs veur de deur. De bóere móste luuj maeje óm daobíe te hêlpe. De méiste mansluuj wouwe of móste zich gêt denaevebíe verdeene.

Zwa woore hêlpers gevraag veur de vröchte bíjéín te bénje, veur te daese, veur te húípe, veur 't maake van de míete en nog mjè van die wêrkskes. Ouch woor al gekalt euver de aerpel-ougs. Daoveur woore veural sterke mansluuj gevraag. Want 't óétdoon van aerpel waor waal 't zwaorste werk op 'n boerderie. De aerpel woore mit de reek óétgedaon. Houw 't énnige daag daoveur lang geraegent dan waor 't óétdoon nog 'n pruim zwaorder. 't Raape waor méistes 't werk van de vrouwluuj en de al grwaater kénjer. Dat sléípe mit de mènjele van 'ne kieloo of twintig waor nóé ouch neet gemaekelik..De aerpel woore laater op de slaagkar gelaaje en nao de boerderie gevaare.

Foto: Nationaal Archief / fotograaf onbekend / Anefo

Zwa zeet geer dat de luuj allezelaeve ómgang waore óm gêt denaevebíe te verdeene. Mit de 3 kirmesdaag prebeerde ze de jèlenj van de gewoon daag te vergaete. Dus woore waal gêt glaaser beer, aelskes, mit of zónger sókkerklötje, Keizerbitter, Franse, ouwe of jónge klaore. bêsse, limmenaat en zwa wier ómgestwatte. Vööl vrouwe pakde zich in dae tíét ouch waal sjookolaat. Die ginge dëks mit e stök of 15 stökker héíves. Cola gaof 't nog neet! Waeme 'n drwèg laever houw, koos zich nóé 'ns goot óétlaote. Dat d'n éin of angere ónger de kar kaom, waor nóé ouch weer neet zwa êrg. Daobíe kaom ouch nog éns dat de méiste luuj roukde wie 'n sjouw die in branjt sting.

Mit e jaor of 15 begoos haos eederéin te zwaame. Deegste dat neet dan woorste e bitje sjéíf aangekeeke. Ich höb in dae tíét nwats éíne hwèrre vertèlle wie slech 't rouke waor. Op films van veur 1960 ként geer zeen dat eederein dae in beeld kump, of 'n segaar, 'n segrèt of 'n píép in z'ne mónjt haet. En neet alléin mansluuj!

Foto: Nationaal Archief / fotograaf onbekend / Anefo

Effe gêt tösjedor euver dat rouke. In de jaore vlak nao d'n oorlog waor haos géine toebak en segrètten te kriegen. Vööl luuj tröкке in hunne moostem zêlf toebak. In 't naojaor zaogste euveral ónger de sjop de toebaksblaajer te drwègge hange. De segrètten van dae tóebak waore aewel richtige knastert. Dan houwste ouch nog buksjèk. Dat waor tóebak van de stumpkes die me weggweej. Die woore opgeraap en dao drèjde me weer segrètten van. Zwa woor zich op zóndigmörge vööl gevréigelt óm de stumpkes die ónger rwêster bié de kirkdeur laoge. Dat waor allezelaewe e gemirmel óm die stumpkes biéjén te zeumere. Allewel zou de branjtwæer gebêlt waere es 'n deur van 'ne kaffee aopeging, zwavööl zwaam kaom dan nao bóete.

De jóngere ónger uch kénne zich neet veurstèlle wiewööl rouk dan nao bóete kaom. Wie ich gêt ouwer waor, snapde ich waal wooróm mien mam de kleijer op Maonjdjig-mörge bóete hing.

En de aovende óm óet te gaon, waore in dae tiét ouch neet zwa laank. Geer mótt nog wéite dat rónjt 12 óere sleetings-tiét waor. En 't waor ouch gans normaal dat de vèltwachter dat kónterleerde. In dae tiét waore ouch nog géin friete-bóete. De méiste Aelsenaere houwe dao aewel waal gêt op gevónje. Es ze óet de kaffees woore gezat, ginge ze neet drêk héives. Ze tröкке dan méistes mit gevrúnj mit óm dao de pan mit spek en eijer op te zette of nog gêt vlaai te aete. Dan woor 't toch weer 'ne laate.

Mien ouwers höbbe mich vertèlt dat zíe dat ouch deege. Éine van die vrúnj heef zich aewel gêt anges in z'ne geeles. Geer kén't 't geluive of neet, mèr dae kaom allezelaewe nao de Groenewald óm de kniènsköp aaf te knaage. De mêem maakde haos ummer 3 knièn in 't zóer. In dae tiét woor niks ewêg gegwaijt. En de köp woore bewaart veur dae Aelsenaer. De naam wéit ich waal. Hae haet nog in 't jèste van Haslou gevoetbalt!

Euver de anger 2 kirmesdaag vilt neet mjè te vertèlle. Die waore zwagèt wie de Zóndig.

DEIL 18

Nóé wil ich uch 't versjil óéteréínlëGGe van de vastelaovend óét de jaore 1950-1960. En dat is e grwat versjil in belaeving. Dat gaef ich uch op e breekke. Geer móót dan veural d'r aan dénke dat de Aelsenaere zich óngerein haos allemaol kénde. "Vraeme" waore haos neet te vénje in 't dörp. Die kooste allein mit 'n gooj pitsjlampe vénje!

Om de kop aaf te bíete, móót geer wéíte dat in die jaore haos géin gelaeg waor óm pêkskes te gêlje. Zwa wíét waore ze nog neet. Mit verdommes vâöl meujte kooste dich e mómmebakkes aansjaffe. En die klómmele waore ouch nog van e saortemènt rubber. Nao e menúút of tjièn leep dich de zwéít ónger dróét. Daoróm houwe de méiste luuj aafgedaankde glaasgerdíene euver 't gezich getrókke. Daomit kooste óere rónjtloupe zónger dat dich éíne kénde. Mit anger weurt, dóe mós dich allezelaeve strappeseere óm zêlf gêt inéín te fisternölle.

Optocht 1958, familie Hanssen op de Stationsstraat

De optochte in dae tíét maogde de naam eigelik neet höbbe. Dat stélde ech neet vâöl veur. Gróppe van e man of 4, 5 leepe mit. Grwatte waagels woore zwa wie zwa neet gemaak ómdat géí materiaal te kriége waor. Rónjt 1965 en laater kaome de grwaater vastelaoveswaagels. Mèr veural de gróppe Tiroolers, Indiane, Eskimoos, Chineeze, Cowboys, Sjotte, Mickye Mouze en gaot zwa mèr wier. De luuj van dae tíét móste in 3 gróppe verdéíle ês 't óm de vastelaovent ging.

Eín déíl gaof niks óm de vastelaovent en bleef de 3 daag bie hun. Ginge nog waal nao d'n optoch kíeke. Mèr dao bleef 't dan bíé.

Weer angere kooste zich dat neet leiste ómdat ze niks op hun rubbe houwe. Ouch al waar de priés van 'n kónsómse mèr e kwartje of zwa. Rónjt 1955 waor dae priés al opgeloupe nao 35 cent!!

De tsjwède gróp waore de luuj die zich door de driede gróp leete begótte. Dae 2e gróp verkléide zich neet. Ze zatte zich hwagóét 'ne ouwe hoot op of tónjelde zich éin of anger ouw blóes aan. Ze pitsje zich gêt glaeskes beer of snêpkjes en maakde e dênske. Dao bleef 't dan bié.

Dan dae driede gróp. Dat waore de richtige vastelaoventgêngers. Die sjóesterde zich allerlei ouwe kraom aan. Die ginge op stap en deege zich de grwaatste meujte óm neet door anger luuj herként te waere. Zwa wiste de naobers óngeréin neet wat die zich aanpungelde.

Familie Hanssen, miss-verkiezing in optocht ca 1960

Om 11 óere 't saoves móste de mómbakkesse aaf. En dao waore van die luuj die ginge veur 11 óere heives óm zich gêt anges aan te doen. Die houwe de grwaatste spas ês de anger luuj neet wiste waeme achter dat maske houw gezaete. Wie gezag woore glaasgerdiéne in dae tíét vâöl gebrúúk. Este dan díéne mónjt heels, kooste waal óere achteréin door Aelse en de kaffees loupe en anger luuj begótte zónger dat die luuj wiste waeme achter die gerdien zaot. En dat waor de spas. Van béitskènj mótt ich zèGGe.

In dae tíét ginge de méiste op stap in gróppe van 4 pès 15 man en mjè. Mit tóere mit nog mjè, veural op vastelaoventmaonjdich en -Deensdigmiddig. Dan waor 't de gewénde óm veuraaf éine es kasseer aan te wíéze.

Nao euvèrlèG woor dan door eederein e gezad bedraag in de "kas" gedaon. Me mós ouch zèGGe wat hae, of zíé, zou drénke. Kaome ze dan in 'ne kaffee dan bestélde en betaalde de kasseer.

Ging eemes nao verloup van tiét euver nao gêt anges dan mós dat doorgegaewe waere aan de kasseer. 't Veurdeil híévan waor dat allein de kasseer hoofde te bestélle en de angere euveral kooste rónjtsprénge of danse. De kastelein zat de glaaser op e täöfelke of op de toog. Ouch op täöfelkes. De méiste luuj die dao zaote, deege neet lêstig. Die deege toch niks anges ês sprénge, zénge, angere begötte en mit tóére ouch waal e dênske maake. Eederein van de gróp wis dan woo 'r zíé glaas koos vénje.

Optocht in de sneeuw, ergens in 50-er jaren familie Hanssen

Geer mót ouch wéite dat de méiste vastelaovesgêkke alle kaffees van Aelse (12 of 13) móste bezeuke op zwa 'ne aovent. Dus de vaart mós waal e beetje drin gehouwe waere. Es 2 of 3 van die gróppe zich óngerwaeg taengekaome waor de baer los. Dan woor mit zwa 'n daartig of vjèrtig man rónjtgesprónge, gedans en gezónge. Kaome ze dan ouch nog e klein grupke van de famfaar taenge dan waor de zaak gaaróét neet mjè te houwe.

Zwa blooze van de femieje Wouters op de Kaolwaeg e stök of 6 man in de famfaar. Es die dan blaozentaere door 't dörp trókke en versjeije vastelaoventleetjes speelde, woor mit tóére menuute laank spas gemaak. Eederein dansde en spróng mit eederein pès de blaozers geine aosem mjè houwe. En tösje al die luuj leepe dan ouch nog de einzelgängers of de klein verkleide gröpkes.

In vööl kaffees stinge jukeboxe woo vööl vastelaovesleetjes inzaote. In kaffees mit 'ne zwik speelde waal e klein orkêske. Dao mót aewel gezag waere dat haos neet "normaal" gedans woor. Daoveur waore vööl te vööl vastelaoves-vierders óngerwaeg en die sprónge mèr gêt rónjt.

Ich zal uch 'ne veurval vertèlle wie mien mam de vastelaevent vierde. Dat zaet mjè wie dat geouwhoor van mich. In 1959 waar ich in militaere deens. Bíe toeval waar ich die waek euvergeplaats. In dae tiét móste dien ganse zoojtje, behóuve 't waope, zêlf mitslépe este nao 'n anger óngerdeíl mós. Dus alle kleijer en óétróosting laoge bíe ós.

Om 'n óér of ein, ich mien op vastelaevent-maonjdjigmiddig, vroeg de mam aan mich of ze zich gêt soldaotekleijer bíején maogde zeuke. Veur ze nao baove trók, waar ze in de káöke nog gêt aan 't rotzooije. Nao 'n hauf óér of zwa woor de pap gêt óngedöljig. Hae vroeg zich aaf wat de mam aan 't óétspwakke waar. Mèr goot en waal.

Op e gegaeve momènt géit de kaamerdeur aoep en kump mich 'ne zwarte soldaot bènne. Ich geluif dat de pap van z'ne stoel gevalle is. Stéit mich de mam dao in mien soldaotekleijer, mit bivakmöts, koppel, vèljtflesj, hèsje, hwag sjoon. Alles drop en draan. Mit stöp van flèsje, woo ze brannende zwaegle houw aangehouwe, houw ze häör gezich en haus zwart gemaak.

Prinsen van de Sajelaire vanaf 1953 tot en met 1960

Ze sjwat de kelder in. Wie ze baove kaom, zag ze dat ze in häör veljtflesj gêt Aels houw gedaon. Dan hoofde ze neet aan de toog te staon óm gêt te drénke. Ouch kankerde ze nog gêt euver d'n hêlm. Dae vónj ze te zwaor. Anges houw ze dae ouch nog opgezat. Wie veer óétgelache waore, zag de mam dat ze êffe op stap mós. Geer mót wéite dat achter de Kaolwaeg nog géin hóézer stinge. Ze leep dus achter de moestem óét en trók de vèljer in. Nao 'n houv óér of zwa zaoge veer häör vanaaf 't kirmestrein de Kaolwaeg aafkómme. 't Waor jus of ze gêt aan 't zeuke waar.

Wie ze haos bíe ós veur waar, sjwat ze nao de angere kènjt van de straot en géit veur de koloniaale winkel van tant Bêt staon. Laater frietebóet gewoore). Weer begoos ze óm zich haer te kíeke en obbèns lóp ze nao de veurdeur van ós en dúút op de bêt. Ich höb häör bènnegelaote en gevraag wat ze eigelik van zinnés waar. En dóe kaom d'n aap óét de móe.

Geer mót wéite dat in dae tiét nog vâöl soldaote van de NATO vlakbie euver de grens in 't Pruuses laoge. Zwa zaogste in dae tiét mit toére in Mestreech en Haelder 'ne zwarte soldaot. Dóe waar dat gêt bezunjers. Ouch houwe de luuj nog nwats van 't woort diskrimmenaasje gehwèrt, laot staon datse de betéikenis wiste. Mèr goot en waal. De mam waar e stök gaon trampele óm zich neet te veraoje aan de naobers. Ze houpde dat de luuj op de Kaolwaeg häör gezeen houwe. Daoróm houw ze ouch jus gedaon of ze gêt aan 't zeuke waar.

De mam zag dat ze mit mich op stap wou en de pap mós zich mèr mit Joke ammezeere. Ich vriede dóe mit Joke, woo ich laater mit getrouwd bèn. Es ze de pap zouwe vraoge woo de vrouw waar, mós 'r mèr zèGGe dat die krank in bêt laog.

Ich weit neet mjè wat ich mich zelf aangepungelt höb. Veer houwe waal alledrie e maske of mómmebakkes op. Waal weit ich dat veer ós mit ós veere goot verammezeert höbbe.

Ich zeen de mam nóé nog op de sjouw bie de Reul danse {noe kaffee Oos Heim}. Neemes koos lichelik de verbénjing lëGGe tösje de mam en mich, de pap en Joke. En veer höbbe alle 13 kaffees dae aovent aafgeloupe. Wie veer ós óngerwaeg van d'n eine nao d'n angere kaffee ammezeerde, hób ich híébaove besjreeve. Dóé kaoms allezelaeve gróppe of grupkes luuj taenge die ouch aan 't rónjttrëkke waore.

Os naobers vrooge d'n angere daag woo dae zwarte soldaat gebleeve waor. 't Haet daag gedóért veur ze drachter kaome waeme 't waor. Ouch anger Aelsenaere höbbe liGGe te raoje. Dat waor pas richtig vastelaovent viere!!!!

Vanaaf ongevjèr 1995 is de vastelaovent harstikke verangert. Ich wéít nog hjèl goot dat ich vanaaf dóe neet mjè mit de vastelaovent bèn óétgegange. In dat jaor höb ich pès 9 óere 't saoves verkleit en gemaskert door Aelse geloupe. Wie zich óétwees dat ich de éinige waor, bèn ich heives gegange en gezwaore dat ich mit de vastelaovent nwats mjè op stap zou gaon. En ich höb paol gehouwe.

DEIL 19

In dit stökske wil ich uch e bitje óétereinlëGGe wie me rónjt de jaore 1945-1950 mit de "hygiëne" ómging. Ich mótt uch 't jèste drop wíeze dat pas in 1930 in Aelse stroum en water is aangelag. Lektrisse apperaate waore nao d'n aorlog nog verdommes dun gezjèjt. Geer wèt waal dat dóe nog géin lektrisse wêsjmesjienes waore. Hwagóét e mesjien mit "hènjt-aandriéving". In de méiste hóéshouwes waor de maonjdjig wêsjdaag. Trouwes in dae tíét bleeve de vrouwe bíe hun. Die houwe zwa wie zwa 'ne smaer te doon. Geer mótt uch mèr 'ns veur de géis haole wat geer zou mótte doon ês de stroum veur maonje zou óétvalle. Ich zou 't gelammenteer neet wille aanhwèrre. Dan zouwe 'ne smak luuj 'ne burn-out kriége. Dat vertèl ich uch.

Marie Daalmans (van melkboer Jozef van de Meule) aan de was.
(Foto collectie Jean Jennen)

Op zóndigaavent woor meistes 'ne grwatte wêsjkaetel op 't fernuus gezat óm de wêsj te kaoke. Op maonjdjigmörge woor dan op de hènjt gewêsjje. Dat dit géi gemaekelik wirkske waor, hoof ich uch neet te verdutsje. E gedéilte van de wêsj mós ouch behènjelt waere mit stíef. Waor 't goot waer dan woor de wêsj op de bléik gelag of mit kleeve aan de wêsjdraot, dae méistes in de moostem hing, opgehange. De mezeerie begoos aevel ês 't raengewaer waor. Dan mós de wêsj bènne, dus in de kääke of de stal, te drwêgge gehange waere. Dan woore snoore langs de plefóng gespanne.

Ként geer uch veurstëlle wie dat óétzaog ês dao e stök of 4, 5 laakes en kössteekes, hummes, stupkes, zökke, sjolke en wéit ich wat nog mjè, hing. Daeeene dae van bóete kaom, mós dan z'ne waeg nao bënne vénje. Zónger d'n hènj te gebrúúke, lökde dat neet altíét. Este dan mit d'n nótte hènj aan de wêsj kaoms, kreegste ze weer éns óétgebúúlt.

Haos waor ich de kinsjdeuk vergaete. Gein pêmpers toendertíét. Bie de wêsj in dae tíét waore allezelaave 'ne smaer deuk. Dat snap geer waal ómdat ze dóe nogal vööl kénjer houwe. En dat die deuk verrèkdes nót kooste zeen, hoof ich uch ouch neet te vertëlle. Wie ich gêt ouwer en verstènjiger waor, is mich waal opgevalle dat me de maonjtverbènj neet aan de wêsjdraod hing. Woo de mam die drwègde is mich allezelaave e raodsel gewaes.

Foto: Nationaal Archief / Wim van Rossem / Anefo

Waor de wêsj drwèg dan mós de stríék gedaon waere. Meistes stinge dan e stök of 4 stríekiezers op 't fernuus of de kwiszenjaer. Die móste dan waal branne. Dus ouch ês 't bóete 30 graode waor. Dat waor mich dan e sjwan wirske zónger airco. In dae tíét begooste de witte hummes en krevatte in de mwade te kómme. En dat gaof zwa wie zwa vööl mjè stríekerie. Daonao woor de wêsj geransjeert en in de líéveskas gelag.

Foto boven: de eenvoudigste "wasmachine" Velen hadden een gemotoriseerde houten wastobbe met afvoer en wringer. En er waren ook al mensen die zich een elektrische wasmachine konden veroorloven.

Foto: Nationaal Archief / Theo van Haren Noman / Anefo

Dan de waekelikse wêsjbeurt van de kénjer. Op zaoterdig woor, afhankelik van wíéväöl kénjer ze houwe, 'ne kaetel waater op de kachel heít gemaak. Bíe hjèl grwatte hóeshouwes houw me 'n grwatte iezere verzénkde kóép. Dao ging dan eederein óm de beurt in. Dus nwats saame. Nuut waater waor neet debíe. Hwagóét e bitje wêrm waater bíe de volgende klènjt. Daoróm woor zich hjèl dèk geénsjelt waeme 't jèste maogde. Dae houw allezelaeve zuuver en wêrm waater! Es éin van de kénjer neet op tíet bíe hun waor, mós gekaoze waere. Of 'n waek euverslaon óf veur de pómpestein e bitje wêsjje. De gewénde waor dan dat eederéin nao 't wêsjje zuuver óngergoot aankreeg. Dus éine kjèr in de waek.

Foto: Nationaal Archief / Willem van de Poll

Bie 't wirke op de lènj ginge de méiste luuj neet héives tösje de middig. Dat waor teväöl tíedverlees. Veur de jónge laezers weurt 't lêstig óm te verdutsje wat de luuj dóe op de vèljer deege. Mótte ze mèr 'ns aan de ouwere vraoge. Lichelik kénne ze 't versjil tösje de versjeie vröchte neet.

Ich mót dan dénke aan de volgende wirkskes. Aaftrèkke of sjarre van de krwatte; sjarre, hwêgge of óétdoon van de aerpel; zichte of bénje van de vröchte wie kaore, têrf, gaes of haaver. Waore ze daomit aan de gang dan houw e gedéilte van de wirkers hun smouwene en drénkes bíe zich. Angere houwe 't gelök dat de vrouw of eemes anges de booterhamme en 't drénkes nao 't vèljt brach. Weer angere kreege de middig gebrach in 't mermitje. Ze kooste dus neet hun hènj wêsjje veur ze begooste te bikke. Zwa erg waor dat aevel neet. Mit 'ne póes ónkróét of graas woore de hènj gèt zuuver gemaak.

Of mit d'n hènj êffe langs d'n brook vrière. Dan waore ze ouch zuuver. Smaake deeg 't zwa wie zwa nao 'ne houe daag póejakke. 't Veurdéil van zwa 'n "zuuverheit" is waal dat ze zwagoot ês neet "allergisch" waore veur 't ein of anger.

Bíe 't volgend sjapieter mót ich gêt verzichtiger zeen. Es de luuj zich de rök móste óétsnóeve of de kleine hjèr de grwatte waerelt móste laote zeen, móste ze zich anges behêlpe wie allewel. Om te beginne stónge in haos eedere graaf strúúk en búim. Dus de mansluuj zaogste geréigelt langs de kènjt van de waeg staon. Ouch de jónger maetjes zaogste waal tösje de strúúk op hun húúke zitte. En géine waor daovan gesjokkeert. Van "wildplassen" houw me nog nwats gehwèrt.

Eeder huuske in de jaore veur 1950 waor aangeslaote op 'ne zénkpöt of 'ne zéikkêlder. Die mit 'ne zénkpöt laoge wier van 't hóes aaf ómdat me daovan mjè hinjer van de stank houw. De aafmaetinge van zwa 'n húúske waor óngevjer 1.20 mtr. bíe 1.20 mtr. Gingste door de deur nao bènne dan waor aan d'n angere kènjt taenge de móer 'n verhwègging gemètselt van ca. 50 cm. hwag. Dao baove-op laog 'n gooj gesjoerde plank van 'ne cm. of 4 dik. In 't midde e gaat mit 'ne dëksel. Dus géine zwaanehals. Alles vilt gewoon in e grwat duuster gaat. Op de zéikkêlder waore de koo-, de vêrke-, de sjaope- en anger stêl aangeslaote. En 't húuske.

De zeikkêlder woor geméinlik éine kjèr in 't jaor laeggemaak. Pës rónjt 1950 woor mit 'n hènjtpomp de zéik in 'n zéiktón op 'n slaagkar gepómp en op 't lènjt óétgevaare. Gedeiltelik woor de zéik ouch mit de nakjaok nao de moestem gebrach en dao óétgestruijt. Dat waor nóé ouch weer neet e wirkske wat eederéin gaer deeg. Dao leep dich waal éns gêt in d'n klómpe. En dat óétstruije ging ouch neet allezelaave good. Veural de stank ging door alles haer. Es 'ne grwatte boer aan de gang waor, raokste dat in 't ganse dörp. Mèr goot en waal. Veur ich wíer gaon wil ich de vrouwe drop wíeze dat ich nóé dènger gaon sjríeve die neet zwa "romantisch" zeen.

Dao ként geer guf op pakke. Volges de lêste gegaeves is 't óngesiever, wie pitsjitange, spénne, meulevêrkes en zwa, mit 75% gemindert taenge e jaor of 50 geleeje. Dao mó't geer waal aan dénke bíe 't laeze. Dus es geer nóé 3 meulevêrkes zeet, waore dat 'r vreuger 12. Mèr kóm, geer ként zêllef ouch waal raekene. Ouch mó't geer wéite dat géi lêktris en water op 't húuske waor.

Stêl uch veur dat geer rónjt Fibberwaarie op 'ne aovent mit e man of 4 in de kääke "Mens erger dich neet" zit te speele. 't Fernuus is rwat gleujetig. Bóéte vrúús 't dat 't snirk. Gistere is 'n sjoel snjè gevalle en dao lik 10 cm. snjè. Op e gegaeve ougenblik, zwa taenge 9 óere, mirk geer dat gêt begint te duuje. Geer doot uch de sjaopewölle slóbbe óét en eur klómpe aan. Intösje vraog geer of pepier op 't húuske lik. Geer trêk uch 't kasjevêkske aan en doot de bóétedeur van de kääke aope. De kouwe wénjt sléit uch in 't gezich. Gelökkig sjient de maon nog e bitje.

In de snjè is e paetje gemaak nao 't húuske. Geer steevelt daohaer en zeet 'n rat ónger 't hout van de sjop insjeete. Mèr goot en waal. Geer trêk de deur van 't húuskje achter uch toe. Omdat geer ouch nog aan de reegels zeet, dóért 't êffe veurdat geer zit. En alles géit veulentaere. Geer kènt geine mieter zeen. Nao e paar tälle veult geer get euver eur rêchse bats loupe. Geer prebeert mit e hènjt dat óngesiever eweg te hóuwe. En dat lók; geer veult niks mjè. Dan zeuke nao 't pepier. Verrèk, niks te vénje. Wat nóé. Geer doot de deur aope en begint te roope. Nao 'n aamelank hwèrt geer éíne ènjtwoorde. Geer vraog óm pepier dat effe laater aangereik weurt. Hêlgekómbêrves,, géi gezéttepepier mèr e paar túúte woo mael of sókker in haet gezaete. En e paar stökskes klêtpelier. Dat is harstikke glaet. Dan mèr daomit behêlpe. Nóé nog êffe alles ransjeere en geer ként weer truk nao de wêrm kääke. De jèste menuute zit geer nog te riejere van de kou. Geer kènt uch neet êffekes urges truktrêkke. Mèr in dae tíét wiste ze neet baeter.

Nóé 't zelfde. Mèr dan midde in de zoomer. De mösje valle van 't daak. Bóéte is 't 'n graot of daartig. Nóé euverkump uch 't zelfde en mót geer de rök óétsnoeve.

Geer trëk de deur van 't huuske achter uch toe en doot de sjouw op de deur. Wat dénk geer dao nóé te zeen? Gaot mèr 't jèste op uch gemaak zitte en kiek 'ns óm uch haer. Ich kal neet euver de stank dae in 't húuske hink. In 'ne hook hange gêt leefstes woo get spénne in hange. Ouch gêt óétgedrwêgde vleege hange d'r in. Om eur kónt vleege 'ne smaer gewoon vleege en gêt stróntvleege. Die vleege neet allein. Die gaon ouch op hunne tíét zitte. Dao is gaaróét niks aan te doon ês ze mit vree te laote. Mit hóuwe en zwa weurt 't nog êrger. Die vleege is nog neet 't êrgste.

Es op e gegaeve ougeblik ouch nog gêt bíeje of wëspe in de kraom kómme, weurt 't pas ech méínes. Dan kal ich nog neet euver 'n praam. Dan kriegste zwa wie zwa króm zin. Want dat waor richtig gevjèrlik óngesiefer. Euver de plank króépe ouch nog êttelikke pitsjtange, meulevêrkes en e paar smoutwörmkes. Om euver de rês van 't óngesiefer, zwa ês aomzéíke, mèr te zwiege. Mit tóére, en dat waor zêlje of nwats, vlwag ouch waal 'n peepel of 'ne póppesjiejer, dao rónjt.

In dae tíét gingste neet nao 't húuske óm op die gemaak de gezèt te laeze. Dóé koos waal 'n ganse studie maake euver 't óngesiefer. Zónger dich daoveur te mótte aanstrênge. Dóé zaots op die gemaak en houws alle tíét óm alles goot te bekiéke. Dóé koos ouch tëlle wieväöl pwêtjes 'ne dóézendpwat ech houw. Ich wunsj uch vâöl spas bie 't rónjtkiéke en tëlle.

Achtergrondinformatie:

Video “Lichaamsverzorging 1948” > <https://youtu.be/pv1JN-h0TW0>

Video “Huishouden jaren 50” > <https://youtu.be/0nllo-eh75g>

Video “De jaren 50” > <https://youtu.be/3RZGgFZpJA>

Video “Goed geborgen, minder zorgen 1958” > <https://youtu.be/WK-G8ou3Dpl>

DEIL 20

'Mien jèste gedanke aan de 2e waereldaorlog zeen van 5 Oktwaber 1942. Bie 't bómbardemént op Gelaen en de Lénjenheuvel zaote veer mit waal 40 man in de kêlder bie de mêem en de baa. Oos gezin woonde tóendertiét bie de mêem in de Groenewald. In de kêlder zaote veural de kénjer van de naobers. Op de aerpel-stèlling, woo anges de aerpel laoge, laoge nóé de kénjer ónger daekes. Langs de móere sting op rëkke de inmaak van dat jaor. In 'ne hook waar de paekelbak. Dao laoge al sjénke, spek, hauskortelètte en anger vêrkesvleisj in.

Vickers Wellington bommenwerper (Foto Wikipedia)

Foto: de St. Annastraat in Geleen na het bombardement van 5 oktober 1942
(Foto: Wikipedia / Heemkundevereniging Geleen)

Lichelik höbbe de luuj nao dat bómardemënt flóp gekreege. Dao veele dóe 84 dwaije woo ónger e maetje óét Aelse. Daobie kaom ouch nog éns dat de bómme door de Engelse waore aafgegwait. Ze zouwe eigelik nao Aoke mótte vleege. Ze houwe zich aevel vergis.

Effe laater is bíe ós in de hóeswei 'ne sjóelkêlder gebóét. Dae kêlder waor óngevjèr 20 maeter laank en 'ne maeter of 2 breit. Mit de sjóp houwe ze dae kêlder óétgesjach. De deepste waor óngevjèr 2 maeter. De plefóng waor gemaak van baddinge, golfsplaat, pappendék, plènk en dikke têt van búim. Dao-euver waor dan de leim gegwait dae me óétgegraave houw. Aan beitskènj van de óétgegraave kêlder waor e saortemënt verhwègging wooste op koos zitte.

Op die "bènk" laoge dan gêt plènk, strwè en ouw zêk. Aan éine kopsekènjt houwe ze 'ne trap óétgegraave. Bíe loch-alarm, veural ês 't dúúster waor, zaote dao dan e man of 50 in. Dat waore de femiejes óét de naobersjap. De mansluuj stinge meistes bóète in de wei nao de loch te kíêke, gêt te ouwhoore en zich gêt te rouke.

Moeder met haar kinderen voor de ingang van een schuilkelder.
(Foto: Regionaal Archief Nijmegen)

Ich mót waal nog vermêlje dat veer missjien mèr 3 of 4 kjère in dae kêlder gezaete höbbe. Veer zaoge nao 1941 waal verrèkde vâöl bómme werpers, mit tóere waal mjè es 500 tegelíék, nao 't Pruuses vleege. Mèr richtige oorlog mit sjeete en zwa höbbe veer haos neet mitgemaak. De Pruuse wirkde waal mit zeukleechte die bíe de Kóel stinge. Mèr vâöl haalde dat neet óét ómdat de Engelaenjers en Amerikaane te hwag vlooge. Mèr mit tóere sjwaate ze toch waal eine aaf. Zwa veel éine op de Nuujewaeg bíe Sjolie (fam.Martens). Dat hóes brande gans aaf. Gelökkig waore gein dwaije of gewónje.

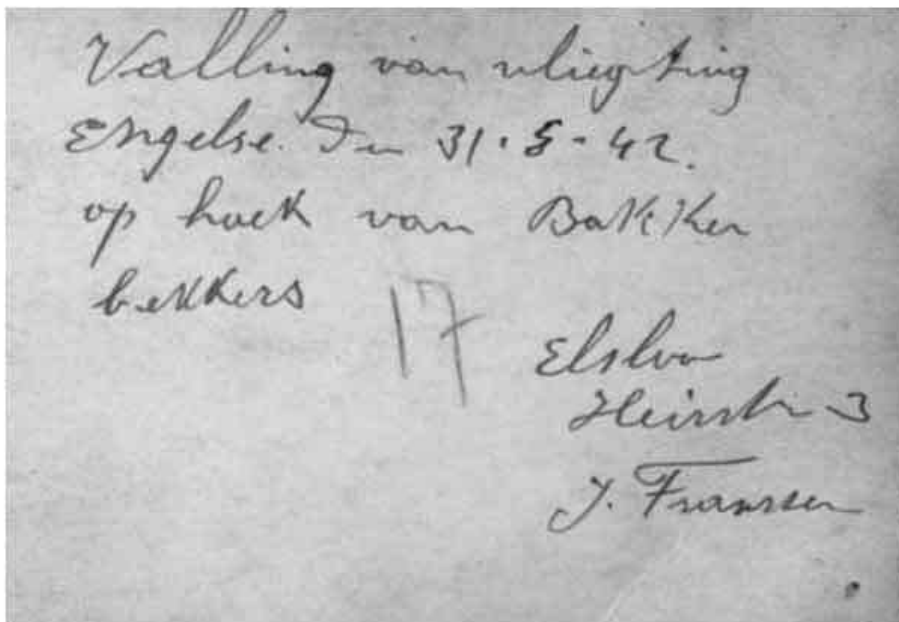
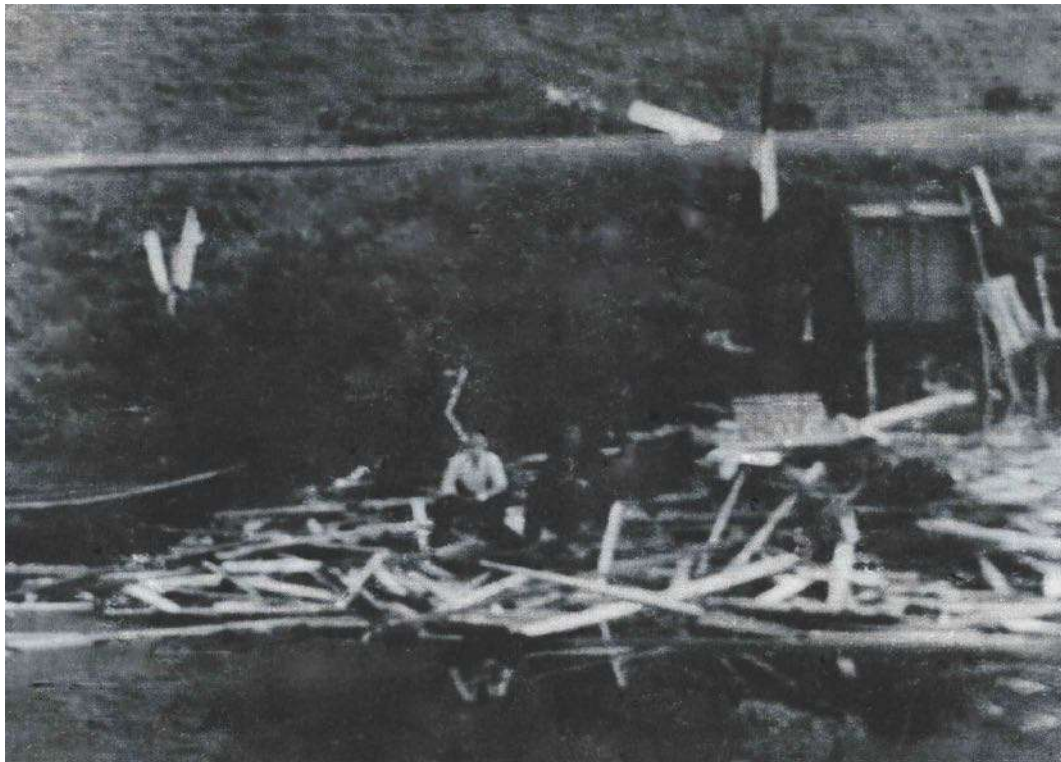

Foto: de familie Franssen maakte vanuit haar tuin in de Heirstraat bovenstaande foto nadat op 3 mei 1942 een geallieerde Vickers Wellington bommenwerper neerstortte op de hoek Julianastraat/Schoolstraat. Café van familie Martens brandde geheel uit en overburen bakkerij Beckers werd zwaar beschadigd. Achter op de foto vermeldde de familie de aanleiding voor de foto. (Bron: collectie Harie Rouvroye)

De volgende veurval dae mich bíégebleeve is, gebäörde rónjt Juli-Augustus 1944. Bie ós op de Steinderwaeg, óngevjèr 200 maeter richting Stein, woonde 'n femieje Gutserman. Wie de naam al zaet, waore dat luuj van Duitsje aafkóms. Ich mein datse 'ne jóng houwe van e jaor of ach. Ich mótt aewel waal drèk zèGGe dat die luuj, zwa wíét ès ich laater höb gehwèrt, gooj Pruuse waore. Ze höbbe zich nwats bemeujt mit de aorlog. Mèr goot.

Ongeréns waore ze vertrókke. Géine wis woohaer. Ich weit nog datste dao gewoon nao bénne koos loupe. Ich höb dao 'n houte bóedwas mit blokke aan euver gehouwe. Wat mit de rês van de meubele en zwa is gebäört wéit ich neet.

Effe gêt tösjedor. In dat hóés is rónjt oktwaber 1944 de femieje Van der Horst kómme woone. Die femieje houw zich lëtterlik vasgevaare in de kenaal op 17 september 1944. Hunne vrachbwat houwe de Pruuse dae daag bíe de Maasberg laote zénke. Wie zich óétwees dat me de bwat neet mjè koos opkallefaatere, haet de gemeente Aelse dat hóés aan die femieje gegaeve. De sjipper zêllef is op de kóel (Maurits) gaon wirke. De kenaal höbbe ze later laote laegloupe óm 3 bwêt bíe Aelse dróét te haole, want de Pruuse houwe mjè bwêt laote zénke.

De restanten van vrachtboot "Catharina" van familie Van der Horst.
(Foto: collectie Jean Jennen)

Ich wil hieje êffe gêt wier op ingaon. Ich höb pès óngevjèr mien 16e jaor tsjwè hjèl gooj vrunj gat. Dat waore Ton van tant Merie (van Mulken) en Dirk van de sjipper (Van der Horst). Ich laog daag bie die femiejes. Waoróm wéit ich neet. Mèr ze waore hjèl vruntelik en ich koos ouch goot mit de anger kénjer ópsjeete. Jus dae noonk Maan, dae mich dat sjikste houw gegaeve, mós ich laater neet mjè.

Mèr éín veurval mit Dirk zal ich van ze laevesdaag neet mjè vergaete. Op 'ne gooje daag höbbe Dirk en ich ruuzing gekreege. En wie. Veer hinge aanein en veer begaaide ós óngerein mit de klómpe. Dat waor neet sjwan mjè. Ich weit dat ich bíe ós kaom mit 'n blootnaas en eine klómp dae midde door waor. Ongelökkigerwies waor de pap bíe ós. Dóe kreeg ich ze ouch nog van dae gereete. Of 't óm dae klómp waor, of gêt anges, ich wéit 't neet. Ich geluif dat ich nóé nog de zweel op mien batse höb.

Waar dat nóé veurgevalle dan waar ich lichelik "uit huis" geplaats en b́e 'n pleeggezin óngergebracht. Ich dank God op mien kneeje dat ich dóe gelaef höb en neet nóé. Ich mó́t waal debie zéGGe dat ich nwats mjè slaeg höb gat van m'n ouwers. Of ich nóé zwa braaf waar, wéít ich neet. Laot ich mèr wier gaon.

Begin September 1944 höb ich dèkser baove in de róét gelaegé óm nao de Pruuse te kieke die van óét Stein kaome. Euver de Steinderwaeg leepe ze nao Baek. Baove koos ich dan baeter zeen wat ze b́ie zich houwe. Dat waar mich e zootje óngereigelt. D'n éíne kjèr waore ze mit e man of 20, d'n angere kjèr mit rónjt de 100 man. De méiste houwe allein hun gewaer en hunne rópzak b́ie zich. Angere dúúde loupentaere 'ne fits, e kêrke of 'ne ouwe kénjerwaagel, woo van alles oplaog, veur zich óét. Lichelik houwe ze die dénger óngerwaeg "beschlagamt", mit anger weurt geklauwt. Ze waore op de luip veur de geallieerde tróppe. Mèr 't sjwaanste waar dat dae ganse tróp mit toóre nao e paar óere truk kaom en weer nao Stein leep. Ze woore zeker weer trukgesjik door éín of angere euverste of generaal.

Gasketel op Staatsmijn Maurits werd op 1 september 1944 in brand geschoten door een Amerikaanse Thunderbolt P-47 (Foto: collectie Harie Rouvroye)

De grwatte gaaskaetel op de Maurits, b́ie Kraowénkel, woor op 1 september in branjt gesjaote door 'ne Thunderbolt P-47 van de Ameriekaane. Vanaaf de Kaolwaeg kooste dae zeen branne. Ich geluif dat 'r pas nao 3 daag inéín zakde en de branjt óétging. Geer mó́t waal nog wéíte dat dat dénk 85 maeter hwag waar en 40 maeter dia. Dus dat waar waal 'ne kemèijer.

Dan de 18e September 1944. Op dae möрге zaoge veer in de Groenewald, zwa rónjt 8-9 óére, e stök of 10 Amerikaanse Shermanténks vanaaf de staasje de Steinderwaeg, wat dóe 'ne keezelwaeg waor, aafkómme. Bie de kruusing aan de Kaolwaeg slooge ze rêchsaaf richting Gelaen. Nao óngevjr 300 maeter voore ze door 't vèljt lénksaaf richting Koostraot-Meigaat nao de Steinerbosj. De meiste luuj houwe nog nwats tanks gezeen. Ouch ich sting verpópzak nao die dénger te kíeke. Jaomergenóg kaome de laegers van de geallieerde neet wier ês de lien Berg-Zitterd-Gangelt. Dao bleeve ze staeke pès hauf Jannewarie 1945.

Veur mich begoos aevel 'ne tiét woo ich vööl belaeft höb. Ich waor op 1 September 1944 nao de jèste klas van de ljaeger sjwal gegange. Omdat de Amerikaane neet wier kaome, móste de soldaote urges slaope. Daoveur gebruikde ze o.a. de sjwal, de grwaater zaale van de kaffees en de sjúúre bíe de boere. Dus veer houwe pès lès Oktwaber weer fekans. 't Sjwaanste waor aevel dat ze bíe ós in de sjuur hun vèljtkäöke inrichde.

Omdat de soldaote neet bíe de partekeleere woore ingekerteert, waor de ómgang van de Aelsenaere mit die soldaote neet erg sterk.

Bie ós kookde ze hun middigaete en kaome soldaote mit hun messings en vèljflêse dat aafhaole. Anger soldaote kaome mit kaetele en brachte dat aete weer 't dörp in óm 't dao te verdéile ónger hun kameraode. Alles wat euver bleef, woor in de vêrkestraog gegwait. Dao houw ich weer perfíet van. Daodoor hoofde ich de vêrkeskaetel neet zwa dèk geréit te maake en te staeke.

Foto: M4 Sherman tank (Bron: tracesofwar.nl)

Groepje Engelse militairen van het Medical Corps; staan op plek waar nu Medisch Centrum Elsloo ligt, op achtergrond pand Ch de Gavrestraat en in de verte de St. Augustinuskerk.
(Foto: collectie Jean Jennen)

Alles veranderde aewel wíe de Amerikaane vervange woore door de Engelse. Ich mein dat 't houf November waor. Ouch die bleeve mit hun kääke bíe ós in de sjuur. Allein woore de Engelse soldaote en offeseere ingekerteert bíe de luuj van Aelse. Die woore dao ouch veur betaalt. Veur soldaote kreege ze aewel minder ês veur offeseere! Trouwes, dao woor neet gekalt euver Engelse mèr euver Tommies. Dat waor de naam veur alle Engelaenjers. Dao waore ouch lere en Sjotte bie. Ich mótt dit waal vermêlje want die zóngge eeder hun leetjes. De lere zóngge dëks "It's a Long Way To Tipperary". De Sjotte zóngge allezelaewe: "My Bonnie lies over the Ocean (bring back my Bonnie)"

Eine van die Engelse kääkeluuj waor harstikke gêk mit míen sösterke Annemie. Die waor dóe 4.5 jaor. Lichelik houw Chris, zwa sjreef 'r zich, e kénjt in Engelaenjt dat aeve out waor. Dat höb ich laater van míen mam gehwèrt.

Ich houw aewel ganse anger dènger aan míene kop. Bíe ós in de hóeswei stinge e stök of 4 bren-carriers. Dat waore klein aoep tènkskes op rópsjbènj. Die waore 'ne maeter of 4 laank woo gemeinlik 2 of 3 man inzaote of stinge. In die dènger höb ich versjeije kjère gezaete. Es die in de hóeswei verplaats móste waere, drèjde ze waal éns veur de spas hjèl vlot rónjt hun as. Dat waor mich gêt veur e kaelke van 6 jaor. Veur 't graas in de hóeswei waor dat neet zwa goot. Dat verstéit zich.

Ouch wétt ich nog dat de wêsjdraot in de hóeswei allezelaewe vol hing. En neet allein mit wêsj. Dao hinge haos eedere daag drwègdeuk mit fluitekjès. De Tommies waore tóendertíét aafgevaeg op dae fluitekjès. Omdat 4 keu in de stal stinge, houw de Mêm genóg mëlke óm kiloos kjès te maake. Dat waor veur de Tommies gêt gans anges ês dae kraom óét de nwatrantsoene.

Rónjt de 20ste december maogde ich saame mit de pap in 'ne Bedford vrachwaagel nao de Steinerbosj. In 't daak van de kebíen van dae waagel waor e rónjt gaat. Dao houwe ze 'ne mietraijäör of zwa gêt op gezat. Veer ginge 'ne kaersboum haole. Dae woor in de sjuur gezat en waor waal 'ne maeter of víéf, zès hwag. De naobersjap seerde dae boum o.a. mit zilverpepier dat de vleevers aafgweeje óm de radar van de Pruuse doorein te brénge. Ouch woore kaerskes en angere kraom d'r in gehange.

Engelse militair Bill stoeit met Annie Fredrix (van Jentrien) Op de achtergrond de schuur van schoenmaker Hoebair Collard op de Jurgensstraat 17 waar de Engelsen ingekwartierd waren. Linksachter naast de schuur ligt de werkplaats van Hoebair, daar was het trouwens altijd de zoete inval en werd dagelijks het dorpsnieuws doorgesproken. (Foto: collectie Jean Jennen)

Door 't Ardennenoffensief van de Pruuse, kreege de Tommies op de 24e december bevel óm op de 25e saoves nao de Ardennen te vertrèkke. Ze waore dus nog in 't gelaeg óm op de 25e e grwat middigaete te verzörge. In de sjuur en ouch bíé ós bènne in de käöke, de kaamer en de gooj kaamer woore door de naobers taofele en steul gereit gezat. Bie de naobers woor 't zêlfde gedaon.

De soldaote woore dae daag door de offeseere bedeeent. Dat waor en is nog altiét de gewénde bie de Tommies. Laater höb ich gehwèrt dat de soldaote en óngeroffeseere haos allemaol póepzaat zeen gewoore. Mèr óm 'n óer of zeeve dae aovent waore alle Tommies ewêg en begoos weer 't gewoon laeve.

Pès begin Mei 1945. Dóe stopde óngeréns 'ne vrachwaagel van 't Engels laeger bie ós veur de sjuur. Dao stapde 2 Engelse soldaote óét. 't Klinkt óngeluifelijk, mèr die kaome de potlaepel en sjúumlaepel truk brénge.

Voorop de Bren-carrier met daarachter een groep Duitse krijgsgevangenen
(Foto: Wikimedia)

Omdat ze op dae 25e December haus euver kop vertrókke waore, houwe ze die per óngelök mitgenómme. Ze kaome zich ouch verrêkskezeere veur 't óngemaak en zatte e paar flêsj Gin, e saortemënt jónge klaore, op de taofel. Eine van die soldaote waor Chris, dae zwa gek mit Annemie waor. Die kreeg mich 'ne smaer sjokolaat, dao woorste neet goot van. Jaomergenóg is nao dae tíét gei kóntak mjè gewaes mit de Amerikaane en de Tommies.

Es lêste wil ich nog êffe 'ne veurval vermêlje van de "bevrijdingsfeesten" die gehouwe zeen in de zoomer van 1945. In alle geméindes woore tóéndertiét optochte, dansfjêste en wat al neet mjè georganezeert.

Zwa waor ouch voetballe tösje de versjeije buurte van Aelse Dao koos eederein aan mit doon. Van 6 jaor pës 70 of 80 jaor. Dat maakde niks óét. Es ze mèr spas houwe. Richtige voetbalkleijer houw haos géíne. Ze tónjelde zich mèr gêt aan. D'n eine houw steevele aan, d'n angere klómpe en weer 'ne angere waor bêrves.

Dat voetballe gebäörde ouch neet op 't voetbalvêljt. Op de Kaolwaeg woor gevoetbalt op e lènjt woo kaore of têrf houw gestange. Dus gewoon op de stóppele. Ich zeen nóé nog de kieper van de Kaolwaeg. Dat waor Pie van Thómmesse. Dae sting in de gool, die gemaak waor mit 2 päöl die ze in de grónjt houwe geduud. Pie sting dao mit 'n kaafmènjel te kiepe.

Effe óeteréinlëGGe wie zwa 'n kaafmènjel óét zaog. Wie de naam al zaet woor die gebrúúk óm kaaf in te doen. Kaaf waor 'n rês dat euverbleef nao 't daese van de têrf, kaore, gaes of haaver. Zwa 'n mènjel waor al vlot eine maeter 70 hwàg en eine maeter 50 in doorsneet. Dan mót geer ouch nog wéite dat Pie gêt aan z'n ouge houw en neet goot koos kíéke. Dan hoof ich uch neet mjè te vertèlle wie eederein zich ammezeerde. Sjeitsrêchter waor de Dikke Lambaer, e goot bekènt en gejèrt dörpsfiguur. Taenge waeme de Kaolwaeg voetbalde en waeme gewónne haet, wéit ich neet mjè.

Bevrijdingsoptocht in Elsloo op 12 augustus 1945 met groep "V van Victorie"
(Foto: Streekmuseum Elsloo)

Achtergrondinformatie:

Meer foto's van de bevrijdingsoptocht in Elsloo op websites Streekmuseum Elsloo en Historiehuis van de Maasvallei. Daar kunt u ook delen uit de oorlogscollectie van Harie Rouvroye bekijken.

DEIL 21

Ein van de grwatte verangeringe die zich höbbe veurgedaon in míéne tíet van laeve is waal de ómgang van de luuj óngerein. Ich mein dan vanaaf 1945 pès de daag van vandaag. Veer höbbe waal 'ne verrèkde grwatte ríékdóm in die paar jaore opgebóet. Ich aam dat in alle veurgaonde tíéje zwagèt nwats veurgekómme is. Mèr hëlgekómbêrves, waeme bèn ich. De óngerlinge verstènjthouwing van vandaag de daag is neet te vergeliéke mit de jaore 1940 pès 1955. Ze sjófde toendertíét dan waal 6 daag in de waek mèr tíét houwe ze waal es d'n ein of angere hulp nwèdig houw of in de ambras zaot. Dao sting bié haos eederein EIN gezèGde gans baove-aan: Eederéin mó't zien naoberdeens doon.

Laote veer óm te beginne de kénjer tösje 6 en 12 jaor van dóe vergeliéke mit die van vandaag. Die waore haos allezelaeve bóéte ès ze neet nao de sjwal waore. Of ze waore aan 't speele of ze waore éin of anger wirkske aan 't doon.

Ze móste waal nao bóéte want bènne waor niks te belaeve. Geine t.v. Hwagóét mesjiens 'ne krakende radio. Dóé leeps allein mèr de mam ónger de veut. En die houw waal gèt anges aan häöre kop. Geine stofzuiger, wèsjmesjien of anger lektrisse apparaate. Verdomme nog geine lektrisse waaterkaoker.

Wat deege die snaake dan waal. Dao gaon veer: knobbele, uuve, voetballe, doppe, poepverstaake, potloupe, de wénjtvoogel oplaote, vèsje, hénGke, klèppere, kaarte, bökske sprénge, zwómme of pwètje baaje in de Maas, de kenaal of de Wiert.

Dus mit anger weurt: ze waore hjèl dèks óngerein aan 't kuite. Dao mó't aevel waal gezag waere dat ze vreuger mjè plaats houwe óm gèt te doon of gèt óét te vraete. Waor 't slèch waer dan kraope die kénjer biéjein ónger 'ne sjop of in 'n sjuur.

Knikkeren (Foto met dank aan MijnStadMijnDorp Overijssel)

Zwa ljerde me van jóngs-afaan om mit angere óm te gaon. Dat leep ouch neet ummer op rölkes. Ze zaote zich ouch waal mit tóére in de haore. Mèr dao kénste ouch gèt van ljerre. Dat mót gezag waere.

Es jóng wéit ich neet zwa goot wat de maetjes deege. Ich dénk waal aan: prikke, tuike sprénge, hénGke, strikke, krosjeere. Ze deege ouch dëks mit de jónges mit.

Nao de aovent-koffe woore meistes gèt taofel-speelkes gedaon wie ganzeborde, puzzele, mens erger dich neet en mjè van die dénger.

Wat de kénjer op vandaag doon, hoof ich uch neet te verdutsje. Mèr mich dunk dat 'r waal e grwat versjil is. Es ze in dae tíet nao 'n hwaager sjwal ginge, kénste dat waal vergelieke mit vandaag. Dan waore ze besjêftig mit ljerre.

Haos vergaete. Kénjer van 4 en 5 jaor maogde nao de bewaarsjwal. Zwa mós ich van óét de Groenewald nao de bewaarsjwal in 't patrenaat. (laog taenge euver kaffee Auwt Aelse} Dao brach mich géine. Alles ging mit de laere tram. De grwaater kénjer óét de naobersjap lètde e bitje drop dat ich nao de sjwal leep. Dus op 4 daag in de waek 4 kjère de waeg van óngevjèr 1.5 kilomaeter. Euverblíeve waor neet debié. Dus tösje de middig móste waal héives loupe óm gaon te aete. En dan weer truk nao de sjwal. In dae tíet waore nog begiéene die de kénjer aan de gang heele. En wie geer wèt, ich höb dat ouch euverlaef.

In de bewaarsjwal höb ich in 1943 de grwaatste en sjwaanste rol gespeelt van míe gans laeve. Dao bën ich nóé nog grwètsj op. Ich höb dao aewel nwats euver gekalt. Dat höb ich allezelaeve veur mich gehouwe.

Op e gegaeve moomënt woor e saortemënt "auditie" gedaon veur Sneeuwwitje en de Zeven Dwerger. Dat mós e saort toneelstökske waere. Dus veer móste allemaol gêt veurspeele. Ich kreeg waal de lêstigste rol van allemaol. Ich mós op de búún speele mèt maogde géi woort zèGGe. Ich geluif dat ich 'ne doufstómme aubeleman mós óétbeelje. Lichelik höb ich dat goot gedaon want ich kreeg de rol. Gelökkig waore toendertíét gein "headhunters". Anges waar ich mesjiens hjèl gêt anges gewoore ês nóé.

Om te bewíeze dat ich dóé gespeelt höb, zal ich uch 'n fotoo laote zeen. Allein maak ich neet kénbaar welke aubeleman ich bèn. Mesjien kènt geer laater door 'n DNA -proof óétvoogele waeme ich bèn. Ouch kén ich nog verraoje waeme Sneeuwwitje waar. Dat waar e maetje van Reubsaet en dat woonde in de Peerlinkestraot taenge-euver 't hóés woo Paul d'n Daom haet gewoont. Wie ze zich van veure sjreef weit ich neet mjè. Zwa, dat bèn ich kwíét.

Kinderen kleuterschool die deelnamen aan toneelstukje Sneeuwwitje en de 7 dwergen in 1943, opgevoerd in het patronaat aan de Dorpstraat in Elsloo (Foto Jo Cobben)

Ouch woor vööl gelaeze door de kénjer. Van michzêlf wéit ich dat ich de beuk van Karl May euver Winnetou en Old Shatterhand allemaol gelaeze höb. En dat waore beuk mit waal 500 bladzie. Om mèt neet te kalle euver Arendsoog en beuk euver Cowboys en Indiaane. Ouch woore de beuk euver de óntdèkkingsreizigers vööl gelaeze. Veural euver de Noord- en Zuidpool. Ouch Marco Polo waar 'ne grwatte faveriet. Ich wéit ouch nog dat Marie Coenen 'n sjríefster waar, die toendertíét door de grwatte luuj vööl gevraag waar. Die woonde in Gäöl.

Bibliotheek (Foto met dank aan Librarians)

De bieb, dae allein op zóndigmörge aoep waor, waor ouch in 't patrenaat. Dae laog op de 2e stok en 't waor mèr e klein kaemerke. Dao woore dan de beuk van d'n eine nao d'n angere euvergegeave. 't Waor allezelaeve harstikke drök. Geer mótt uch dae bieb waal neet veurstèlle wie op vandaag de daag. De Pos, Meister Janssen, waor daegeene dae de beuk óétgoof. De óétwaal waor ouch neet sjríeveswaert. Dao waor 'ne katteloog in ómloup veur kénjerbeuk en éíne van de beuk veur de grwatte luuj. Vööl houwste dao neet aan.

Ongerling woor haos allezelaeve aafgekalt waeme díé book kreeg. Dus waor 't waal hènjjig óm mit angere de beuk te tóésje. Zwa wie geer zeet, waor in dae tíét 't saoves neet vööl te doon. Mèr zwavööl vrieje tíét wie op vandaag houwe ze ouch weer neet. Omdat ze vööl óére móste wirke, laoge ze op tíét in de lappekass.

Om 't versjil van de grwatte luuj van dóe mit nóé te vergelieke, gaon ich truk nao 'n begraafenis. Dat waor in míéne jónge tíét nog 'n grwatte belaeftenis. Dat gaef ich uch op e briefke. Haos eederein in 't dörp wis van eederein wie 'r deveur sting wat de gezónjtheit aanbelangde. Dat kaom ómdat de telefoon nóg wíét te zeuke waor. Alles woor mónjelings doorgegeave. Dus 'n begraafenis waor e gelaeg óm mit angere in kóntak te kómme. Dao waore genóg luuj bíé dieste misjiens al jaore neet mjè gezeen hous.

Pès rónjt 1950 woor nog vööl gebrúúk gemaak van 'ne líékbaejer. Dat waor eemes dae gevraag woor óm de femieje en vrunj op 't líékaete te nwèje. Mit 'n líés van de luuj die genwèjt móste waere, trók 'r op z'ne fits door de dörpe. Gemeinlik woor de líékbaejer bíé zíen aanzèGGing 'n traktaasje aangebaaje; méistes e dröpke of 'ne franse. Dus geer kénnt uch waal veur de géís haole wat e zwaor wirkske dae man deeg. Dao mótt aewel waal gezag waere dat toendertíét ouch al mit advertenties in de gezèt en mit dwatsbreeve de luuj op de hwègde woore gebrach.

Intösje laog de dwaije 3 of 4 daag bíe hun baovenaert en woor door de naobers en vrunj bíe häöm/häör gewaak. Dat waake leep 't s'nachs waal 'ns óét de klauwe. Dat verstéit zich. Behauve koffe, waater en anger gedrénks woor ouch waal gêt sterkers gesjöt. Ouch woor zich neet allezaelaeve gebaejt of 'ne rwazzekrans gevaemp. E pötje kaarte óm de tíet óm te kriege, woor ouch gedaon. En 'ne houp geouwhoor óm de tíet óm te kriege.

Jo Cobben met zus Annemie in 1943

Op de daag van de óétvaart woor de dwaaje op e saortemènt kêrke, mit 4 raajer, gelag en nao de kirk gevaare. Dat kêrke waor ómgevjèr 2.50 mtr. laank, 1.50 mtr. bréit en 1 mtr. hwag. Aan alle kènjtje van dat kêrke hinge zwarte deuk mit Letíense Spräöke die op de dwat betrékking houwe. Dat kêrke sting in e stêlke in de wei naeve 't out gemeindehöes van Aelse in de Raodhóesstraot. Méistes duude de naobers of gevrunj 't kêrke. Achter dat kêrke leep dan de femieje en gêt bekénde of genwèjde. Me mós waal verzichtig mit dat kêrke ómgaon ómdat de waeg nog neet getart waore. Dus óm de kóele haer loupe en zwa. Me koos 't toch neet maake dat de kis devan aaf veel.

Es ze bíe de kirk kaome, woor de kis op 'ne börg gelag en zwa de kirk ingedraage. Bie de méiste Mësse zaote waal 150 pès 200 man in de kirk. Bíe 'ne hjèl bekénde 'ne smaer mjè. Dan stinge vâöl luuj bóete de kirk. Nao de Deens woor de kis nao de kirkef, dae bíe de kirk laog, gedraage. De draegers leete dao de kis in 't graaf zakke. De femiéje en de genwèjde trókke dan nao de zaal woo 't líékaete waor.

Geméinlik zaote dao dan ómtrènjt 100 pès 150 man. Mit tóére ouch waal mjè. Geer ként 't geluive of neet, mèr nao e goot úúrke gebäörde gêt wat nóé neet mjè veurkump. Nao de vlaai, wëkskes, brwètjes en koffe, kaom 't beer en de dröpkjes op de taofel. De luuj begooste rónjt te trampele en te ouwhoore mit vrunj, wie femieje, ouw bekénde en zwa wier. Dao waore mit tóére luuj bíe die ze al jaore neet mjè gezeen houwe. Mit anger weurt: ze waore begoos mit 't vël van de dwaije te verzóépe. Eederein houw waal genóg te vertèlle. En wie langer 't dóerde, wie mjè laeve in de tënt kaom.

Jo Cobben met grootmoeder An Cobben-Gelissen (An óét de héí) en neefje George Willems uit België in 1948.

Gêt laater in de middig zagte versjeije grupkes de goojedaag aan de femieje van de dwaije en trókke nao anger hëlgehúúskes. Sêlje zag d'n ein of angere dat 'r géíne tíét houw. Haos eederein bleef plêkke. Wie geer al wèt: frietebóete bestinge nog neet. Zwa trókke taenge de aovent de luuj van bóete Aelse mit de Aelsenaere mit óm zich dao 't ein en anger nao bénne te hóuwe. Want nao zwa 'ne middig mit gepallaaver en genóg te drénke, houwe ze waal hóngers pès ónger hun êrm. Mèr de luuj van bóete Aelse móste waal nog heives. Of te voot of mit de fits. De lëste bösse, ês ze al voore, vertrókke zwa taenge 'n óer of 8.

Nóé mot geer neet méine dat de Aelsenaere bíe hun bleeve. Vergaet dat mèr. Méistes woor 't waal 'ne laate!

Effe gêt tösje door. Wie ich 16 jaor waor, is Deur van Thómmesse, dae e klein boerderíeke houw op de Kaolwaeg, gestórve. Geer wèt waal, dae veur de Mêm versjeije wirkskes deeg. Deur waor jónkgezèl. Daoróm maogde de draegers ouch neet getrouwt zeen. Dus ich mós mit 3 anger jónkgezèlle 't kêrke nao de kirk vaare en Deur de kirk indraage op de börg. Nao de Mës drooge veer Deur nao 't graaf en móste daonao ouch nog 't graaf toegwaije. In de drêk laoge versjeije knäök van vreuger graaver. Wie veer daomit klaor waore, kreege veer van d'n ein of angere hjèr eeder 25 gölje. Ich houw op de HBS 'ne daag verlof mótte vraoge óm Deur te begraave.

Jo Cobben

Op dae daag bèn ich neet neuchtere bíe ós gekómme. Dat maog geer waal van mich geluive. Nao 't liekaete höbbe veer 'm goot gezwaamp. Ich wéít neet mjè wat m'n ouwers daovan gezag höbbe. Mèr 'n belaeftenis waor 't waal veur mich.

Achtergrondinformatie:

Video “Spelende schooljeugd 1940” > <https://youtu.be/uMryAdR2gml>

DEIL 22

Ich mótt beginne mit 'n verklaoring aaf te læGGE euver dit stökske. Ich kén neet veur de waoréit instaoen ómdat ich te katsj waor wié dit zich aafspeelde. Alles wat ich sjríef, höb ich van hwèrre zèGGe. Neet alles. Dat zult geer waal mirke. Van d'n angere kènjt höb ich haos alles van míéne paeter en paat gehwèrt. De paat haet mich laater, wíe ich gèt grwaater waor, e hjèl sjwan ríemde geljèrt:

Bës allezelaeve hjèrlik, troe en braaf

Pës aan die dónkel graaf

Dan höbste niks, dan kriegste niks,

Dan numme ze dich ouch niks aaf.

Noé ich m'ne rök vrie höb, kén ich beginne mit m'ne duip in de Kirk van d'n Hèlge Guske op Déénsdig 23 Augustus 1938, rónjt hauf drie smiddes. Mien mam mós, wíe toendertíét de gewènde waor, 9 daag in bèt blíeve. En eedere pasgebaorene mós bènne 4 daag geduip waere. Dat waor veursjrif van de Kirk. Dus op nao de kirk!!

Maasberg anno 1920. Foto Streekmuseum Elsloo.

Taenge 2 óere dae daag bën ich door míene paat op e sjwan zuuver kösse in e saortemënt kénjerwaagel gelag en vanóét de Groenewald nao de kirk geduut. Dat leep ouch neet ummer op rölkes. Dat vertël ich uch. Dae waagel rókstókde euver die óngetarde wáeg. Gelökkig dat ich nog op 'n extraa kösse laog anges houw ich mie ganse laeve las gekreege van míene rök. Bóéte de paat leepe ouch m'ne paeter, m'ne pap en tant Miena {de zöster van de pap} mit häöre minsj nónk Lewie mit. Wat nónk Lewíe hiemit te maake haet gat, wéít ich pës op vandaag nog neet.

Alle 5 houwe ze hun zóndese montoering en kleijer aan. Zwa wíét ès ich wéít, waor 't goot waer. In eeder geval höb ich géin naate veut of naate kop gekreege. Mesjien waal 'n naat vötje, mèr dat wéít ich neet mjè.

Wie veer in 't dörp kaome, hwèrde ich nónk Lewie mit eine kalle. Hae reep ouch nog pës euver 'n hauf uurke of zwa. Laater haet de paeter mich vertèlt dat 'r 'n uigske haet gepitsj nao nónk Lewie en smónkelentaere wier is getrampelt. Nónk Lewie houw êffe mit Chris van d'n Dobbele gekalt, dae 'ne kaffee houw in 't dörp. En míene pap houw jus gedaon of 'r douf waor.

Wie veer bíe de kirk kaome, luchde de paat mich óét de waagel. Ich zaog 'ne man staon dae e saortemënt zwart lank kléid aanhouw, toegeknuip mit waal 50 knuipkes. Dao euver houw 'r e gekrosjeerd saort wit humme aan dat pës euver z'n kneeje veel. Laater höb ich gehwèrt dat 't de toog en superpluu waor. Dae man, de keplaon, waor dao óm mich te duipe. Ich wis gaaróét neet wat dat waor. Mèr goot.

De 5 grwatte luuj en ich op d'n érm van de paat, móste doorloupe nao de Sakkerstíe. Dao woor ich ingesjreeve in e grwat book. Ouch de naame van de paeter en de paat woore sjwan opgesjreeve. De anger 3, die niks te draage en niks te doon houwe, kreege 'n kaers in hun hènj geduut. Ze hoofde die neet te berappe. Duuj zwa medéin mèr gêt in de offerstok, zag keplaon.

Dóe leepe ze mit mich nao de duipfónjt woo ze ómhaer ginge staon. Keplaon begoos gêt in 't Letién te praevele en zag taenge de paat en de paeter dat ze 'n grwatte plich kreege. Ze kreege de plich óm mich bíe te staon in gooj en slêchte tíéje. Ich méin dat míene paeter z'n sjouwers optrók. Mèr nao haos 83 jaor wéít ich dat neet mjè zeeker. Ich höb aevel míe gans laeve goot mit 'm kénne opsjeete. Zwa lang ès 'r gelaef haet, duude hae mit tóere gêt in m'n hènj. Wie mit de kirmes, vastelaevent en m'ne naamesdaag. Aan míene verjaordaag haet 'r zich nwats opgehewe.

Ich kreeg op e gegaeve ougeblik gêt zout op m'n luppe gesmaert. Dat ich mèr hjèl geljèrt zou waere, zag keplaon daobíe.....Mit m'n tungske lêkde ich 't op, zwa lekker vónj ich dat. Ich kreeg aevel neet mjè. Keplaon ging wier mit praevele in 't Letién en maakde 'ne vinger naat mit gêt spíe van häömzêllef. Mit dae spíe raakde hae míen hwèrkes en naeske aan. Dat waor taenge de dúúvel, zag 'r. Dóe pakde hae e sjeutelke mit waater en sjódde dat euver míene kop.

Entjelings waor ich geduip. Koos ich gelökkig weer gaon slaope. Ich waor kepot. 't Sjíent dat de paat ouch nog e sjableer mit de medaaje van Guske veur mich haet gekreege. Ze haet d'n angere daag bíe de sjoester 'ne laere ríestartel gególje.

Interieur St. Augustinuskerk anno 1954, in 1938 zag het identiek uit

Daomit koos ich dat sjableer óm míene haus draage. De brannende kaerse höbbe ze nao de Mariakapel gebrach en zich dao mit keplaon nog e stök of 5 weesgegrootjes gebaejt.

Nao e gooi hauf uurke sjrik ich wakker van gêt gerêmtêmp. Kénste verdomme nog neet op díé gemaak 'n uigske toekniépe. Ich liG nog altiét op 't kösse. Ich waer aevel neet mjè gepungelt, mèr liG op e täöfelke of zwa. Ích zeen baove mich 'ne bróénechtige plefóng. Lichelik van de rouk. Verdomme, bëste jus hieje op deeze aert, wille ze dich al léngs laote liGGe. Mèr neet mit mich. Dat gaef ich uch op e breekfke. Ich sjangeneer mich zwa dat ich van kaojichhéit begin te bäöke, zëG mèr te brulle.

Tant Miéna pak mich van 't kösse en begint gêt mit mich te sjokkele. Ich zeen de paeter, de paat, de pap en nónk Lewie aan e täöfelke zitte. Ze kíeke verdomme gaaróét neet mjè nao mich óm. Dan zeen ich 'ne minsj 3 grwatte glaazer mit gêt gaels d'r in en 2 klein glaeskes mit gêt anges gaels d'r in, op 't täöfelke zëtte. Wat is dat veur e gedoons. Ich zèt nog 'n grwaater kael op. En ich kriég ouch nog hónger. Woo is verdomme de mam. Tant Miena wèt neet mjè wat ze mit mich aan mótt. Kóm, gaef mich 'm mèr êffe, zaet de paat. Ich krieg 'm waal stil. Dat zulle veer waal éns zeen, dénk ich bíe mich zêllef en brul nog hêlder.

En hêlgekómbêves, wat krieg ich nóé aan m'n luppe? Dat liek hjèlemaol neet op de tit van de mam. Door dat brulle, dóért 't êffe veur ich weer gêt op aosem kóm. Dan begin ich op dat dénk te zóéke. En lekker is dat! Ich kan dat neet besjriéve. Zuuste zaet de paat, nóé is 'r stil. Effe laater zaet ze taenge de Dobbele, sjöt nog éine in. Dat kaelke is veurluipig stil. En of ich stil waar. Veur de jèste kjèr in mié kort laeve, krieg ich gêt euver m'n tóng wat verdommes lekker is.

Wie zich laater óétwees, waar 't de bekénde Aels óét Baek op e sókkerklötje. Wie ich ouwer waar, höb ich dat klötje ewêggelaote. Trouwes, wíe geer allemaol waal wèt, deege de luuj van Aelse dat fufke mit dae Aels waal dèkser. Mèr goot en waal, ich bèn daonao weer in slaop gesuGGelt.

Effe gêt tösjedor. Wíe ich e jaor of 20 laater taenge m'ne paat zag dat zíe 't sjout waar dat ich Aels drónk, keek ze mich aan of ze 't in Kölle hwèrde hómmele. Verdomme Jo, wie kumpste dao nóé bíe. Wíe ich häör vertélde van d'n duip, veel häöre mönjt zwa wíét aoep dat 'n slaagkar mit huij nao bènne koos vaare. Dat kan neet, ging ze wíer. Dóé waors verdomme 3 daag out en nóé géiste mich vertélle datste dat nog wèts. Bénj dat mèr eemes anges op. Mèr neet mich. Wie ich aevel vol heel dat zie dat sjout waar, woor ze zwa guftig wie 'ne kníén. Op e gegaeve ougenblik höb ich mèr gezag dat 't in de femieje zaot. Veer höbbe dóe de peetsj gepwènt. En 't ènj van 't speelke waar, dat ze de veerkènjtigge flêsj oét de kelder haalde. Veer höbbe doe saame éine {?} op de lamp gesjöt.

Wie ich laater wakker woor, laog ich weer op 't kösse. Nóé op 'ne stoel, naeve de paat. Ich heel mich gans stil en begoos alle luuj te bekíeke die óm mich haer zaote. Dao waore nóé ouch e paar vraem luuj bènne die ich nog nwats gezeen houw. De pap, de paeter en nónk Lewíe drónke, zwa te zeen, mit smaak aan hun grwatte glaazer. De paat en tant Miéna supde aan hun glaeskes.

Wie ich zwa op mié gemaak 't ein en anger aan 't bekíeke waar, geit de deur aoep en kump 'ne hjèr mit 'ne grwatte gríeze snuits bènne. Doog de plank mèr neet in 't gaat, reup éine van achtere. 't Is wêrm zat híe bènne. De grieze snuits kik êffe óm zich haer en kump nao 't täöfelke woo m'ne pap zit. Zwa Sjef, zaet 'r, is dat díene jèste, wíezentaere nao mich. Jao Sjang, dat ging van allein, zaet m'ne pap. Dat hoofste mich neet te vertélle, ènjtwoort Sjang. Ich höb 'r óngertösje e stök of nãöge. Dat vènj ich nóé waal genóg.

M'ne pap wénkt op Chris en reupt dat 'r Sjang éine van häöm mótt insjódde. Sjang drèjt zich óm en löp nao e täöfelke woo 'ne angere minsj zit. Ich geluif dat Jo wakker is, hwèrde ich tant Miena taenge de paat zèGGe. Ich zeen 't gezich van de paat baove mich. Ich geluif datste gelíék höbs, hwèr ich de paat zèGGe. Eigelijk mótt ich 'm 'ne zuuvere dook ómdoon. Mèr zwa lang ès 'r röstig is, laot ich 'm liGGe. Dóe waar 't gezich van de paat weer ewêg.

Voor café Dobbelstein aan de Dorpstraat. Foto Streekmuseum Elsloo.

Ich begin de luuj éin veur éin te beloere, zónger datse dat in de smíeze kriege. Zwa zeen ich 'ne man dae nog minder haore op z'ne kop haet wie ich. Hae zit gans alléin aan e täöfelke en rouk 'n segaar. Es 'r e pufke aan die segaar deit, zeen ich dat 'r gêt riejert. Op z'ne rechter óngererm haet 'r e grwat líéntéike. Mit z'n léngs hènjt lucht 'r mit tóére e klein dröpkjesglaeske op en supt hjèl êffe aan z'n drènkske. Wier deit 'r niks en zit mèr veur zich óét te kíéke.

Bóéte hwèr ich 'n slaagkar aan kómme rammele euver de kénjerköpkes. De bêlkes van d'n haam van 't paert maake e sjwan gelóét. Dan sjéit 't gerammel óét. Waal de bêlkes zeen nog mit tóére te hwèrre. Effe laater reup eemes aan de deur of 'r nog wénjtjer-aerpel mót brénge in Oktwabber. D'n éin of angere reup dat 'r 300 kieloo kan bezörge. Dan begint 't gerammel van de kar weer. Langsem sturf 't gelóét ewêg. Ouch hwèr ich kénjer bóéte speele. De sjwal zal waal óét zeen. Ich geluif dat ouch nog 'ne sjièrreslíéper langsgekómme is. Euvèral waor geróésj.

Ongerëns vilt 'ne sjeem euver míé gezich en kíék ich in de ouge van ein of angere snaak. Veer bliéve ós aanstaare of veer ós al jaore kénne. Ich hwèr de paat aan 'm vraoge of 'r nog e breurke wilt hóbbe. Hae geuf aevel géin ènjtwoort en blief mich aankíéke. Dat is 'ne braave, géit de paat wíer. Veer hóbbe 'm al óére neet gehwèrt. Mèr medéin mótte veer héives gaon. Hae zal óngertösje waal hóngèr hóbbe. Nog ummer blief dae jóng mich aankíéke. Dan reurt zich vanaaf de toog eine dae op Harie reup. De snaak sjrik en zíé gezich is ewêg. Achteraaf, vääöl, hjèl vääöl jaore laater, blíék dat dae snaak Harie van de Dobbele waor.

De latere veurzitter van 't mezejem. Ich weit aevel neet of dat nog bewaoreit kan waere. Harie is al 'ne tíet geleeje vertrókke. Dus dae kan niks mjè d'r euver zëGGe. Zwa zeet geer mèr wíe raar 't ein en anger ként loupe.

Nóé dae jóng ewêg is, begin ich óngeréns hónger te veule. Dao zit niks anges op, óm mêr weer gaon te bääke. Anges reure de grwatte luuj zich toch neet. Ich zal 'm mèr êffe 'ne drwègge dook ómdoon, hwèr ich tant Míéna zëGGe. Goot, zaet de paat. Ich zal zörge dat de angere de pin d'r in hóuwe. 't Is laat genóg. Tant Miena pak mich van 't kösse en löp nao de kääke. Dao zit 'n anger tant die aan tant Miena vraog wie 't mit Lewis (míen mam) is. Geer wèt, zaet tant Miena, dat 't bíe de jèste nwats zwa goot géít. Mèr 't is 'n hêl en vanmörge leep ze al door de bóét. Ik gelúif waal dat ze teväöl mëlck haet. In de straot is 'n vrouw die te min mëlck haet. Veer mótte mèr éns zeen of Lewis gêt aan die ként gaeve.

Dorpstraat in Elsloo. Café Dobbelslag lag aan de linkerkant, het pand tussen de man op fiets en het huis met boogpoort. Foto Streekmuseum Elsloo.

Nóé ich 'ne zuuvere dook ómhöb, veul ich mich ouch e stök baeter. Wie tant Miena weer mit mich in de kaffee kump, stéít óós kómpenie op en löp nao bóéte. Ich waer in de waagel gelag. En aan 't rókstókke van dae waagel veul ich dat veer óngerwaeg zeen nao ós. Hëlgekómbêrves, wat waor ich blíe wie ich weer lekker wêrm in de êrm van de mam laog. En ich verrékde ech van d'n hónger. Dat gaef ich uch op e breekke. Wie ich dao zwa laog te zóéke aan de tit van m'n mam, vertélde de paat óngertösje wie 't duipe gegange waor en leet ouch de medaaje van Guske zeen. Väöl höb ich aevel neet mjè mitgekreege. Ich höb wíe 'ne öske geslaope, die nach.

DEIL 23

De lèste tiét is mich, allezelaeve mjè, de aevevööl aan m'n príe. En ich wil uch óéteréinlèGGe wooróm.

Väöl jónger, mèr ouch ouwer luuj, snappe neet wíeväöl versjil 't maak wíenjè datste gebaore bès. Ich méin híemit de grwatte differêns tösje e goot laeve höbbe of in êrmoot laeve. Ich zal trachte die éivêljiche luuj mit vinger en dóem d'r op te lèGGe wíe 't in de jaore 1940-1950 waar.

Laot ich mèr beginne uch éin van de grwaatste versjille óéteréin te lèGGe die ich ês kénjt van e jaor of 6,7 mitgemaak höb. Toendertíét houwe ze munjtje van 1/2 cent, 1 cent, 21/2 cent ('ne lósj), 5 cent (e knêpke), dubbeltjes en zwa wíer. Van mjè ês e knêpke, kooste ês snaak allein mèr van druime. Mèr goot en waal.

Es ich 1 (EINE) cent gekreege houw, omdat ich gêt veur de mam of de mêm gedaon houw, begoos al de mezeerie. Woo mós ich hêr gaon. Nao tant Nel van de Pesj op de Staasjewaeg of nao tant Bet (Martens) op de Kaolwaeg. En wooróm zult geer uch aafvraage.

Traditionele kruidenierswinkel. (Foto: Nationaal Archief / J.D. Noske)

Tant Nel van de Pesj houw 4 glaazere pöt mit babbelaere op de twanbank staon en tant Bet mèr 3 pöt. Dao kaom nog 'ns bíe dat ze ouch angere slók houwe. De éin tant houw kristekook wooste sjúimke mit koos trêkke, de anger tant houw spêskes.

Bie de éin tant kooste óét éine pot 3 babbelaere pakke, óét 'ne angere pot mèr 1 of 2 babbelaere. Ich houp dat geer uch veur de géis ként haole wie e kénjt in dae tíét in d'n ambras koos zitte veur e paar babbelaere. Allewíel loupe ze de Super bénne en kénne zich gélje wat ze wille.

Een moderne Spar-winkel. (Foto: Regionaal Archief Nijmegen / J.F.M. Trum)

Goot en waal, ich gaon wíer. Wie hóesde ze in dae tíét. De hóézer houwe géin "spouwmoér". De móntangs en vinsterkeziéne waore van, méistes, vuurehout. Dat hout trók zich allezelaeve. In de zoomer waor dat neet zwa êrg. Mèr in de wénjtjer trók 't dat 't verrèkde. Dao kóm ich laater nog op truk.

De kraom woor in de wénjtjer verwêrmt mit 'n fernúús of 'ne kwizzenjaer. Die sting dan in de káoke. Mèr ouch in de zoomer waor die kachel aan. Me mós, vanzêlfspraekent, de middig maake, waater kaoke veur kofe of tjè, de wêsj kaoke, héit waater veur te baaje op zaoterdig en zwa wíer.

Zwa sjódde me 't smörges 'ne veese pot kofe op dae dan de ganse daag op de heite kachel sting. Dus bezeug of gezinsleeje zuijelde zwa lang óét dae pot pès 'r laeg waor. Nuuje woor zêlje gemaak. Dat waor vâöl te kosspeelig. Of 't bóete tjièn of daartig graode waor. Dat maakde géine míeter óét. De kachel waor euverdaag allezelaeve aan. De luuj leete de kachel 't saoves óétgaon. Dat wilt waal zèGGe dat me eedere mörge die kachel mós zuuver maake. Daobie woor 't stooveniézer gebrúúk. Bíe dat zuuver maake, stóbde 't dat 't verrèkde. Dat verstéit zich. De êsj of d'n aomer woor in de moostem op 't paat óétgestruijt. De kachel woor aangemaak mit 'n hamvel strwè of pepier. Dao-euver lagte ze gêt klein gehóuwe stökskes hout. Om die stökskes hout te hóuwe gebrúúkte ze e bielke of e waope. 't Hout waor méistes van gesnoeide fruitbúim.

Mit 'ne zwaegel woor dan 't vuur d'r in gestaoke. En dan mèt houpe dat de kachel goot trók. 't Kaom réigelmjèssig veur dat de sjouw neet goot trók en de ganse bóét dan vol mit rouk kaom te staon. Dan ginge de deur en de vinstere aope pès de rouk ewèg waor en de sjouw weer trók.

Effe gèt tösjedor. Ich wéít nog hjèl goot dat veer in de jaore 1944-1949 mit e man of 6-7 vanóét de Groenewald eedere daag nao de Mès van hauf ach in de ouw Kirk móste gaon. Ongerwaeg haolde veer dan op de Kaolwaeg nog 2 of 3 kénjer op die mit ós mit nao de Kirk móste gaon. En 't kaom gereigelt veur dat bie dat hóésgezin de vinstere en de deur van de kääke aope sting. Es veer dan korter bíe kaome, kooste veer ruike wat loos waor. Aan de rääk wiste dan dat de kachel neet goot trók of dat ze bräödjies aan 't braoje waore. Zwa zeet geer dat bóéte de rouk van de kachel ouch 't spek genóg zwaamde.

Foto: Nationaal Archief / Van Duinen / Anefo

De kachel woor gestaok mit kaole, sjlaamp, hout en anger branjtbaar suich. De kóelpitte houwe al eijerkaole en sjlaamp van de kóel woo ze wirkde. De beamte van de kóel kreege toendertíét al antrecit-kaole. De angere luuj móste zich behelpe mit vunkelhout en anger zaakes die brande. Kaole gëlje kooste ze neet. Ze houwe zwa wie zwa neet vööl op hunne mieter. Ermoot waor bíe de méiste Aelsenaere troef.

Pès óngevjàr 1950 woor de "gooj" kaamer bie de meiste Aelsenaere neet verwêmt. Die woor toch haos neet gebrúúk. Allein mit de kirmes of grwatte fjèste ging de deur van die kaamer aope. 't Laeve speelde zich aaf in de kääke. Vanaaf óngevjàr 1950 kaome kaole- of petrolshaarde in de mwadde. Dóe begooste ze ouch in de "gooij" kaamer te staoke en begoos 't laeve zich ouch dao aaf te speele.

Trouwes, in de zoomer hóesde me, ês 't êffe ging, 't saoves bóéte. Me kreeg de tíet óm door te plênke mit de naobers, in de moestem te klwatte, de gezèt of e book te laeze, klein wirkskes doon en zwa wier. Hjèl dèks zaote waal 'ne smaer luuj óét de naobersjap bíéjéin pès 'n óer of 9, 10 óm euver allerlei zaakes te kalle. En te snootere en te zéivere. En géin krat beer of zwa debié. Waor te kosspeelig. Kooste ze zich neet léiste.

In de wénjtjer zaot 't gezin bíéjéin óm de rwat gleujende kachel. Este pech houws, en dóé zaots kort bíé de bóétedeur dan verrèkdeste aan de veurkènjt van de wêrmde, mèr aan de achterkènjt van de kou die door de deur nao bènne kaom. Dao trók 't méistes wíe 'n bjès. Me kreeg op versjeije meneere de tíet óm. De vrouwluu waore aan 't krosjeere, strikke, zúule, njèje, haose stoppe en anger klein wirkskes die in 'n hóesgezin veurkómme. Angere waore aan 't kaarte, puzzele, "mens erger dich neet" speele en anger braetspeelkes. En neet te vergaete. Bóéte de rouk van de kachel woor ouch semmelik vâöl door de ouwere gerouk. Dus bènne waor 't waal blauw bíé de méiste femiejes.

Een typische 50-er jaren woonkamer, maar deze heeft wel al centrale verwarming.
(Foto: Regionaal Archief Nijmegen)

Bíé ós in de femieje woor hjèl vâöl gelaeze. Ich sting eedere Zóndigmörge in de biep in 't patronaat óm beuk te ljène. De Pos (meister Janssen) gaof die óét. De mam laos toendertíét o.a. alle beuk van Marie Coenen óét Gäöl of Bunj. Dat wéít ich neet mjè. Míene pap laos allezelaeve cowboy-beuk. Ich laos alle beuk die Karl Mai houw gesjreeve. Of euver Tecumseh, 'ne Indiaan. Of euver óndèkkingsreizigers en zwa wíer.

Dao waore aevel al Aelsenaere die zich, veural nao d'n oorlog, 'ne radio kooste permeteere. Die lóésterde dan o.a. nao de "bonte Dinsdagavondtrein" van de AVRO. Ouch houwste eedere aovent óm houf zeeve e programma euver ós soldaote in Indië.

Daobíe kaome "groete" van die jónges persoonlik op de radio. Dat waor zwa tösje 1946 en 1949. Dao waore vööl jónges óét Aelse es vriewilliger, laater es deensplichtig, haer gegange. Es eine van die soldaote truk kaom óét Indië dan woor 'r allezelaeve ingehaolt door de famfaar en waor z'n ouwershóes geseert.

De radio was nadrukkelijk aanwezig. (Foto: Nationaal Archief / Willem van de Poll)

Gereigelt woor ouch nao "hoorspelen" gelóéstert. Zwa zit bie mich nog Paul Vlaanderen in míén onthout. Op dae aovent maogde ich gêt langer opblíeve. Ich méín dat 't "hoorspel" óm hauf ach of zwa begoos. 't Waor zwa spannend dat veer haos in de radio kraope. Ongeluifelik ês ich dao nóé aan trukdénk.

En dan maog ich Jan Cottaar neet vergaete. Dat waor 'ne verslaaggaeve dae op de radio verslaag deeg euver de Tour de France. Veural ês Sefke Janssen in de Tour fitsde, woor door vööl Aelsenaere nao de radio gelóéstert. Dat waor nog de tíet dat ze de kénjer wíes kooste maake dat 't kaelke in de radio zaot.

Achtergrondinformatie:

Video "De jaren 50" > <https://youtu.be/3RZGgFZpixA>

Video "Huishouden in de jaren 50" > <https://youtu.be/0nll0-eh75g>

Video "Tour de France 1949" > <https://youtu.be/7-EhrQX5RHg>

DEIL 24

Effe gêt veuraaf. Geer mót wéite dat op 1-1-1950 in de geméinde Aelse 3472 luuj woonde. Dao mótte ca. 700 luuj óét Maes van aafgetrókke waere. Dus in Katsep, Terhaage en Aelse woonde dóe ca. 2500 luuj.

Ich gaon nóé trachte te besjriéve wíe me in de jaore 1946-1950 de Zóndig ómkreeg. Ich slaon 1945 euver ómdat in dat jaor de luuj zich bíjéín móste raape van de jèlénj van d'n aorlog. Ze móste zich weer gewénne aan e gewoon laeve zónger állerhènj verbooje van de Pruuse. Ouch de méiste vereiniginge móste weer gans euvernuuts beginne. Ze waore óf door de Pruuse verbooje óf houwe zich neet aangeslaote bíe de "kultuurkamer". Ouch maogde me weer urges haer gaon zónger vergunningen. Zwa gemaekelik waor dat aevel neet. Dao waore haos géin bösse en ouch de treine voore zwa goot ês neet. Dus alles mós mit de fits (mit hêl bènj) of mit de laere tram gebäöre.

Processie in de Raadhuisstraat te Elsloo.

Geer mót waal nog wéite dat de vrieje Zaoterdig pas rónjt 1960 gekómme is. Daoveur woor "gewoon" minstes 48 óere de waek gepoejak. Mjè óere sjofte waor ouch géin óétzunjering. Dus 6 daag de waek.

Truk nao de Zóndigmörge. Allewiel kénste pès 'n óer of tjièn e kenón aafsjeete en dan raakste in 't dörp haos nog géíne. Zeen vööl te meug of wéite toch neet wat ze mótte aanvange mit hunne laege tíét.

Dat waor dóe gans anges. Om hauf zeeve smörges waor de vreugmës woo al 'ne ganse smaer Aelsenaere haer ginge. Waeme kaom al zwa vreug óét z'n nës óm nao de kirk te gaon? De grwaatste gróp waore de boere die hun vjè en bjèste móste verzörge.

En ouch de dóévemêlkers waore mit tóere al zwa vreug op. Dat laog aan de vlöch van de dóéve. De jèste vlöchte begooste in 't vreugjaor. Dat waore dan nog de korte van 100 pès 250 km. Dan wiste de dóévemêlkers wíe laat de dóéve truk waore.

Laater op 't jaor woore de vlöchte langer en waor de tíét dat de dóéve op de slaag veele neet goot te beraekene. Dao mó't aevel ouch nog gezag waere dat haos geine 'ne teeleefoon houwe. De méiste berichte ginge door 't dörp volges wat de luu van zékweurt houwe. En die waore ouch neet allezelaeve waor. Es de dóéve door slêch waer laater gelos woore ês van te veure aafgespraake waor, zaote de mëlkers veur de hónjt z'n klwatte op of ónger hunne spíeker te wachte. Mèr ze bleeve paol houwe.

Foto: Nationaal Archief / Wim van Rossem / Anefo

Daobie mó't geer ouch nog bedénke dat in dae tíét hjèl vâöl luuj dóéve houwe. Dao waore tóendertíét taenge de 130 richtige dóévemëlkers in Aelse. Dus in eeder straot woonde nogal gêt leefhöbbers. Zwa wíe gemeinlik woor ónger die leefhöbbers genóg gezeivert en gesnootert, Dus ouch al ónger de vreugmës. De méiste stinge toch bóéte of in de aere van de klrk. Pestwar of keplaon leet ze mèr gewaere. Dao waor toch niks aan te doen. Gemeinlik woor door de luuj die bóéte stinge ouch nog waal e segrètje gerouk. Waore ze nao de kemuune gewaes dan heeve de méiste aaf en bleeve neet wachte op de Zaenge op 't ènj van de Mës. Lichelik houwe ze die ouch neet nwèdig.

Mèr goot en waal. Wat deege die dóévemëlkers nóé op de Zóndigmörge nog mjè. Woor 't tíét dat de dóéve op de slaag zouwe valle dan zatte ze zich op 'ne aafgedankde stool in de moestem op 'n plaats woo ze de spíeker goot in de gaate kooste houwe. Es 'n dóef op de slaag veel dan mós ze waal nog nao bènne gaon. De mëlker mós e saortemënt rubbere réngske van 't pwêtte van de dóef haole óm de tíét van aankóms te klokke. Eedere mëlker houw z'n eige meneer óm de dóef nao bènne te lokke. 't Verstéit zich dat zíen meneer de bête waor.

D'n éíne mëlker sjöddelde mit e laeg blikke Buisman, woo nóé kääringe têrf of kaore inzaote. D'n angere houw 'n anger blikke, dat dunner of dikker waor, woodoor 't gelóét anges waor.

D'n angere mëlker flötde op de dóéve óm ze nao bënne te kriége. Weer 'ne angere gebruikde z'n stöm óm ze te lokke. Dae reep dan gezadde weurt. Die mëlkers zwoore bíe stéin en béin dat de dóéve die weurt verstinge. Woonde tsjwè of nog mjè mëlkers naevenéin dan woor de tíet ouch nog verbrach mit móele euver hun bête píepers en jäärige. Of euver dae goojde häöre of zíje. Of euver dae vaale of dae sjwanne sjêk. Of euver dae häöre mit z'n sjwan slaeg. Leepste rónjt de tíet dat de dóéve móste valle door 't dörp, dan hwèrde me dus éin van dees "lokgelóéde". En géíne Aelsenaer haolde 't in z'ne kop óm dao-euver te klaage. Móste allewíel veur kómme.

Foto: Nationaal Archief / Van Oorschot / Anefo

Om dit sjapieter aaf te maake, kóm ich nóé op de klok, die me nwèdig hóuw óm de tíet van aankóms vas te lëGGe. Zwa vlak nao d'n aorlog koos zich haos géíne permeteere zwa 'n klok aan te sjaffe. Dus de vereniging, ich mein in Aelse de Eendracht, gaof aan gêt leeje 'n klok. Zwa 'n klok woor dan door versjeije leeje gebruik. In de Groenewald mós me nao Sjaakste Vranken op de Kaolwaeg gaon óm te klokke. Dao kreegste dan 'ne gezadde aaftrêk van tíet veur. Dus woor eine gezeuk dae 't hêlste koos fitse. Want eeder sekonde tælde, dat verstéit zich.

Dao kaom ouch nog bíe dat d'n ein of angere mitdeeg óm te póele. Dus te wèdde. Al ging dat méistes mèt óm e paar knabbe. Ich wéít géíne mieter euver de prís die óétgekjèrt woore. Mer ich höb nwats gehwèrt dat 'ne mëlker steinriek is gewoore.mit póele.

Op Dónderdig- of Vrédi ga ovent zaogste de mëlkers mit hun körf vol dóéve achter op de fits nao Willemke in Katsep gaon. Ze ginge dao hun dóéve brénge veur de kómmende vlöch. Die ginge méistes nao Frankíék. Zwawie Orleans, Dax en anger plaatse. Mèr ouch nao Barcelona.

Effe gêt tös jedoor dat mit dóéve te maake haet. Vanaaf de Kaersmes 1948 woor de Groenewald ingedéilt bíe de Parochie Nieuwdorp. Dao waor e nuuj Kirk geböet. Veer móste dus nao de Kirk in Nieuwdorp. Dat waor trouwes ouch e stök korter bíe ès de ouw Kirk in Aelse. Dus op 'ne zóndigmörge staon ich achter in de Kirk. Zitte gaon ginge neet. Zwaväöl luuj ginge dóe nog nao de Kirk.

Mèr goot en waal. Veur mich stéit 'ne vreunjt dae e jaor of tsjwè ouwer waor. Door de róete van de Kirk sjeen de zon op de haore van dae vrunjt. In dae tíet kaom de "brillantine" in de mwade. En wat gebäört bíe dae vrunjt? Hjèl langsem begint de "brillantine" langs z'n haore in z'ne nak te lóúpe. Lichelik door de wêrmte van de zon. Mèr "brillantine" waor 't neet. Nei, en nog èns nei. Dat waor dóévevèt!! Väöl femiejes kooste zich géin richtig haorvèt permeteere. Slachde me dóéve dan woor gêt vèt van de dóéve gesmoljte. En dat woor veur haorvèt gebrúúk. Nóé mót geer dao neet euver lache. Dat waor in dae ermeujigge tíet gewoon. Everal zeukde ze dènger die baeterkoup waore es in de gesjäfte.

Laot ich mèr wier gaon euver de Zóndigmörge. In dae tíet waor rónjt hauf nãoge nog 'n Mès en óm tjièn óere de Hwamès. En de Kirk zaot ouch dan harstikke vol! Zwa taenge tjièn óere begooste de kaffees vol te loupe mit mansluuj die zich eine ginge pitsje. Bie Sjollie, de krómme Krjèmmer, bíe Willemke, Frits Lemmes, d'n Dobbele, Jantrien, d'n Dikke, de Sjièpper, Haarie d'n örgel, de Reul en nog gêt angere, heele de luuj zich aan de gang mit allerlei zaakes. D'n éine drónk zich 'ne pils, d'n angere 'ne franse, 'ne ouwe of jónge klaore, 'n aelske, mit of zónger e sókkerklötje. Limmenaaf of gêt anges woor haos neet gedrónke. Trouwes in dae tíet kaome op Zóndigmörge alléin mèr mansluuj in de kaffee. Géin vrouwluuj. Wat 'ne tíet!!!!

De vrouwe móste de middig vaerdig maake. Friete-bóete of zwa gêt bestinge neet. 'n Konsómpse kosde dóe e kwartje of zwagêt. Segrètte 60 pès 70 cent 't pèkske van 25 stök. Dao waore aevel ouch nog luuj die hunne eige tóebak maakde, dae ze in hunne moostem houwe getrokke. Eige mèrk: genaamd : knaster.

Mèr rouke waor in dae tíet gans normaal. Deeg éine dat neet, dan woor gevraog of 'r krank waor. De segrètte en segaare ginge de loch in of 't veur niks waor. Dao kènt geer uch gaaróét géin veurstèlling van maake. 't Waor allezelaeve blauw van de rouk. Bíe de luuj bíe hun en ouch in de kaffees Grupkes waore aan 't tóppe, angere deege zwaegele, weer angere waore aan 't boume. of 'n anger kaartspèlke. En dao woor mich gêt geouwhoor. Dat gaef ich uch op e briefke. Wíe allewíel höbste allezelaeve van die luuj die alles baeter wéite. Dus dao woor ummer gooje raot gegaeve. Dat kosde toch niks. En dao woor ouch genóg gèkkerie óétgehaolt Dat snap geer toch waal.

Wie gêt laater de Juke-box in de kaffees kaom, waor nog mjè rêmtêmp in de kraom. Mèr de luuj houwe vääol spas. Dat vertèl ich uch. Zwa taenge twêlf óere begooste de jèste luuj aaf te hóuwe en ginge héives. Om hauf éin waor méistes de kaffee laeg. Bleef d'n eine of angere 'ns hange dan gebäörde waal 'ns 't volgende. Ein van de kénjer kaom vraoge of de pap héives kaom. De middig sting op de taofel.

't Gebäörde ouch waal dat de vrouw kaom vraoge of 't neet tíét waar óm héives te kómme. Anges waar 't book ómgedraage en koos 'r kíeke woo 'r gêt te aete kreeg. Zwa 'ne veurval waar dan de kómmende waek grwat nuuts in 't dörp. Dat verstéit zich. De man dae dat euverkaom, waar die waek op 'n anger meneer aangekeeke. E bitje mit kómpasse.

De Dikke Stein ligt nog op z'n oorspronkelijke plaats in 1950, erachter café Neerlandia, nu café De Dikke Stein.

Nóé mótt geer neet méíne dat anges niks los waar in 't dörp. Bíe versjeije hóézer zaogste op Zóndigmörge 'ne smaer fitse langs de geevel hange. Bíe die femiejes waar gekaart door de luuj die geine aart houwe óm nao de kaffee te gaon. Of zich dat neet kooste leiste. Dao waore femiéjes woo ze aan 2 taofele aan 't kaarte waore. Dus aan de kääke- en de kaamertaofel. Dus 8 man. Daobíe waore ouch mit tóere 6 of nog mjè kíekers. Dus geer ként uch weer veurstéle wíeväöl rouk in de kraom hing. Ich ging ouch waal 'ns op de Kaolwaeg bíe 'n gezadde femiéje kíeke. De tant van mich, Tríéna, waar dan de middig aan 't vaerdig maake.

Intössje sting de grwatte koffepot op 't fernúús. Mit tóere leep Triéna dan rónjt mit de pot en sjódde de tasse van de bezeukers vol. Tösjedor gaof ze ouch waal gooje raot aan de kaarters. En dat ging neet ummer mit sjwan weurt. Dao waar zich mit tóere gêt aafgesjólje. Dat vertél ich uch. Mèr richtigge kollaerigheid waar haos nwats debíe. Zwa kreege ze in Aelse in dae tíét de Zondigmörge óm.

DEIL 25

Deeze kjèr wil ich 't ein en anger sjríéve euver de meneer wie me zich zwa vlak nao d'n aorlog verplaatsde. Dus mit fits, trein, auto en bös. Nog éíne kjèr: dao waor geine telefoon! Dus dóé koos neet eemes êffe bêlle óm dich te kómme hêlpe. Aewel, veur ich wíer gaon, êffe 'n euverzíg van de wáeg in Aelse rónjt 1947.

Station Beek-Elsloo in vroegere tijden toen er volop bedrijvigheid was.

1. De Groenewald mit Steinderwaeg (óngevjèr 10 hóézer).

Vanaaf de Groenewald rêchs de Kaolwaeg op pès de Staasjewaeg. Dao waore géin ziestraote. Allein e paar vèljtwaegskes.

2. De Staasjewaeg: vanaaf de Staasje, door de Raodhóésstraat en de Dörpstraat pès de Maasberg.

Zíestraote: Kaolwaeg{rêchs}, Spaorstraat{léngs} nao Katsep, Peerlinkesträötje {léngs} nao Katsep, Sjwalstraat{rêchs} nao o.a. de Drie Kóéle. Wierdoor léngs de Kaakstraat in nao Terhaage, En de Nuuje Waeg{Julianastraat} vanaaf Sjolly pès Guske. Langs die wáeg waore de hóézer gebóet. Hie of dao laog dan nog 'n hóés urges in 't vèljt. Daobíe kump nog e stökske Jurgestraot dat nao 1930 gebóet is.

Dat waor gans Aelse!!

Wat hób ich toch ês kénjt 'ne sjwanne tíet gehat. Ich zou nwats van ze laeve getóésj hóbbe mit de kénjer van vandaag. Dan waal 'ne hóúp êrmoot mèr dóé koos haos alles doon watste gaer wols doon. En dóé laogs de gansgodelikke daag bóéte. En mèr kuite mit die anger kénjer.

Toendertíet waor ouch nog géin reool. Dus de afveur van de pómpestein en de kaanjel leep meistes euver de luif of door 'n búus nao de göt naeve de straot. Zwa koos me zeen woo ze aan 't wêsj, sjróbbe of wéít ich wat aan 't doon waore. Gelökkig waor géíne afveur van 't húuske. Dae ging de zéíkkêlder in of dao waor 'ne zénkpöt.

De geneumde waeg waore haos neet getart. Híe en dao houwe ze zich de meujte gedaon gêt taar op de keezel aan te brénge. Mèr dat waor neet al te good gelök. Veur zeeker 80% bestónge de waeg óét keezel en grénjt. Mit tóére kaom de kanteneer van de geméinde, in míéne tíet Pjiërke Poep, mit z'n sjörkar en sjoop óm de wáeg gêt geliék te maake. Dus de gaate gêt toe te maake of de grwatte klauwe aaf te veure.

Dan leep ouch nog, mit tóére, 't kooflatte-vruike door 't dörp. Die zeumerde de kooflatte en de paertskeutele bíjéín. Ich aam dat ze die baeteríe bíe häör in de moostem gweej. In gans Aelse waor géíne dae daovan gesjokkeert waor. Dat hwèrde nóé éínmaol bíe 't alledaags laeve. Dao waore dóe nogal gêt "klein" bóére in Aelse die e paert houwe. Daodoor laog gereigelt 't éín en anger op de straot. Dat verstéít zich.

Elsloo, kruising Stationsstraat met Heirstraat

Euver 't algeméin waore ouch de anger waeg van bóéte Aelse neet getart. Allein de wáeg tösje de grwaater plaatse waore híe en dao getart. Zwa zeet geer dat 't verveur neet op rölkes koos loupe.

Laote veer mèr beginne, zag de vos taenge de hinne, mit 't verveur per spaor. In 1949 is 't spaor tösje Mestreech en Remunj verzeen van stroum. Daoveur leepe alein stoumlookoomootíeve. Vanaaf 1945 woor 't reize per spaor mit en mit baeter. Ouch de treine begooste baeter op tíet te loupe. Wie de lêktrisse treins kaome, ginge die dèkser per daag vaare.

Wie ich al éns gesjreeve höb, waore op 't énj van de oorlog tsjwè (2) ganse autoos in Aelse. Dokter Gielen houw éíne en Sjaak van Doorke (Hendrix, óét 't dörp}. Pas nao 1950 kooste zich ouch anger Aelsenaere dat leiste. Mèr dat is hjèl langsem gegange. Vanaaf 1970 ging 't aewel verdommes vlot. Dus 't verveur per autoo stèlde tösje de jaore 1946-1955 neet väöl veur.

De laatste stoomlocomotief van NS naast de nieuwe elektrische loc.
(Foto: Nationaal Archief / Joop van Bilsen / Anefo)

Foto: een van de eerste elektrische treinstellen van NS

Ich kén uch 'ne veurval vertèlle wíe dat waal éns ging. Veur de Kaersmes van 1947 houw de pap van mich 'ne taksie bestèlt bie de Hjèr Weerts. Dae woonde tóendertíét in de Hei woo nóé o.a. Ruim Zicht is. De rit ging nao Aubel in Bêlsj. Dao woonde 'n zöster van de mam van mich. De waeg d'r haer euver Mergraote en de Plank leep goot. Mèr wie Weerts ós e paar daag nao de Kaersmes saoves kaom ophaole, sníede 't wíe 'n bjès.

Veer waore jus de grêns euver bíe de Plank wíe zich Weerts vas voor in de snjè. Door de hêlle wénjt laoge hwag huip snjè op de waeg, die dóe neet zuuver gemaak woore. En dóe kaom de "naoberdeens" óm d'n hook kíéke. Oét alle heuk kaome mansluuj mit sjöp of sjoop aangeloupe óm ós óét te graave. Vlakbíe laog ouch e klwaster (rónjt 1980 in de fik gegange en aafgebrand}. De paaters en broeders kaome ouch hêlpe. Nao gêt geklwat en gegraaf koos Weerts wier vaare. Gelökkig haet 'r zich neet mjè vasgevaare pès Aelse. Geer mót waal nog wéite dat autoos dóe nog géin verwêrmíng houwe. Dus koud houwe veer 't zwa wíe zwa.

EBAD, lijnbus van Lindenheuvel naar Sanderbout

Dan de bösse. In Aelse kaom de EBAD (Eerste Beekse Autobus Dienst}. Effe tösje door: in Aelse zagte ze Eerst Betalen Anders Druit. In de jèste jaore nao de aorlog kooste neet zèGGe wie laat of op wêlke daag de bös nao Zitterd voor. Oét óngervénjing wiste de luuj wíe laat de bös óngevjèr kaom. Es ze kaom. Houwste gelök en kaomste in Gelaen of Zitterd, dan wiste bíe God nog neet wie laat datste truk waors in Aelse. 't Kaom waal éns veur datste mit de laere tram héíves mós gaon! De mam en ich höbbe dat ouch waal éns mitgemaak.

Op 'ne gezadde daag, ich méin in de wénjtjer van 1946, ginge veer nao Mechelen, woo de ouwers van de mam woonde en woo de mam gebaore waor. Pès Mestreech, mit 't stoumzuchske, ging alles goot. Dóe begoos aevel de miseeríe. Veer zouwe van dao óét mit de bös van de LTM nao Gölpe vaare. Mèr aan de staasje in Mestreech waor gein bös te bekénne.

Nao gêt naovraog van de mam stapde veer op en ginge loupentaere richting Gölpe. Ich wéít dat 't verrèkdes koud waor.

Mèr alla, gêt anges kooste veer neet doon. Wie veer èttelikke tíét geloupe houwe, hwèrde veer óngeréns 'ne vrachwaagel achter ós aankómme. De mam stwak 'ne èrm op en dae waagel stopde. Wie de man hwèrde dat veer nao Gölpe móste, zag 'r dat veer mit kooste vaare. Aevel neet in de kebíen.

Dao zaote al e stök of 4 anger luuj. 't waor 'ne aope waagel zónger zeil. Veer móste mèr achterop króépe. Dat deege de mam en ich. Veer ginge achter de kebíen zitte. Wat höbbe veer 't koud gat. Ich krwap zwa kort mäögelik taenge de mam op óm gêt wêrmd te kriége. Ze houw häöre jas aopegeknuip. Zwa koos ich taenge häör opkróépe. Ich mirkde aevel dat veer alletsjwè zaote te ríejere. Ich geluif dat ich door dat geraazel gaater in m'n mëlktènj höb gekreege. Hëlgekómberves, zwa koud höb ich 't nwats van me laeve mjè gat.

EBAD verzorgde ook vakantie-reizen per bus onder de naam Ebatours

Ich aam dat veer nao e keteer of 3 in Gölpe kaome. Door de slêchte waeg koos dae kamiljon neet hêl vaare. Gelökkig koos de mam 'ne bekénde van de femieje in Gölpe. Dao zeen veer haer gegange óm ós gêt te wêrme. Nao 'n hauf úúrke of zwa zeen veer weer opgestap en loupentaere richting Mechele gegange. En laote veer nóé éíne kjèr gelök höbbe. In Partei kaom nog 'ne angere vrachwaagel van achter ós aangevaare. Dat waor de minsj van 'n anger zóster van de mam dae in Epen 'n vrachbedríéf houw. Dae voor nóé in 'ne ouwe GMC van 't Amerikaans laeger. Dae houw 'r gekreege óm de mëlktuite van Epen en anger dörpe nao de fótsj in Reijmerstok te vaare. Mit paert en kar waor dat vööl te wíét. En ouch óm kaole en anger zaakes te verveure. Op dat kort stökske nao Mechelen höbbe veer waal in de kebíen gezaete. Van de trukreis nao Aelse wéít ich niks mjè. Zeeker e bitje "normaal" gegange!

Dan de fitse van vlak nao d'n aorlog. Die houwe géin lochbènj ómdat de Pruuse alle rubber nwèdig houwe veur hunne aorlog. Me mós zich behêlpe mit hêl bènj. Die woore o.a. gemaak van ouw en versleete transportbènj van de kóel.

Van die bènj woore stökke aafgesneeje van ca. 4 cm. bréit. Mit e saortemènt klam woore ze dan óm de vèlling van de fits gelag. Geer kènt uch neet veurstèlle wat e laeve 'ne fits maakde. 'n Bel houwste neet nwèdig. Dóé koos 'ne fits al van wíét hwèrre, zwa e laeve maakde dat dénk. Ich wéit ouch nog hjèl goot dat de kóelpitte van Aelse door de Hei nao de Maurits voore. Dao leep e saort óngetarde waeg vanaaf de Kaolwaeg rêchdoor nao Gelaen. Dao waore mjè kóéle ês gêt anges. Straotlampe waore dao neet.

Dus eedere kóelman mós zeeker éine kjèr per daag in d'n pikkeduustere nao de Kóel fitse. Veural ês 't geraengent houw, waor dat haos neet te doen. Toch móste ze waal. (Geer mót 's de Hoos nao Gäöl opfitse. Dan wèt geer van besjéit. En dan in d'n duustere. Dus de Horsterweg. Doog uch bès en laot mich gêt wéite) Dao waore ouch Kóelluuj die mit de laere tram ginge. Ich wéit nog van éine, 'ne zeekere Fredrix, dae pès wíét in de viérftiger jaore nao de Maurits leep en truk.

Foto: Amerikaanse GMC

Mèr goot en waal. Euver die fitse nog éin belaevenis óét, ich méin de Zoomer van 1948. Wie gezag, waor de mam van mich gebaore in Mechele. Op 'ne hjèl heite daag zeen veer trukgefits óét Mechele. De mam houw mien zösterke Willemien achter op de fits en de pap houw mien zösterke Annemie achterop. Ich houw al zelf e fitske. Op dae van mich laoge nog hêl bènj, mèr op die van de mam en de pap al "nuuj" lochbènj. En dat haet m'ne pap gewéite. Dat gaef ich uch op e breefke. Die lochbènj waore van óngelufelikke kwaliteit. Vanaaf Mechele pès Aelse haet de pap 12(twêlf) kjère 'ne bènjt van ziene of van de mam häöre fits motte plèkke. Onger in Vallekeberg houw 'r 'ne bènjt geplèk. Wie veer aevel loupentaere de berg nao Hulsberg waore opgegange, waor al weer 'ne bènjt kepot. Bie grwatte gaater houw 'r géi waater nwèdig. Dat gaat vónj 'r waal. Bíe e klein gaetje mos 'r aevel bíe ein of anger hóes e kumpke waater vraoge óm dat gaetje te vénje. Ich geluif dat de pap waal tjién kjère de Franse rwazzekrans gebaejt haet. Bóéte dat plèkke waor 't ouch nog zwa wêrm dat de mósje van 't daak veele. Zwa zeet geer dat 'n óétstêpke in dae tiét neet allezelaeve op rôlkes leep.

Achtergrondinformatie:

Video "Na de oorlog, van schaarste naar overvloed" > <https://youtu.be/lwq-0GXhEOc>

DEIL 26

Op 'ne sjwanne zoomer-mörge, ich waor al op veur Ozzelivvenhjør de klómpe aanhouw, zaot ich in de Hwagge Bosj op 'n bank. Ongerwaeg houw ich al 'n vlöch króenekraane gehwèrt. In d'n hauve-duustere koos ich ze neet zeen. Aevel, door 't rabau dat ze houwe gemaak, wis ich dat 't króenekraane waore. Bie 't Kruus aan 't Ermstervêljt houw ich 'ne spêch gehwèrt. Dae waor al op 'ne boum aan 't róffele of z'n laeve devan hing.

Foto's: de Duuker in de Hwagge Bosj (Hoge Bos), aan de voet van de Zènjtbêrg (Zandberg) en de Keezelberg (Kiezelberg)

De méiste deere waore al veur mich óét hun nës gekómme. Ze waore zich aan 't aafmaore óm hun jónge en zichzêlf aan de vraet te houwe. Ich vädde mich e bitje sjöldig dat ich laater op waor wie zíé. Trouwes, de jèste veugel die ich gezeen houw, waore e paar pinkers en e hëGGeklwêdje in 'ne kónkernöl. Door 't vêljt vaegde ouch 'ne haas de Ljègge Bosj in. In 'n wei laoge èttelikke, naeringentaere, zwart-wit gevlêkde keu.

Op 'ne wéjje-paol zaot 'n krauw mich, nogal vrêch, aan te kíeke. Anger krauwe zaote in de wei en waore de koo-flatte, tösje de krauwepwèt, aan 't kónterleere op maaje en peerlinke. Wíét ewêg hwèrde ich 'ne hónjt beele. Nog wíer ewêg tufde 'ne bwat door de Kenaal.

Mèr goot en waal. Nóé waor ich mich gêt aan 't raste op die bank bíé d'n Duuker in Gäöl. In 't geströp zaote 'n pruim biéméize en éine mêrkef. Dae lêste rêmpdemde drop los, dat waor neet sjwan. De sjebiémkes flötde taenge-ein op of de waerelt zou vergaon. 'n Eikkaore sjwat door de búim. De straole van de zón begooste zich door de blaajer van de búim en de strúúk 'ne waeg nao de grónjt te zeuke.

De Heemelbaek, die e paar hóndert maeter hwaager begoos, klaaterde ómljèg en struimde wier ónger de Duuker door nao 't kestjèl in Aelse. Door 't leech van de mörge-zón glinsterde 't waater zwa êrg dat 't píen deeg aan m'n ouge. Ich ging achter-euver hange taenge de laen van de bank en pitsjde m'n ouge toe. En begoos te "druime"

Wie ich zwa 'n 75 jaor geleeje kuitelentaere de Zènjtbêrg aaf kaom. Of rónjtleep op de Keezelberg. Mit m'n vrunj de grwaatste spas houw.

Ich wónjerde mich dat ich dat nog zwa goot veur de geis koos haole. Nóé zaot ich híéje mit m'n ouw versleete en kraakende knäök. Ich zouw van ze laevesdaag die "berg" neet mjè opkómme.

M'n gedanke ginge ouch truk nao Oktwaber,ês 't hêl gewènjt houw. Es de kestaanjele aafgevalle waore en ich mit de pap kestaanjele kaom raape. Dat die verrèkde buuze mich in m'n hènj stwaake. Ich mit de pap héives leep mit 'ne zak kestaanjele achter op z'ne fits. Die veer dan in de wénjtjer 't saoves bíe de brannende kachel sjèlde en ós nao bènne heeve. Dat veer zwa tevreeje waore mit wat veer houwe en zaote te laeze of nao de radio waore aan 't lóéstere. De mam líefkes en stupkes zaot te strikke mit de wol die de mêm op häöre spéndrik gespónne houw. Dat veer behóuve die kestaanjele ouch nog gewoon neut en asseneut houwe en appele en paere óét de kêlder, zwa wie kóllemênkens, Franse zóere en rwai renëtte. Wie 'ne lektrisse trein langs kaom, kaom ich weer bíe m'n poozetieve. De zón begoos al mjè wêrmde aaf te gaeve.

Lage Bos in Elsloo (Foto: Hans en Nancy Janssen, 2dutchieslove2travel.nl)

Ich drèjte 'ne klauw, dae ónger de bank laog, óm. Versjeije meulevêrkes, aomzéike en e paar pitsjtange maakde dat ze ewêg kaome. Vreuger waor dat ongesíefer neet te tälle. Effe wier waor 'n aester tösje de blaajer nao, wéit ich wat, aan 't zeuke. Ouch de peepele begooste zich hie en dao te reure. 'n Sjwan, sjíétgael, vlwag 'ne assenoote-stróék in.

Effe wier sting 'ne kestaanjeleboom. Tösje de haufrotte búuze waore e paar maelders nao peerlinke of anger óngedeerte aan 't zeuke. Ongerèns veel mich gêt op en kaom de mismoot aan m'n príe. Miljaar, woo waore de pötters, woo waore de lwèwerikke, woo waore de goutmaelders, woo waore de síeskes, de mösje, de kwikstêrtjes, de graasmösje en gaot zwa mèr door.

Nóndetenaer, woo waor al dat óngesieffer, keevers, wörm, rópsje en zwa wíer van vreuger. Géin preekaere, géin Juni-keevers, haos géin huijwaagels, géin spénne. Wat hóbbe veer toch de lëste jaore de waerelt nao de verdommenis gehólpe. En alléin mèr veur de hób en de kriég. Híe sjéi ich euver óét. Geer maog dénke wat geer wilt.

Ouch zaog ich nog e paar gael kirkesleutele. Die waore gêt aan de laate kènjt veur de tíet van 't jaor.

De räök van 't stinkkróét hing nog in de loch. Ongerwaeg houw ich gezeen dat de pispötjes al óétgebleujt waore. Door de blaajer van de búim haer, zaog ich 'ne buizerd door de loch zweeve. Mit tóere leet 'r 'n saortemënt sjrèf hwèrre. Hêlgekómbêrves wat 'n rös.

't Woor tíet óm wier te trampele. Ich leep hjèl verzichtig ónger d'n Duuker door. Op versjeije plaatse waor 't glitsjetig. Léngs van mich laog de Keezelbêrg. Wie ich in de tringel van de Zènjtbêrg kaom, zaog ich dae neet mjè. Dae waor gans tóegegreujt mit búim en strúúk. Ich leep nao de Kenaal. Taenge de díék stinge 'ne smaer Mariahènjtjes in de bleuj. Jaore houw ich ze neet mjè gezeen. Nóé waore ze gelökkig weer truk.

Daslook nabij de Duuker in het Hoge Bos te Elsloo (Foto: Hans en Nancy Janssen)

Ich begoos de díék op te loupe. Dat ging mich aevel neet goot aaf. 't Waor mjè sjraavele ês gêt anges. Gíegentaerent nao m'ne aosem, mós ich baove op d'n díék weer êffe raste. Dóe begoos ich nao Aelse te loupe. Gaonentaere mós ich trukdénke wíe ich mit de pap in de fekans mit maogde óm te vésje. De pap houw allezelaeve nachsjich op de Kóel.

Dus op Maondjig houw 'r de ganse daag tíet, ês géin anger wirkskes gedaon móste waere. Vanaaf Mestreech kaom 'ne bwat achter mich op. 't Waor zwa 'ne kemèijer van 3700 tón. Wie 'r langs voor, zaog ich dat 'r 't waater waal éine maeter ómljèg trók euver de batklauwe. Wie dat waater weer truk kaom, ging 't waal éine maeter hwaager en naom de rotzooi, die dao laog, mit 't waater in.

Dóe mós ich weer zwa 'n 75 jaor truk déнке. In dae tíet kaome haos allezelaeve stoum-sléipbwèt door de Kenaal. Die trókke dan tösje de 4 en 7 bwèt achter zich aan. En die bwèt waore tösje de 200 en hwagóét 600 tón Zwa 'n sléip vóór zwa langsem datste dae trampelentaere koos bíéhouwe. Dao kaome haos géin gölfkes op 't waater. Daodoor kooste ouch gewoon doorvèsje.

De pap haet dóe getrach mich 't vésje bíe te brènge. Wíe ich pas mit maogde gaon, haet 'r mich geljèrt wíe me op aubele, gäövies, steekelbaerskes en judde mós vésje. Laater, wíe ich gêt ouwer waor, begoos 't grwatte wirk. Dóe kaome de rôtsje, rjèssemme, kêrp, bêrf en zwa wíer aan de bäört. Hae ljèrde mich wienjè me "dreiger" mós vésje.

En welke angele en stöp me mós gebrúúke. En veural wat aan d'n angel mós kómme óm get te vange.

In dae tíet woore haos alle gevange vésj mit héives genómme óm op te aete. Trouwes 't waater waar ouch nog gans sjwan en zuuver.

Euver éin meneer van vèsje wil ich nog êffe wíer ingaon. Naamelik rjièpe óétlëGGe. Geer zult uch waal achter de hwarre krêitse en uch aafvraoge wat is dat. Dat waar eigelik struipe en waar ouch verbaoje. 'n Rjièp waar 'ne lange snaot mit waal 5 pës 10 versjeije angele. Aan die angele kaom dan versjillende saorte aos. Zwa wíe peerlinke, gekaokde aerpel, maaije, stökskes vésj, gekaokde têrf, kêmp en wéit ich wat nog mjè. Eedere vésjer houw aevel z'n eige aos wat 't bête waar. En dat woor ouch neet wíer vertèlt. Dat verstéit zich.

Wíer woor 'ne bónk lwaat aan de snaot gebónje. Dan woor dat in de Kenaal of de Maas gegwait en aan 'ne stróék vasgebónje. Gemeinlik deege de vésjers dat taenge d'n duustere. Omdat 't verbaoje waar, mós dat hjël stikkem gebäöre.

Daoróm waar me geméinlik mit 2 man. Zwa koos éine op de óétkiék staon. Mèr de méiste vésjers wiste waal woo de vèljtwachter en de kemíeze óéthinge. Sangerdaags, gans vreug, woor dan de rjièp ingehaolt. En mèr hóupe dat gèt draan hing.

Vissen in Julianakanaal en Maas. (Foto's: HSV Juliana Elsloo)

Wie ich in Aelse kaom, mós ich ouch weer aan de bwèt dénke die de Pruuse in September 1944 houwe laote zénke. En dóe veel mich nog gèt in. Versjeije maonje nao de bevríejing waore veer mit e man of 6, 7 aan 't poépverstaake in de Groenewald. Op e gegaeve moomènt kump Dirk van de Sijpper{v.d.Horst} mit e gewaer van achter 't Krúús, dat op d'n hook van de Steinderwaeg-Mauritswaeg steit, óét. Bíe dat Krúús stinge e stök of drie dênne. En dao tösje waar dat gewaer door 'ne Prúús verstaake. In optoch woor dat gewaer door ós door de Groenewald gedraage. Aevel, lang dóérde dat neet. Ich méin dat de pap van Jo van Geven dat gewaer van ós aafgepak haet. Daezelfde daag zaog ich de vèljtwachter bíe Geven nao bènne gaon en êffe laater mit 't gewaer euver de Kaolwaeg richting Aelse loupe.

Ich houw de pin d'r in. Blief gezónjt.

